

Mikel Morris: "Baikortasun txertoa baino ez zaie falta euskaldunei"

ARGIA

E u s k a l H e r r i k o A s t e k a r i a

rearen zaletasun kiputzetan nekusana, enintzan

er dongakoa izango, zein da it̃siko nitua

ere bizkaitarrak, Iaungoik

derra zabaldurik,

atazanetan. Eztot

nekea. Neure biotz

dot, zelan zabalo

Naparroa, Gipuzkoa ta

bade Iaun askok iraki

nekezale ez git̃sik

errik, ta bai Iaungoiko

Bazaut, autor dot, ta ezta

barrukoentzat gat̃s izango

ondo aditutea. Baina berba es

uten eztireanak, aditu oi dira lotu ta kate

dagozan besteakaz batera. Alan bere atseg

moterren, ta gauza ain bearrak itsatsi ditez

eto bizkaitarren biotzetan, ipini dot libu

hizkaiko euskeran, ta zerbait laburtu di

ak zirudiezan Irakaste edo Doktrinak.

Mendebaleko Euskara

ISIOTUTA DAGO

Josune Ariztondo

"Gizarteak ez du onartuko su-eten aurrekora itzultzea"

Meñakan, ekainaren 2, 3 eta 4an

maita nazazu gutxiago eta goza nazazu gehiago

ækanpada

**Takolo,
Pirritx
eta Porrotx
Detraka
taldea**

**Berri Txarrak
TLT
Lin Ton Taun
Etsaiak
Kashbad
Ekon
DJ Zule
DJ Prest**

**Joxe Ripiau
Bide Ertzean
Balerdi-Balerdi
Urgabe
Lotxo**

**Txan Magoa
Kukubiltxo
Tirri Tarra Show
Perkusioa
Malabareak**

**Bertso tramak
Diaporamak
Laburmetraiak
Tailerrak
Erakustaldiak**

Argazkiak: Ruben Plaza
Diseinua: Aitzol Goikoetxea

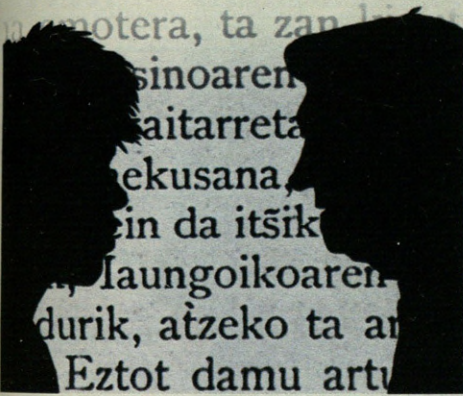
■ **Josune Ariztondo:** "Gizarteak ez du onartuko su-eten aurrekora itzultzea" **9**

■ **Mikel Morris:** "Baikortasun txertoa baino ez zaie falta euskaldunei" **29**

■ **Perretxikoei** txapela jazen **42**

■ **Mendebaleko euskara:** lozorrotik urten guran **19**

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. Asisko Urmeneta	4
Irakurleak mintzo	5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa	6
Elkarriketa: Josune Ariztondo.	
Xabier Letona	9
Presoen aldeko azken ekimena: abiapuntu berri bat ote? Mikel Asurmendi	12

EKONOMIA

Gas eta kimika-untziak La Navalen geroaren berme. Daniel Udalaiz	15
--	----

EUSKARA

Mendebaleko euskara: lozorrotik urten guran. Urtzi Urrutikoetxea	19
--	----

GIZARTEA

Irudiak begiratu baina ez ukitu. Iosu Etxaniz	26
Elkarriketa: Mikel Morris.	
Beñat Doxandabaratx	29

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak	34
Bizkaiko kultur itsasuntziak euskal kargamentua behar du. Nagore Irazustabarrena	38
Elkarriketa: Xabier Etxaniz Rojo.	
Nagore Irazustabarrena	40
Gipuzkoako Eskolarteko Bertsolari Txapelketa: perretxikoei txapela jazen. Estitxu Eizagirre	42

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak	46
Telebista-Irratia. Beñat Doxandabaratx	48
Agenda	51
Bizia	52
Ihesi	53
Denborapasak	56

IRITZIAK

Politika: Martin Aranburu	8
Kultura: Imanol Agirre	36
Azkena: Joxemari Iturralde	58

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

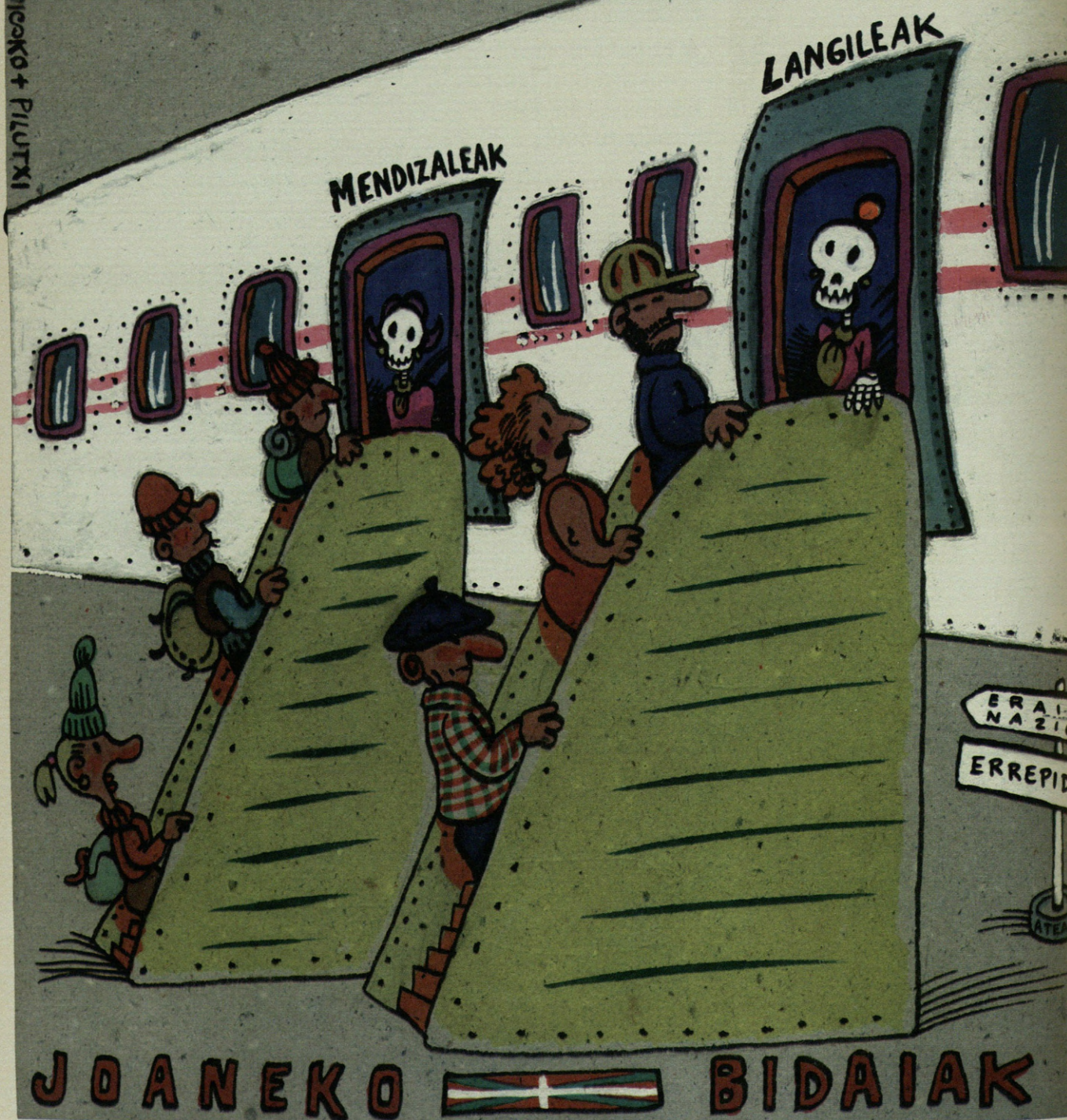
Kultura, Euskara, Gazteria eta
Kirol Departamentua

Argitarapen honen edizioa laguntzaile:

kutxa gizarte-ekintza
obra social

KARONTE

ARGIAKO + PILUTXI

JABEA: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
ZUZENDARIA: Pello Zubiria.
Kontseilu Editorialeko Arduraduna:
 Baleren Bakaikoa.
Erredakzioa: Nagore Irazustabarrena,
 Onintza Irureta, Xabier Letona, Eriz
 Zapiain.
Maketazioa: Berdaitz Goia.
Grafismoa: Aitzol Goikoetxea.
Administrazioa: Marijo Aierza.
Harpidetza: Olatz Korta, Edurne
 Urruzmendi.
Hedapena: Ixabel Bereziartua.
Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña
 Sorluze, Bego Zuza.
Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 15. 20160
 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45. Faxak:
 943 37 34 03 (erredakzioa)/943 36 10 48
 (komertziala).

IPARRALDEA: Xalbardin baita.
 64122 Urruña. Tel.: 559 47 60 00.
 Faxa: 559 47 60 01.

NAFARROA: Gazteluko Plaza 44,
 3. eskuina. 31001 Iruñea.
 Tel.: 948 22 22 85.

POSTA ELEKTRONIKOA:

Erredakzioa: kazeta@argia.com
 Komertziala: komertzial@argia.com

WEB ORRIALDEA

www.argia.com

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.

INFORMATIKA: A.S.P., S.A.L.

Harpidetza sariak:

Hego Euskal Herria .15.600 pta./93,76 euro
 Ipar Euskal Herria . . .746 lib./113,73 euro
 Espainia15.600 pta./93,76 euro
 Beste atzerriak . . .20.100 pta./120,8 euro
 Airez31.450 pta./189,02 euro

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 Ametzagaina Taldeko partaidea da

Bideak zabalduz (eta II)

Zoritxarrez, moral bikoitzak gizar-
 teko estamentu gehienetan hartutako
 indarra oso handia da. Kontraesanak eta
 koherentzi ezarako joerak nagusitzen
 ari direla ikusten dugu, horrek dakarren
 ezinegon eta frustrazioarekin. Era
 honetan, askotan konturatzen gara eus-
 kararen alde mintzo garela, baina ekin-
 tzen eta erabilpenaren bitartez erdara
 indartzen dugula, eta horren ondorioz
 euskara oraindik gehiago zapaltzen
 dugula. Elkarrizketarako bideen alde
 egiten dugu, baina kontrola eta zentsura
 bideak ziurtatuz. Biolentziaren aurka
 mintzatzen gara, baina min handiagoa
 egiten duen biolentzia psikikoa prakti-
 katzen dugu... Eta horrela luzaroan
 jarrai genezake.

Onartzea zail egiten bazaigu ere,
 hainbeste sakralizatu ditugun ikastole-
 tan ere horrelakoak gertatzen ari dira.
 Ez gara ohartzen, ordea, denon artean
 prestatzen ari garen koktel honek eztan-
 da egingo duela lehenago edo beran-
 duago konponbiderik jartzen ez badio-
 gu.

Irakurri ahal izan dugu, ikastolen
 aurkako ekintzek ez dutela proportzio-
 naltasunik. Agian horrela izango da, eta
 kasu guztiak ezin dira inolaz ere berdi-
 nak izan, baina zer egin dezakegu ara-
 zoaren oinarria joan nahian ate guztiak
 trankaz itxita aurkitzen baditugu? Ateak
 botatzen saiatzea zilegi ote da?

Axular Lizeoan daukagun auzian
 bide egokia hartzeko gai izango garela
 uste dugu, eta jaso ditugun kaskarreko
 eta belarrondokoak hitz bihurtuko dire-
 la.

Ikastoletan gertatzen ari diren ikasle
 zein irakasleen kaleratzeak, manifak,
 pintadak, kotxe erreak... ez ditugu
 gogoko, baina ziur gaude marketing eta
 kalitate kanpaina batekin ez dela ezer
 konponduko, hautsak ate atzera pasatu
 besterik.

**AXULAR LIZEOKO GURASO
 TALDE BAT**

Hiruko Txikian

ON EST LES MEILLEURS

Oihukatzen zioten frantzesek
 elkarri Espainiako Futbol
 Mundialean bere selekzioak
 demifinala Fachadoliden jokatu ai-
 tzin. On assure esango zioten dohai-
 ke irabazi izan balute. Somos los
 mejores etengabe entzun omen da
 Pariseko karriketan espainolek kolo-
 nizatu bailitza. Espainiako Futbol
 Ligako bi talde baitziren finala
 jokatzekoak, eta Espainia baitzen
 txapeldun edozein kasutan ere.
 Espainoltasunaren handia erakuste-
 ko paregabeko aukera. Non eta Pari-
 sen, txobinisten habian. Eta Paris,
 azken urtetan euskaldunentzat Palais

de Justice eta han bertan jasandako
 egurra ogi denean, bi nazionalismo
 muturreko horien tartean gure burua
 kokatzea galdetzen zaigunean gorro-
 toa eta mespretxua besterik ez dit
 eragiten. Izan ere, gure burua Fran-
 tzian espainoltzat eta Espainian
 frantzeztzat har dezaten mingarria
 bazaigu ere, gaitzerdi, zeren beraien-
 gana bildu ez gaitzaten lortzea ez
 dugu gutxi. Y es que somos la hostia
 horretatik kanpo nire burua ikuste
 hutsarekin, besterik ezean, aski izan
 dezaket mementuz. Udalbiltzaren
 zain ●

◆ JOXE MARI OSTOLAZA

T E R M O

TXANPONA

GOBERNUA ETA PETROLIOA

Euskal familia oro karburranteen etengabeko igotze-
ra nozitzen ari da aurtengoa. Gainera, nekazaritza, arrantza eta garraioa bezalako sektore produktiboentzat karburanteak nahitaezkoak dira lanerako. Oinarrizko likido honen prezio igoerak ezinbestean eragingo du beren produktu edo zerbitzuen prezioan. Espainiako Gobernuak arazoa saihestu eta behin eta berriz dio lehia zainduta duela, berau areagotzeko neurri liberalizatzaileak ezarriko dituela. Europako Batasunak irri egiten digu petrolio-enpresa desberdinen prezioak bat datozelarik "ikertu behar" esaten duenean. Anartean, izugarritzko etekinak biltzen ari dira. Repsolek eta Cepsak aurtengo lehen sehilabete-koa 400.000 milioi pezetara inguruko (16.000 milioi libera) mozkinekin amaituko dute. Kapitalaren menpe dagoen Espainiako Gobernuak da hauekin kolaboratzen ari dena. Petrolio-enpresen eta Gobernuaren jarduna eten nahi badugu, nekazari, arrantzale, garraiolaria eta, oro har, kontsumitzaile guzti-guztiok erantzun bateratu eta berehalako bat eman beharko genuke.

• DANIEL UDALAITZ

BALZA ETA MAYOR OREJA

ZEHATZTU gabe noiz baina biltzekotan dira Javier Balza Eusko Jaurlaritzako barne kontseilaria eta Jaime Mayor Oreja Espainiako barne ministroa. Lehenbizi magistratuaren segurtasuna eta ondoren Fernando Buesaren inguruan Espainiako segurtasun indarrek egiten ari ziren zaintze lanek, gori-gori jarri dituzte Barne Kontseilaritza eta Barne Ministerioaren arteko harremanak. Areago Xabier Arzalluzek, Espainiako segurtasun indarrek Buesaren segurtasuna baino ETaren komandoa harrapatzea lehenetsi zuteneko ustea mahai gainean utzi duenean.

KALE ATXILOTUAK ETA LURRALDE AUZITEGIAK

AMNISTIAREN Aldeko Batzordeek, Hernaniko udalek eta beste hainbat agentek salatu egin dute Ertzaintzak ustez kale borrokarekin atxilotutako gazteak Espainiako Entzutegi Nazionalaren esku jartzea, lurralde auzitegien esku jarri beharrean. Berriki azpimarratu denez, Entzutegi Nazionalak jarraituko du arduratzen kale borrokarekiko auziez. Edozein modutan, eta epaile ugari eta alderdi guztiak -PP eta PSE-EE ezik- delituak lurralde auzitegiaren epaitzearen alde agertu badira, edozelako atxilotu lurralde auzitegien esku uztea litzateke logikoa. Bestetik, Ertzaintzaren aurkako tratatu txarren salaketak ere izan dira, eta halakoak argitzeko bideak abian jarri beharko lirateke.

BAIGORRIN BURUZ BURU

BAIGORRIKO kantonamenduko hauteskundeak lehen itzulian ondoren, ABko Jean Michel Galant eta Gabriel Dermitt zentrista geratu dira buruz buru. Azkarateko Jean Michel Galant auzapezak bozen %18,38 erdietsi zituen lehen itzulian. Espero zenaren aurka, Tambourin eta Etchebarren hautagai kontserbadorei aurrea hartu zien, eta hauek ez dute parte

JOXE LACALLE

hartu bigarren itzulian. EHk zoriondu zuen J.M. Galanten lorpena, eta EAJko IBBk ABko hautagaiaren aldeko sustengua eskaini zuen publikoki. Ondo bidez, Gabriel Dermitt izanen da kontseilari nagusi berria Pauen. Hamar hilabetez baino ez ordea, aurtengoa zende den Marcel Monlong kontseilariaren lekua beteko baitu. Heldu den urtean burutuko dira ohiko hauteskundeak berriz.

LARUNBATEAN SANTA GABELERA

URRIAREN 9ko Deia kolektiboak ekainaren 3an (larunbata) Santa Gabelera (Cintegabelle) martxa antolatu du. Santa Gabela Lionel Jospin lehen ministroaren jaioterrria da. ELB sindikatuak dei berezia egin du Euskal Departamenduaren aldeko ekitaldi honetan parte hartzeko. Autobusez abiatuko den

B A H E A

- Jesus Eguiguren, PSEko buruzagia: "Gure proposamenaren ez dugu Ajuria Eneari buruz hitz egiten, baina begi-bistakoa da hura bultzatu zuten oinarriak baliagarriak direla".
- Alain Lamassoure, BAMEko burua eta eurodiputatuak: "Alderdi espainiar nazionalistek zuhurki jokatu behar dute euskal auzian, baita gogortasun saio batek ez dituela gauzak okertu besterik egingo ulertu ere".
- Mario Soares, Portugalgo buruzagi sozialista ospetsua: "Euskal Herriko biolentziaren

E T R O A

hautetsien ordezkaritzak Santa Gabelako Christian Brunet auzapezaren harrera izatea espero du. Eguna jai giroan burutzeko antolatzailerik egitarau berezia antolatu dute.

ABERTZALEEN ARTEKO BILERAK

ALDERDI abertzaleen arteko harremanak ez dira eraginkorrenak azken boladan. Edozein eratan, adostasun guneen alde lanean ari dira eta egoera korapilotsuari aurre egiteko EAJk, HBk, EAK eta ABk gorenko mailako lau bilera egin dituzte urte hasieratik gaurdaino. Bestetik, EAK ETArekiko kanala irekita mantentzen duela iragarri badu, EAJk gaur egun ez duela ETArekiko harremanik zehaztu du.

BARDEAK ARRISKUAN BERRIZ

DATORREN igandean, ekainak 4, Barde-

PRESOEN ALDE

Presoen aldeko mobilizazioak azker abertzalearen inguruko sektoreek bultzatuak izan ziren nagusiki eta EHren hautetsiek protagonizatu zituzten herriz herriko greba instituzionalak. 55 herrietan burutu ziren beste hainbeste manifestazio eta, oro har, 25.000 pertsona inguruk parte hartu zuen mobilizazioetan. LABen esanetan, langileriak presoen eta prozesuaren alde eginiko ekarpena "indarrak metatzeko" eginbidean kokatu beharra dago. Mobilizazio astearen azken egunean, sektore ezberdinetako jendetza handia bildu zen Donostiako manifestazio nazionalan.

tako Martxa egingo da hamairugarrenez. Aurten bukatzen da Bardeetako Batzordeak Espainiako Defentsa Ministerioarekin 1976an 25 urterako hitzartutako akordioa -lehen 1951n egin zen- eta UPNk erakutsitako jarreraren arabera, seguru- enik Espainiako armadarekiko hitzarmena berrituko da.

ALARDE OFIZIALIK EZ IRUNEN?

EMAKUMEEK alardean parteharatzearen aldeko taldeek, aurten Irungo alarde ofiziala ez dutela antolatuko iragarri dute, eta horrek kolokan uzten du aurten Alarde ofizialik izango den. Talde hauek salatu dutenez, Irungo udaletxeak ez omen du ezer egin alarde ofiziala antolatzeko lanetan. Dena den, nola ez baina emakumezkoen eskubideak defendatuko direla argitu dute.

■ Enrique Dorado.

IZPIAK

Enrike Dorado eta Felipe Bayo guardia zibil ohiek datorren irailaren 19an deklaratu dute Donostian Mikel Zabalzaren hilketan zerikusirik izan zutelakoan. Auzia Augusto Maeso epaileak darma eta bertsio ofiziala zalantzan jarri du.

Alvaro Esparza Bergarako zinegotzi sozialistak bertan behera utzi du bere kargua. Bere aurka egingo dako "heriotz mehatxuak" izan bide dira erabakia hartzeko arrazoiak. Xabier Kalparsoro, 'Anuk', etakidea Indautxuko komisaldegian atxilotua zegoenean hil zela eta, Manuel Alvarez eta Mauricio Pastor poliziek sei hilabeteko espetxe zigorra jaso dute atxilotuarekiko "zuhurtasun eza" delituagatik.

■ Xabier Kalparsoro.

arazoa elkarriketa politikoarekin konpondu daiteke".

- Henrike Knör: Euskaltzaina eta EHuko irakaslea: "Dirudienez, EAJ eta EHk oraindik ez dute ulertu su-eten ospetsua Euskal Herria osoari egindako iruzur galanta dela".
- Odon Elorza, Donostiako alkatea: "EAJk ez du EHrekiko apurketa amaitu nahi, baina PSOErekiko hurbilketa bat dago; dinamika frontistetan pitzadurak agertzen hasi dira".
- Javier Balza Barne Kontseilaria: "Irunen jarrera aldaketarik ez bada, arazoak izango dira eta, desfilatzeko inongo gogorik izan ez arren, Ertzaintzak parte hartu beharko du".

Jarrai dezagun ibiltzen

Alderdi abertzale espainolistek, PPK eta PSOEek, behin eta berriz ukatzen dute, bere komunikabide sarea erabilita, arazo politikorik dagoenik. Eta hemen idatzi dut Euskal Herria ezin baitut PP eta PSOEren ahotan jarri, beraien ustez Euskal Herria abertzaleok asmatu dugun kontzeptua baita, eta gainera gaur egun ez omen da herri euskaldunik existitzen. Debate antzu hori alde batera utzita, nahitazko itsukeri hori salatu beharrekoa da lehendabizi, jakin badakitelako egoeraren zentzu politikoa onartuz gero erantzuleak ere politikoa direla, eta are eta okerragoa, soluzioak ere politikoa izan behar duela. Behin eta berriz azaldu beharko da benetazko egoera: sistema politiko bat non 1961az geroztik jaiotakoek ezin izan duten markoari buruzko iritzia eman, non nafarren sistemaren oinarria den "Ley de Ameyoramiento" delakoa nafarrei galdetu gabe ezarri zen, non hiritargoaren portzentaje handi batek bere nortasun politiko euskalduna ukatua eta zapaldua duen, eta non hiritarren nahia jakiteko tresnak debekatzen diren ez da sistema demokratikoa. Horregatik, konponbide politikoak behar du herriari galdetu eta erabakia edozein izanda ere, herriak dioena errespetatzea. Hau da, soluzioa autodeterminazio eskubidean datza.

ARAZO politikoaren soluzio-bidetzat borroka armatua jotzen du euskal hiritargoaren zati batek, bizi izan dugun eta bizi dugun arazo politikoari beste dimentsio dramatikoago bat emanez. Euskal gatazka politikoaren kausaz egon diren hildako, zauritu, torturatu... kopurua handiegia da honez gero, eta beraz, Euskal Herrian zeresan minimo bat dugun agente politiko eta sozial guztiak gure burua inplikatu behar dugu gatazka armatuari soluzio bat emateko saiakeran. Eta saiakera horrek bi oinarri izan behar ditu beti: denek parte hartzen duteneko elkarriketa batetik, eta bestetik, mugarik gabeko gai zerrenda. Lizarra-Garaziko akordioa bi ezinbesteko abiapuntu hauek biltzen ditueneko akordio soziala da, bertan ideologia guztietako ordezkariak parte hartu dezaten ateak irekiak daudelako, eta gainera elkarriketarako aurrebaldintzak jartzen ez direlako. Lizarra-Garaziren balioa are eta handiagoa da su-eten gabeko egoera batean, baina bakegintzan elementu baliagarria izan dadin, gatazka armatuan parte hartzen duten elementu denen paperaz hitz egin

behar du: Jospin eta Aznarren gobernuek noski, baina baita ETA talde armatuaz ere. Zein litzateke bestela gizartearentzat ETArek giza eskubideen aurkako erasoei kritika egiten ez dien bakerako metodologia baten zilegitasuna? Lizarra-Garazi zilegi bada Aznarri elkarriketaren aldeko jarrera beharrezkoa dela adierazteko, era berean, zilegi behar du izan ETAr su-etenaren exijitzeko. Horregatik eraman genuen Lizarra-Garaziko iraunkorrera hausnarketa hau EAKoek, eta horregatik leporatu ziguten EHkoek Lizarra-Garazi inguruan geneukan konpromiso falta. Gure ikuspuntutik ordea, konpromiso falta da Lizarra-Garazi bertan adosten diren testuetan sinadura jarri baina bileratik atera eta ahaztea. Ez al da ba seriotasun falta,

"giza eskubideak zaputzen duen edozein ekintza baztertuz eta injerentziarik gabe, eta tresna demokratikoak erabiliz soilik" esaldia onartu eta sinatu eta gero ETA edo kale borrokaren gaitzespeni muzin egitea? Halere, gure Lizarra-Garaziren aldeko apustua garbia da, alternatibarik ez dagoelako lehendabizi, eta EA sortu zen egunetik defendatu duguna diolako bigarrenik.

Martin Aranburu
EAKo Gazte Abertzaleak-eko kidea

"Zertarako nahiko dute bakea, ETArrik gabe abertzaletasun elkarlana, abertzaletasun batasuna eta independentzia etorri badaitezke? Eta bestalde, ezin alde batera utzi ETAk eta EHk duten erantzukizuna"

ETArrik gabe abertzaletasun elkarlana, abertzaletasun batasuna eta independentzia etorri badaitezke? Eta bestalde, ezin alde batera utzi ETAk eta EHk duten erantzukizuna: arazo politikoak izanik, EH alderdi politikoak ETA talde ez politiko eta armatuan uzten baitu bere planteamenduen gidaritzan. Alderdi abertzaleen arteko akordioa balego zer egingo luke EHk baldin eta ETA akordioaren aurka azalduko balitz?

Itxaropena eduki behar da halere. Batek zioen utopia alde-ara ibiltzea zentzugabekeria zela utopia beti bezain urrutu zegoen-eta; baina besteak erantzun zion utopia lortu, ez zela lortzen, baina bai ordea ibiltzea eta aurreratzea. Jarrai dezagun bada ibiltzen ●

Lakuatik Bilboko Sabin Etxerainoko jauzia egin du aurten, otsailean, gobernu erantzukizunetatik alderdia gidatzekoetara. Egungo politikaren zurrunbiloaz gain, euskara, hezkuntza eta emakumearekin lotutako zenbait puntu jorratu ditugu elkarriketan zehar.

“GIZARTEAK EZ DU ONARTUKO SU- ETEN AURREKORA ITZULTZEA”

Udalbiltzaren inguruan dagoen nahaspilarekin herritarrak agian nahastu samar daude. Beharbada oraindik ez dago argi zer izateko jaio den. Zer da? Zer izan beharko luke?

Hautetsi abertzalez osatutako zuzenbide pribatuko elkarte bat da Udalbiltza, teoriarik eta potentziaz aberri gintzan oso tresna garrantzitsua izan daitekeena. Beste egoera juridiko-politiko berri bat egiteko behetik aritzea oso garrantzitsua da. Batez ere herri lege ditugun ezaugarri nagusien alorrean Euskal Herriko lurralde guztietan elkarlanean aritzeko tresna garrantzitsua da. Euskara adibidetzat hartuta, EAJn badugu Euskal Herri osora hedatu daitekeen hizkuntza politikarako eredu bat, marko juridiko-politiko berria lortzen dugunerako egokigarria izan daitekeena, baina bitartean gauza asko egin daiteke egungo markoa aprobetxatuz, adibidez euskararen egoera oso larria den Iparraldean.

Zer izan daitekeen Udalbiltza ETaren biolentzia eta kale borrokarik ez bagenu? Gaur egun horixe bera litzateke eta 10-15 urtera beste zerbaiten hazia ere izan liteke. Bitartean, lan tresna izan behar du eta guk bere aldeko apustua egin dugu.

■ Izoztua dago ala abian?

Elkarlanerako zailtasunekin eta lanearako abian jarduteko moduko erakundea dela esango nuke. Hor gauden biren artean lanean aritzeko borondatea dago eta bestearekin, giza eskubideen defentsan

MONIKA DEL VALLE

■ “Udalbiltzaren aldeko apustu garbia egiten dugu”.

batera joaterik ez daukagun bitartean, elkarlana oso zaila da. Baina Udalbiltzak, gehiengo bidez lanean jarraitu dezake.

■ Alderdi abertzaleek elkarlanari ekin zioten 98ko udan eta, ondorioz, prozesu bat zabaldu zen orduan. Dena hankaz gora joan eta 98ko aurreko irtenbiderik gabeko garaletara iristeko arriskua norainokoa da?

Arriskuak ez dira inoiz baztertu behar. Dena den, gizarteak badu zeresan-

nik eta gizarteak ez du inoiz onartuko lehengo egoerara itzultzea. Felipe Gonzalezek berak esaten du harrigarria dela Estatuak egiten digun eraso, kontuan hartuta dagoen biolentzia ere, hau inoiz baino txikiagoa delako. ETAkoak egunen batean ohartu beharko lirateke ez ditugula nahi eta ez ditugula behar, eta euskal gizarteak gai dela erabakitzeke dauden proiektu desberdinetatik zer nahi duen. Euskal Herriak badu hitza eta erabakia, euskal gizarteak erabaki dezala.

Lurraldetasun aldetik zati-katuta bagaude ere, hor ere orain 30 urte baino hobeto gaude. Ezker abertzaleetik Eusko Legebiltzarra gure zati-ketaren ispilua dela esaten dute, baina beste ikuspegitik ikusita, berdina esan daiteke amaitu gabeko eraikuntza nazionalaren ispilua dela, eta orain eraikuntza horretarako tresna gehiago ditugula.

■ Indarrean da Euskara Biziberritzeko Plana, Kontseiluaren Plan Estrategikoa ere hor da. Nola uztartu beharko lirateke bi hauek eta

egon daitezkeen gehiago ere?

Euskararen Aholku Batzordeak egin zuen Euskara Biziberritzeko Plan Nagusia (EBPN) eta gizarteko ordezkaritza osoaren partehartzearekin. Gainerako sektoreetan egin daitezkeen plangintzentzat gidari da, beraz, Biziberritzeko plana. Kontseiluaren sorrera asmoa administrazioaren lana osatzea izan zen, gizartean gauza asko egin behar delako eta hori ona delako. Sektoreka ere egiten ari

dira plan estrategikoak, hezkuntzan eta euskalduntze-alfabetatzean, esate batera. Hortik aurrera, nik ez dakit zertan gauzatzen den Kontseiluaren plan estrategikoaren osagarritasuna, egiten ari diren kanpaina hor dago eta hori onuragarria da. EBPNn argi esan zen noizean behin kanpaina handiak egitea garrantzitsua izan arren, euskararen erabileraren presentzia eguneroko lanean txertatzea zela garrantzitsua. Hortik aurrera ez dakit Kontseilua zertan ari den. Alderdi bezala, Bai Euskarari kanpainen konpromiso batzuk hartu genituen eta horiek betetzen ari gara.

■ **Orain arte hezkuntza izan da berreuskalduntzearen zutabe nagusia, bada ahotsik esaten duena aurrerantzean euskalduntze-alfabetazeari garrantzi handiagoa eman behar zaiola, berreuskalduntzearen zutoin nagusizat hartuz. Nola ikusten duzu gaia?**

Orain arte ere euskalduntze-alfabetazeari eman zaio garrantzia baina denbora ez da alferrik pasatzen. Hezkuntza oso tresna garrantzitsua da, adin batetik aurrera hizkuntza bat ikastea edo horretarako eman behar den denbora ematea ez delako oso erraza. Emaitzak ere hor daude: Euskal Herri osoa hartuta %26 gara euskaldun elebidunak eta 24 urtetik beherakoak hartuta, erdia da euskalduna. Hezkuntzaren bidez egin da hori, baina horrek bere ondorioak ere izan ditu, adibidez kalitatearen arazoa, haur guztiek ez dutelako euskara erabiltzeko aukerarik ez familian ezta beren ingurunean ere. Baina alfabetatzeak beste funtzio berri bat ere hartu behar du. Oraindik 35 urtetik gorako euskaldun zahar gehienak ez daude alfabetatuak eta horrek ikaragarritzko potentzialitatea dakar. Horrez gain, euskaldun berriei euskaldun oso izateko erregistro maila bat falta zaie, hau da, euskalkie lotutakoa, eta horrek ekarri du euskalduntze-alfabetatzearen munduan eremu hori ere jorratzea.

■ **Iparraldean euskarak bizi duen egoera larria aipatu duzu lehen, Nafarroan ere eraso gordina jasaten ari da. Zein antidoto erabili behar da?**

Antidotoetako bat zera da, euskara ez dela alderdi politikoen arte-

ko eztabaidagaia. Euskara Euskal Herriko ondare historiko garrantzitsuenetarikoa da, baina horrez gain elkarbizitzarako dugun tresnarik nagusienetarikoa. Administrazioek bermatu behar dituzte eskubideak baina atxikimendua herritarrek ematen dute. Hau Nafarroan oso garbi ikusten da: Sanzek Legebiltzarrean duen gehiengoak edo alderdi abertzaleen presentziak, ez du zerikusirik nafarrek euskararen alde egiten duten apustu argiarekin. Nafar gurasoak apustu estrategikoa egiten ari dira beren seme-alabe-

■ “Euskararen legea da Nafarroa eremutan zatitzen duen lege bakarra eta hori injustizia bat da”

kin, eta Nafarroako Gobernuak euskaraz ikasteko aukera eskaini beharko lieke nafar guztiei. Euskararen Legea da Nafarroa eremutan zatitzen duen lege bakarra, eta hori injustizia bat da. Nafar administrazioak atzera egiten duen bitartean, gizarteak aurrera egiten du.

■ **Hezkuntzarako hizkuntz ereduen bilakaera ikusita, esan liteke A ereduak urteekin desagertzeraz egingo duela EAEn?**

Itxura eta bilakaera halakoa da, bai. Helburua da derrigorrezko eskola urteak amaitzean, ikasleak euskaraz behar adinako gaitasuna izatea, eta horretarako argi dago D dela eredurik egokiena. A ereduak desagertuko den? Ereduak aukerarako jarri ziren, administrazioak jarri

eta gurasoek aukeratu. Gurasoek aukeratzeko badute eta emaitzarik ematen ez badu -Hezkuntza Sailak onartu duen bezala-, gizarteak A ereduari egin behar zaizkion zuzenketak egitea eskatu behar luke benetan tresna eraginkorra izan dadin.

■ **Emakumezkoari lotuta, asteotan notizia izan diren hiru gai mahaigaineratuko ditut zure iritzia jakin asmoz. Langabezia dela eta, Hegoaldeko emakumezkoen langabezi tasa Europako Batasuneko batez bestekoaren bikoitza da. Administrazioek eta agente ekonomikoek egiten al dute nahiko honen aurka joteko?**

Beti egin behar da gehiago, baina ezin da ahaztu Francoren diktadu-

ra ez dela alferrik pasatu. European baino beranduago eduki dugu unibertsitatea, eta hemengo emakumeen prestakuntza Europako emakumeen prestakuntza baino ahulagoa da. Hori berdindu ahala, langabezi tasek berdintzera joko dute. Arrazoi historikoak aipatuta, esan behar da kolektibo ahulenen alde egin behar dela, eta emakumezkoa prestakuntza mailan ahulago badago, haren alde egin behar da, behar bada diskriminazio positiboa bultzatuz.

■ **Tony Blairrek eta bere emazteak haurra izan berri dute eta emazteak Blairrek eszedentzia hartzea nahi du haurraz arduratzeko. Blairrek ez ditu bere zereginak utzi.**

Beren arazoa da hori. Blairrek eszedentziarik hartu ez badu ere, beste estatuburu batzuek egin ez dituzten keinuak egin ditu. Keinu interesgarria izan da eztabaida pizteko, areago Ingalaterra moduko gizarte batean.

■ **Joan den astean Espainiako Auzitegi Gorenak ebaztitakoaren arabera, eraso sexual batean atzamarrak baginatik sartzearekin bortxaketa ez da gauzatutzat jotzen.**

Ikaragarria da eta oso umiliagarria da hori esatea. Ez dago barbarik eraso sexualak kalifikatzeko, eta holakoak entzun behar izana eraso jasandako emakumea berriz erasotzea da. Horretan, gizonak eta emakumeak bat egin behar dugu halakoak gizartetik ezabatzeko. Horrelako

EMAKUME BAT EBB-N

EAJko zuzendaritza gorenean dagoen emakume bakarra da.

Hezkuntza, unibertsitatea, euskara, emakumea, idazkaritza eta antolakuntza ditu bere ardurapean EBBn.

Ondarrutarra. HABEko zuzendaria ere izan zen eta 1996az geroztik Eusko Jaurlaritzako Hizkuntz Politikarako sailburuordea izan da. Bere barbari eusten dionetakoa ei da.

epai batek gizartea bera iraintzen du eta emakumezkoen kolektiboez gain, gizonezkoek ere protestan atera beharko luke.

■ **Eusko Jaurlaritzaren egonkortasuna dela eta, Ibarretxe lehendakariak irailera arteko hausnarketa epea zabaldu zuen. Gerora, ordea, EAJko ahots askok eta Lehendakari-tzatik bertatik, legealdia amaitzeko asmoa dagoela aipatu dute. Zertan da kontua?**

Gure gogoia legealdia amaitzea da, gobernuak esan bezala, hauteskundeek ez luketelako ezer aldatuko. Gizarteak arazoak konpontzea eskatzen digu politikoi eta ez arazoak daudenean hauteskundeak deitzea. Lehendakariak erabakitzen duenarekin, gu azkenera arte. Badago aukerarik jarraitzeko, ez dugu duela hiru hilabete genuena baino egoera txarragorik hauteskundeak deitzeko.

■ **Araba Buru Batzarreko lehendakaria eta zuzendaritzaren hautaketak ekarri du ika-mikarik. Hautaketa sistema iluna dela aipatu dute batzuek, eta horregatik gertatu dela herri batzuetan gauza bat erabakitzea eta haien ordezkariak beste bat egitea.**

EBBk ez du ezer esaterik gertatuaz. Barne araudi zabala dugu eta honek behar duen babesa izan dezan epaimahaiak ere bai. Beraz, ezer egon bada han ebatsiko da, ebastekorik eskatzen bada. Edozein afiliatutik hasi eta burukiderik inportanteeneraino, denok dakigu kontu eskatzeko bideak zeintzuk diren, eta gai-

nera oso argiak dira. Ez dut uste inork araubiderik eta honek berarekin daraman prozedurarik zalantzan jartzen duenik. Prozedura horretan zerbait ez dela egoki izan? Aztertu eta ebatsi behar duenak hala egingo du.

■ **Hor dago PSE-EEK alderdi guztien arteko elkarrizketak bideratzeko egin duen proposamena. Zertxobait lehenago egunkari batean egindako elkarrizketan irakurri nion Txiki Benegasi: "Bere egungo politikarekin jarraitzen badu, ez dago ezer egiterik EAJrekin".**

Hitz egiteko alderdi guztiekin jarduteko prestutasuna agertzea gauza inportantea da. Lorpen politikoak izateko bide biolentoen ukapena egiten duten alder-

diei ere dei egiten die, eta hori, behar bada, gainerako alderdiek onartzeko modukoa izan daiteke. Marko politikoaren akatamendua eta onarpena ere eskatzen du. Akatatu bai, baina onartu ez, hori aspaldi esana dugu. Badirudi PSE-EEK PPrekiko zilborrestea apurtu duela eta bere bideari ekin diola. EHk esan du foro horrek ez lukeela Euskal Herri osorako balioko, baina alderdi guztiak bilduz gero behintzat, Nafarroan ere berdinak daude, eta erkideko batean erabakitakoak akaso Hegoalde osorako balio dezake. Zenbat eta jauzi handiagoak hobe, baina gure historia guztian azaldu gara egin daitezken jauziak egitearen alde ●

◆ **XABIER LETONA**

MONKA DEL VALLE

■ **"Eusko Legebiltzarra amaitu gabeko eraikuntza nazionalaren ispilu da".**

RESA GUIPUZCOANA, S.A.

GIPUZKOAKO KONTZESIONARIO BAKARRA

N-1 444. km.a
Billabona (Gipuzkoa)
Tel.: 943 69 04 00
(8 linea)

Arlo guztietan aitzindariak

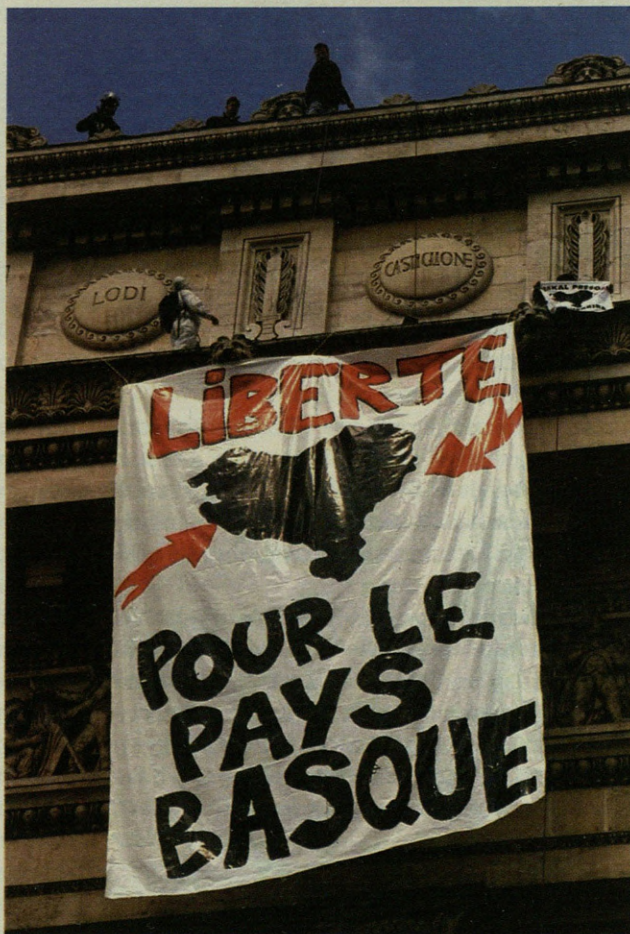
Hil honen 22tik 27ra bitarte presoen eskubideen defentsan hainbat mobilizazio burutu zen Euskal Herrian. PP-UPNeko egoitzen aurreko konzentrazioei greba instituzionalek segitu zieten. Donostian izandako manifestazioak itxi zuen astebeteko ekimena.

PRESOEN ALDEKO AZKEN EKIMENA: ABIAPUNTU BERRI BAT OTE?

Euskal Preso Politikoen Kolektiboak gose greba mugagabeari ekin zion iazko azaroren lehenean. Apirilaren 22an, berriz, 138 preso zeuden gose greban. Bi urteetako joan-etorrian "Batera" plataforma eratu zen. ETA ekintzetara itzuli zenetik geldituta dago alta. Anartean, presoen aldeko mobilizazioak -Guadiana ibaia bezala- agertzen eta desagertzen dira gure geografian.

BATERATU EZINEAN.

Presoen alde bildu ziren indarrak sakabanatu dira. Presoen eskubideen defentsa Euskal Herrian bizi den egoera politikoari lotua egotea da arrazoa. Eskubide hauek eta prozesu politikoaren interesak lotzen diren unean jalgitzen dira Batera plataforman bildu ziren alderdi, sindikatu eta gizarte eragilen arteko ezberdintasunak. Martxoaren 29az geroztik ez da Batera bildu, EAJk betoa jarri zion egunetik. Senideak-eko Tomas Karrerak zera dio Bateraz: "Bere garaian funtzio bat bete zuen eta egun ez du funtziorik betetzen, EAJk bereziki interes politiko zehatzen arabera erabili nahi duelako. Batak bere une emankorrenean ez zuen gutxienekoa eman ere. Borondaterik ez badago, alferrikakoa da. Hartara, testuinguru politikoaz haratagoko beste eredu bat bilatu behar dugu". AABei eta Senideak-i giza eskubideen defentsan pertzeptzio ezberdina izatea leporatzen zaie joan den asteko mobilizazioei sustengu eman ez zieten

■ Solidarioek Parisen egin dute beren azken ekintza.

□ G. Kortabarria: "LABekiko elkarlanak aurrera darrai, baina mugimendu sindikalak ez du inoren estrategia behar"

(EAREN eta ELAREN geldotasunez) ez zion BATERARI betoa jarri presoan egoera aldatu zelako, baizik eta abagune politikoa aldatu zelako. Hori da elkarlanean ez

aritzeko arrazoa. BATERAREN filosofia inoiz baino biziagoa da ordea".

MUGIMENDU SINDIKALA

ASKE. LAB sindikatuko Txutxi Ariznabarretak honela dakusa Batera: "Batera gehiengo soziala aktibatzeke sortu zen eta berreskuratu beharra dago. Gelditua egotearen ardura EAJren eta EARENA da. ELAREKIN elkarlanean aritzeari ez diogu uko egiten, eta laster agertuko dira elkarlan honen emaitzak presoan defentsan ere bai". ELAKO German Kortabarriaren ustez, "Batera tresna egokia izan da eta da. Presoen gaia, ordea, instituzioetatik kanpo geratu da, EUSKO Legebiltzarrek elkartasunaz haratago joan beharko luke. LABEKIKO elkarlanak aurrera darrai. Baina, puntu honetan guk eskatzen dugua Ezker Abertzalean dauden barne pultsuak gaindi ditzaten. Mugimendu sindikala ez da inoren estrategia eta kontsignen menpe egon behar".

EAJ, EA ETA IU-EB-REN ZERGATIAK.

EAJko Eneko Goiak BATERAREN segimendua egin zuen azken bilera arte: "BATERAN etendura bat sortu da, presoan eskubideen alde edozein legitimitate izateko giza eskubide ororen alde egon behar delako. BATERAN biltzen garenek bi pertzeptzio ditugu eta joan den asteko mobilizazioen antolaketa testuinguru honetan kokatzen da. Hau da, azken mobilizazioak ETAREN berragerpena eta giza eskubide ororen defentsa kontuan hartzeke burutuak izan dira. Guk

■ Julen Zelarain: "Astearen diseinua ez da helburu izan, abiapuntu baizik"

Zein testuingurutan burutu izan da maiatzaren 22tik 27ra bitartean euskal preso politikoen aldeko mobilizazio eta ekimen berri hau?

Aste hau ez da helburu izan, dinamika berri eta iraunkor bat eraikitzeko abiapuntua baizik. Abiapuntua egokia da, 96tik aurrera hainbat gizarte eragile motore nagusi bihurtu delako. Horiek egotza aldarazi zuten, euskal gizartearen gehiengoak presoek eskubideen alde jarritz. Artean, alderdi politikoen dinamika honek harrapatuta ikusi dute beren burua, baita egoera politikoaren menpe ere. Presoen aldeko aste honek berrakibazioa ekarri du eta baldintza politiko hobeak sortuko dituela espero dugu.

■ **Parte hartu ez duten indarrek AABen aldetiko diseinu inposatu bat aipatu dute.**

Ez da egia, eta parte hartu duten eragile batzuk onartu dute AABetatik egin dugun ahalegina. Guk presoek mintzakidetzaren izenean gutun bat jaso genuen mobilizazio aste hau deitzeko. Ondoren, alderdi, sindikatu eta eragile guztiekin banakako bilerak burutu genituen. Konpromiso maila ezberdinak zeude-

la ikusi genuen; hala ere, guk nork bere neurrien arabera ekintzak burutzera gonbidatu genituen, esanez, aste honetako disenua ez zela helburu bat, baizik eta abiapuntu.

■ **Giza eskubide ororen pertzepzio falta aipatu dute parte hartu ez duten indarrek.**

EAJk hasteko ez dio planteamendu horri zintzoki ekiten. Ibarretxeek hainbat kasutan mobilizazioak deitu ditu giza eskubideen aldarri egiten eta behin ere ez ditu presoek eskubideen bermearen alde mobilizatzera deitu. Alde batekoen giza eskubideen urraketa oso oztoso dira elkarrekin lan egiteko; preso bat torturatua denean, ordea, ez dago etenik elkarlanerako.

■ **Giza Eskubideen Batzordearen lana zer iruditzen zaizu?**

Oso eskasa da. Batzordekideen koloreak ateratzeko modukoak. Mahai gainean dituen hainbat erabaki betetzeko ahalegin gehiago egin beharko luke batzorde honek. Berari dagokio Eusko Jaurlaritzari kontuak eskatzea. Gure lana da gogoratzea giza eskubideen urraketa etengabea dela espetxeetan, eskubideak ezin direla abagune edo estrategia politikoen arabera defenditu. ●

ALBERTO ELOSEGI

■ **AABko koordinatzaile da Julen Zelarain.**

Baterako azken bileran premisa horiek kontuan hartu beharra azaldu genuen, baita talde bakoitzaren iniziatibak aztertu eta sustengatzeko prest girela azaldu ere. Bestalde, tokian tokiko udaleko zinegotzien bidez heldu zaigu ekimenaren berri. Ez zaigu hori bide egokia iruditzen. EAJk ez du Batera bukatutzat jotzen baina baldintzak aldatu beharko dira berrabiarazteko". EAJko Nekane Alzelaik honela ikusi du Batera-

ren geldialdia: "Baterak funtzionatu behar duelakoan gaude gu. Horixe da gure nahia. Elkarlana ezinbestekoa da presoek eskubideen defentsan eraginkortasuna lortuko badugu. Bakarka ez dugu ezer lortuko. EAJk harturiko erabakia dela medio izoztu da Batera. Ordea, guztien adostasunez funtzionatu behar denez gero, ez dugu jarraitu, baina guk gure planteamendu propioari eusten diogu. Azken

ekimenekin ez genuen bat egin, aldez aurretiko diseinu bat aurkeztu zitzaigulako. Zalantzan jartzen ditugu joan den astean egin ziren mobilizazioak. Nolanahi ere, hausnarketa berri bat burutu beharko dugu denok eraginkortasunean irabaziko badugu, ekimen hauek gizartearen gehiengoaren babesa behar baitute". IU-EBko zuzendaritzako Maria Luisa Sanchezek honela bizi izan zituen ekimenak:

Bizkaiko Foru Aldundia

Euskararen alde!

Bizkaiko Foru Aldundia
Kultura Saila

Diputación Foral de Bizkaia
Departamento de Cultura

“Senideak-ek antolaturiko lehen bileran parte hartu genuen. Zaila ikusi genuen aurkeztu zuten planari baietza ematea. Hala ere, bigarren bilera batean ekimenak zehazteko eta gure asmoak aurkezteko gelditu ginen. Ez ziguten deitu, ordea. Kanpo sentitu gara. Hala ere, gure militanteak manifestaziora hurbildu ziren modu pertsonalean. Edonola ere, prozesu politikoak ez ditu presoek eskubideak baldintzatu behar”.

GIZA ESKUBIDEEN AIDURU.

Jose Antonio Rubalkaba EAJko EBBko eta Eusko Legebiltzarreko Giza Eskubideen Batzordeko kideak bere alderdian pertsonen eskubideen aldeko barne batzorde bat sortu duela ezagutarazi zuen joan den astean:

“Erabaki hau orain hilabete eztabaidatzen hasi ginen EBBn. Batera indarrean izan edo izan gabe ez dugu presoek gaia bazter utziko. Batera geldituta dago gu giza eskubide ororen defentsan gaudelako eta ez talde baten eskubideen defentsan soilik”. Honela baloratzen du berak zuzentzen duen Giza Eskubideen Batzordearen lana: “Guk adostu dugun guztia bete du Eusko Legebiltzarrek. Arazo hauen ebazpena ez dago bere esku, ordea. Presoen hurbiltze plana onetsi eta Madrilera igorri zen.

Mayor Orejak ez digu kasurik egin, ordea. Batzordeak presoek graduak ematean eta gaixo daudenen kasuetan emaitza onak lortu ditu. Ez dira aski, jakina, baina ez dugu etsiko”. EHko Jone Goirizelaia Bateraz iritzi hau mantentzen du: “Bateran dekalago bat dago. Puntu batean, edozein abaguneraren gainetik presoek eskubideen defentsan aritzearen beharra agertzen da. Hori ez da errealitate bihurtu, ordea. EAJk eta EAK kontradikzioak dituzte euren praxian. Definizio bat

eskatzeko diegu. Prozesu orokorrean aurreratzeko presoek eskubideen gaian definitzea lehen pausoa da. Edo sinesten dute aldarrikatzen dutena edo gizartea engainatzen ari dela”.

IPARRALDEAN EUTSI. Koordinaketa arduratu zen joan

den asteko mobilizazioaren antolaketaz. Hazparraren buruturiko baraualdia eta hamaika herritan buruturiko ekintzak mugarria izan ziren Iparraldean. Baionako suprefetak presoek ordezkariak bat hartu zuten eta sindikatu eta alderdi ez abertzaleetako kideen sustengua bildu zuten baita ere. Bertako gizartea, emeki-emeki bada ere, arazoaren kontzientzia hartuz doanaren seinale. Edo itxaropena agian ●

◆ MIKEL ASURMENDI

EHko Jone Goirizelaia: “EAJ eta EA alderdiek kontradikzioak dituzte euren praxian eta definizio bat eskatzeko diegu”

Kronologia

- ✓ 98-09-18: ETAren su-etena.
- ✓ 98-12-18: Aznarrek ETArekin kontaktuak baieztatu zituen.
- ✓ 99-0-09: 100.000 lagun manifestatu zen Bilbon presoek alde.
- ✓ 99-06-02: Udalbiltza abian zen. Irailaren 18an eratu zen Bilbon.
- ✓ 99-03-05: Mayor eta Chevenement bildu ziren Parisen bide polizialak azkartu asmoz.
- ✓ 99-03-11: Parisen sei atxilotu eta beste 13 Gipuzkoan.
- ✓ 99-03-20: Jose Luis Geresta etakidea hilik aurkitu zuten.
- ✓ 99-04-07: Esteban Esteban Nieto presoak aske (gaur egun hila).
- ✓ 99-07-21: HBko mahaikideak aske utzi zituen Auzitegi Gorenak.
- ✓ 99-08-20: Solidarioek presoek aldeko “Giraldillen ekintza” burutu zuten Sevillan.
- ✓ 99-09-07: Espainiako Barne Ministerioak Euskal Herrira 105 preso ekarriko zituela agindu zuen eta 27 besterik ez zituen mugitu.
- ✓ 99-11-01: Euskal Preso Politikoen Kolektiboak gose greba mugagabeari ekin zion.
- ✓ 00-01-21: ETAk abenduan iragarri su-etena baieztatu zuen Blanco teniente koronela hiltzean.
- ✓ 00-01-27: Presoen aldeko greba eguna deitu zuen Ezker Abertzaleak.
- ✓ 00-02-22: ETAk Buesa sozialista eta Diez ertzaina hil zituen.
- ✓ 00-02-24: Daniel Dergi presoak 60 egun bete zituen gose greban. Josetxo Arizkurenak 56 egun bete zituen.
- ✓ 00-04-22: 130 presok ekin zion gose grebari (8 bazeuden jada).
- ✓ 00-05-07: Presoen aldeko Elkartasun festa burutu zen Bilbon.
- ✓ 00-05-9: AAB, Senideak, Gureak, Gurasoak eta Koordinaketak 22tik 27rako mobilizazio astea iragarri zuten.
- ✓ 00-05-15: Senideak kolektiboak euskal presoek aldeko ibilaldi nazionala aurkeztu zuen. Ekainaren 17tik uztailaren 29ra bitartean Euskal Herria zeharkatuko du ●

MONIKA DEL VALLE

■ EHko hautetsiak Bilboko udaletxean, presoek atxikimendua agertzen.

Sestaoko La Navaleko langileak enplegu erregulazio-espeditentea jasaten ari diren bitartean, bertako instalazioak eraberritzeko inbertsio plan bati ekin zaio. Bilboko Portua handitzeak, bestalde, lan gehiago eragingo du.

GAS ETA KIMIKA-UNTZIAK LA NAVALEN GEROAREN BERME

Sestaoko La Navaleko langileak beren lanpostuen defentsan mobilizatzen ari diren honetan, bertako instalazioak eraberritzeko inbertsio plan bat dago abian. Hau burutzen bada, Sestaoko La Naval gas-untzien eraikuntzan espezializatu daiteke eta, lehendik ezagutzen duten kimika-untzien eraikuntzarekin batera, euskal untziola horren etorkizuna ziurtatuko luke. Gaur egun Sestaoko La Naval euskal untzigintzaren ardatz nagusia da, eta

azken urteetan sektoreak jasan behar izan duen krisi larriaren ondoren irautea lortu du. Hain zuzen ere, krisi larri horren ondorioz desagertu zen euskal untzigintzaren historian halako garrantzia izan duen Euskaldunako untziola -gaur egun Musika eta Batzar Jauregi bihurturik- eta, halaber, milaka lanpostu zuzeneko zein zeharkako galdu ziren Bilboko Itsasadarrean kokaturiko maila guztietako untzioletan.

Duela oso gutxi atera da La Navaletik

euskal langileek egindako azken untzia. Une honetan La Navalek, bere lan eskarenean, 12.300 milioi pezetako (ia 500 milioi libera) balioa duen Belgikarako draga bat eta bukatzeaz duten Knu-tsementzako petrolio-untzi bat ditu. Egoera horretan, 1.200 langileko plantilaren erdia enplegu erregulaziopean dago. Bertako langileen itxaropena Repsolek gasa garraiatzeko egin nahi dituen hiru untzietan datza. Baina, ez da berehalakoan iristen kontratu sonatu hori sinatzeko eguna.

■ La Navaleko langileek maiatzaren 16ko manifestazioan lan urritasunari aurre egiteko neurriak eskatu zituzten.

Epe laburrean egiaztatu eta gauzatuko ez balitz, enplegu erregulazioak langileen %80ri eragingo lioke.

4.000 MILIOITIK GORAKO INBERTSIOAK HIRU URTETAN.

Nahiz eta gas-untzien eraikuntza oso garrantzitsua izan, ez litzateke nahikoa La Navalen etorkizuna bermatzeko. Horregatik enpresa-komitea beste arlo

■ Repsolen gas-untziak astean sina daitezke

La Navaleko langileek mobilizazioak izan dituzte azken asteotan, lan urritasunagatik eta Repsolentzako gas-untzien kontratatuaren sinadura atzeratzen ari delako. Aste honetan sinatzen ez bada, mobilizazio gogorragoak egingo dituztela jakinarazi dute. Nolanahi ere, kontratuaren sinadura Sociedad Estatal de Participaciones Industriales-eko (SEPI) lehendakari berria izendatzearen zain zegoen. Ditugun berrien arabera, jakinekotzat jotzen da kargu horretarako Pedro Ferreras izendatuko dutela, hau da, aurreko legealdian enpresa honetan lehendakari izan zen berbera. Baliteke izendapena maiatzaren 26ko ministroen kontseiluan gauzatzea.

Beraz, aste honetan edo, luzeenez ere, datorren astean burutu liteke kontratuaren sinadura, Astilleros Españoles-eko (AES) Untzigintza Arloak bere oniritzia eman baitie gas-untzien plano teknikoei. Sestaoko untziola dagoeneko prest dago unti horietan lanean hasteko. Repsol ere tramiteak arintzeko gogoz dago, Trinidad eta Tobagoko gas naturala ateratzeko kontratua itxia baitu eta, luzeenez ere, bi urteko epean hasi beharko baitu. Denbora hori nahikoa da hura garraiatzeko behar diren untziak egiteko. Dirudenez, horregatik ari da Repsol petrolio enpresa Espainiako Gobernuak tramiteak arindu ditzan ahalegintzen, untziak garaiz eskuratu ahal izateko ●

■ La Navalen egingo den inbertsioak onura ekarriko dio Bilboko Portuari.

batzuetan ere lana bilatzen saiatzeko eskatzen ari zaio zuzendaritzari. Zentzu horretan kimikaren sektoreak eskaintzen dituen lan aukera berriak aztertu beharko liratekeela uste dute, kontuan izanik, gainera, Sestaoko untziolak baduela nahikoa esperientzia arlo horretan.

La Naval Bazán-en sartu zenetik, bertako instalazioak eraberritzeko 4.152 milioi pezetako inbertsio plan bati ekin zitzaion 2000-2002 urte bitarterako, gas-untzien, dragen eta balio erantsi handiko untzien eraikuntzan espezializatzeko asmoz. Ondorio hori ateratzen da Sestaoko untziolak berak emandako datuetatik. Gauza jakina denez, enpresa horrek titularitate publikoa du eta, beraz, Espainiako Gobernuaren esku dago.

Hiru urterako plan horretako inbertsioak, fluxuak optimizatzeko eta muntaketa aurreratuko lanak razionalizatzeko helburu estrategikoen barruan sartzen dira, batetik, produktibitatea handitzeko eta, bestetik, kostuak eta espazio okupazioa murrizteko. Oraindik egiaztatzen dagoen diru kopuru hori beste kopuru garrantzitsu batez osa daiteke, Repsolentzako gas-untziak eraikitze beharko liratekeen berriazko inbertsio batzuek, alegia. Unitate horiek teknologia sofistikatu dute eta espezializazio handia

eskatuko diote industria laguntzaileari, eta aldamiotarako, untziaren geruza-estaldurarako eta tresneriarako aurrekontu hornidura bereziak ere eragingo dituzte. Zentzu honetan 2.000 milioi pezeta inguruko kopurua aipatzen da.

Zehazki, 4.152 milioi pezetako kopuru hori honela banatuko litzateke: 860 milioi pezeta bloke planoen lantegirako; 990 milioi aurremuntaketako lantegirako; 405 milioi muntaketa aurreratuko

lantegirako; 680 milioi autoentzako kanpoaldeko aparkalekurako; 284 milioi hodian lantegiaren berregituraketarako; 131 milioi altzairuzko egiturak egiteko lantegirako; 195 milioi, igoera ekipak modernizatzeko; 93 milioi banaketa

elektrikoaren zentro eta saretarako; 514 milioi bestelako egitekoetarako.

Azkenerako inbertsio horiek gauzatu badira, La Navalek aspaldidanik zuen premia bat beteta geratuko da, hau da, faktoriatik hurbil kanpoko aldean aparkaleku bat izatea. Planaren arabera, aparkaleku hori behe solairu bat eta gaineko beste hiru solairu dituen eraikin batean egongo litzateke. 1.000 ibilgailutik gora sartuko lirateke, eta bertako langileek eta enpresa laguntzaileetakoek behar duten aparkalekua bateratzeko aukera emango luke.

■ Untziola eraberritzeko 4.000 milioi pezetatik gorako (160 milioi libera) inbertsio plana dago aurrikusita 2002 urterarte

■ Itsasuntziak konpontzeko zentro koordinatzaile baterako proiektua Bilbon

Bilboko Portuaren handitzeak (bigarren fase bat izango du), ekonomiaren egoera onak jarraituz gero izango den unti trafikoaren areagotzeak (egun 4.000 unti sartzen da urtero) eta oraingo eta etorkizuneko premiei erantzuteko behar adinako itsasuntzi konponketa-zentrorik ez egoteak Euskal Itsas Foroaren egitasmoa eragin du: Bilboko portuan untzien konponketarako koordinazio-zerbitzu baten eratzea.

Ekimen honek zerikusi zuzena du Europako Batasunean oro har antzeko zentroekin izan duten esperientziarekin. Horrela, Europako hainbat zentro, bere lana egiteko garaian, "komertzial" gisa aritzen da eta portuan sartu beharrik gabe konponetzen dituzte untiak. Badira beste esperientzia batzuk konponketak untzia itsasoan dabilen bitartean edo zamak jaso edo hustu bitartean egiten dituztenak.

Inkesta bat egin zen ekimenarekiko interes handia erakutsi zuten hainbat enpresabururekin. Beren beharrak argitu dituzte eta untzien konponketan eta horniduran azpikontratzaile gisa eskuhartzeko aukera ikusten da. Proiektua 200 enpresa ingururi azaldu zaio eta 60tik gora izan dira guztiz alde agertu direnak, eta 20 enpresak proiektua aurrera eramateko erabakia adierazi dute.

Itsasoko konponketen eta laguntzaileen sektoreko enpresak biltzen dituen ADIMDE Gipuzkoako Itsas Industrien Elkarteak proiektu honen aldeko jarrera erakutsi du dagoene-

ALBERTO ELOSEGI

■ Bilboko Portuan egingo da zentroa.

ko, bere ustez honelako zentro bat onuragarria gertatuko litzatekeelako untzigintzaren industriarako eta itsas sektoreko eraikuntza eta laguntzaileen esparrurako. Elkarre hori guztiz jabeturik dago ekimen hau gauzatuz gero, itsas sektoreko euskal industriaren lehiakortasunak gora egingo lukeela. Industria horrek 200.000 milioi pezeta inguru (8.000 milioi libera) fakturatu zuen 1999an, eta 15.000 pertsona ingururi ematen dio lana.

Administrazioak ere, Bizkaikoak nahiz EAEkoak, bere babesa

eman dio ekimen honi. Horrela, Bizkaiko Foru Aldundiaren Ekonomi Sustapenerako departamentuak eta Industri Sustapen eta Eraldaketarako Baltzuak (SPRI) ekimen honen aldeko interesa erakutsi dute eta prest leudeke sozietatea kokatzeko lokala uzteko. Euskal Itsas Foroko arduradunek ez dute oraindik beren zentroa kokatzeko lekuren baten aldeko jarrearik adierazi, eta bere ekimenak enpresaburuen artean sortzen duen interesa ezagutzeko zain daude.

Foroak egindako inkestan sektoreko enpresek adierazita-koaren arabera, proiektu honen arduradunek oso kontuan izan beharko dute atrakaleku baten premia, untziek beren zama jaso edo husten duten bitartean egin ezin diren konponketak gauzatzeko. Nolanahi ere, arduradunak hainbat aukera aztertzen hasiak dira. Esaterako, Astilleros Reunidos Nerviónen kaiak, Sestao eta Portugalete arteko Benedictaren dartsena edo desagertutako Bizkaiko Labe Garaietako kaiak ●

Azpitarratzekoa da baita ere, aurreikusten den inbertsioaren zati nagusia (2.300 milioi pezeta) bloke planoen lan-

tegi itxi bat eratzeke izango dela. Lantegi hori gaur egun dagoenaren guztiz berdina izango da, eta produktibitatea areagotze-

ko eta aurremuntaketarako pabilioi bat abian jartzeko helburua izango du ●

◆ DANIEL UDALAITZ

BILINTX

MEGADENDA

IGANDE ETA JAIEGUNETAN ZABALIK

Fermin kalbeton, 21 • Tel.: 42 00 80 / 42 02 24 • Faxe: 42 23 63 • 20003 DONOSTIA
 Fermin kalbeton, 30 • Tel: 42 26 96 • 20003 DONOSTIA
 Republica Argentina, 4 • Tel: 62 68 17 • Faxe: 62 68 17 • 20300 IRUN
 Arostegieta, z/g. • Tel: 67 35 33 • Faxe: 67 35 00 • 20400 TOLOSA
 Ibargarai, 12 • Tel: 76 40 50 • Faxe: 76 40 50 • 20570 BERGARA

LANGABEZIAN NAGO,
ZURE APARTEKO ORDUAK
BEHAR DITUT

LANA HOBETO
BANATZEKO
APARTEKO ORDURIK EZ

Zure aparteko orduekin beste lanpostu bat
sor daitezkeela jakinez gero, zer egingo zenuke?.

Pentsa ezazu, eta izan zaitez solidario.

Enpresari eta langile, denon artean
lan-banaketa hobe hor dezakegu eta, hala,
zure enpresako aparteko orduak ez ditu
beste norbaitek ordaindu beharko.

Gogoan izan zu izan zaitezkeela hurrengoa.

LOZORROTIK URTEEN GURAN

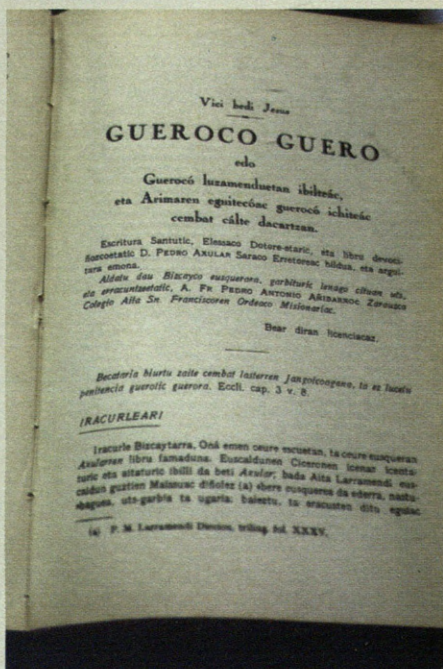
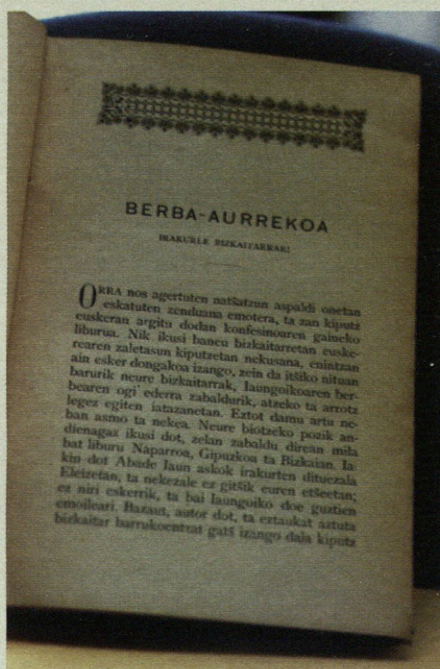
Badira hogeita hamar urte Arantzazun euskara batua jaio zenetik, eta sorreran hainbat alde enoratu ostean, onarpen maila handiena bizi du egun. Beharbada horrexegatik, oinarri sendoa hartu duelako, egindako bidea egokia izan ote den eta erdialdeko euskalkiek emandakoa bizkaiera edo mendebalekoaren kalte ez ote den izan eztabaida interesgarria dabil hitzetik hortzera azken urteotan. Orriotan euskalki hau berrindartzeko hainbat esparrutatik egin den lana, egun bizi duen bultzada eta normalizaziorako ematen ari diren urratsak eta dau den kezkak bildu nahi izan ditugu.

Bizkaia” “Euskaldunon Egunkaria”ren gehigarria izan da mendebaleko euskalkiak izan duen aspaldiongo aurrerapauso eza-gunena. Baina behar luzearen ondorioa da. Besteak beste, Bizkaiko Foru Aldundiak Euskara Sustatzeko Zuzendaritza Nagusia sortzea, Gotzon Lobera bilbotarra zuzendari duela. Ordutik euskarara bideratutako diru-laguntzak boskoiztu egin dira, eta hitzarmenei esker ekimen ugari bideratu ahal izatea espero da. Horien artean, “Bizkaia” bera dugu horren emaitza nabarmena.

Ikuspuntuaren aldaketa derrigorrezkoa izan da bizkaiera berrindartzerako. Aski ezagunak dira euskararen batasunak sortutako ezinikusiak, eta oraintsu arte iraun du horren eraginak. ARGIA bertan oraintsu aipatzen zuen Gotzon Lobera berak ordea etorkizuneko lana bizkaierari dagokionean: “Lana batuari egin diezaiokeen ekarpenaren ikuspuntutik egin behar da eta ez bizkaiera versus batua planteamendutik. Hori antzinako kontua da. Bizkaiera baztertua izan da, baina

nik garbi daukat bizkaitarren erruagatik izan dela”.

Labayru elkarteak jardun du urte guztian bizkaieraren gaineko behar handiena egiten. Eubako pasiotarren egoitzatik ere bideratu dira bizkaieraren inguruko ekimen asko, Ikastola Katolikoan Alkartea edo Ibaizabal argitaletxea, besteak beste. Herri Irratian hasi ostean Bizkaia Irratia sortu zen, eta bizkaiera lantzeko orduan ere ezinbesteko erreferente bihurtu da azken urteetan, egunero-egunero egindako lan eskerge dela-eta. Baina ia-ia elizaren magalera bilduta egon da, edo inguruko sektoreen babesean, horietako zenbait sarri euskara batuaren aurka, denboran atzera joan ahala batik bat. Gailendu den euskararen normalizazioaren aldekoek ere behin baino gehiagotan eman diote lepoa etxeko euskarari eta euskalkiari. Ikuspegi nazionalaren izenean emandako urrats asko bide horretatik joan dira. Xabier Amurizak aipatzen zuen: “Euskaldunok akonplejatuak bagara, bizkaitarrok euskaldunetan akonplejatuenak izan gara. Inork ez dau egin

■ Juan Antonio Mogeleg eta Pedro Antonio Añibarrok bizkaiera hizkuntza literario bihurtu zuten. Goian, bien lanaren adibide bana. Ezkerrean, Mogelen “Konfesino ona” liburuaren hitzaurrea; bertan, irakurle bizkaitarrari eskatutakoa ematera datorrela dio, hots, aurrez gipuzkeraz idatzitakoa “bizkaiko euskeran” ematera. Eskuinean, Añibarrok Axularren “Gueroco Guero” liburuari egin bizkaierazko itzulpena.

TESTUAK:

Urtzi Urrutikoetxea

geuk egin doguna, baztertu baino gehiago, sasira bota dogu euskalkia”.

Amuriza bera izan zen hain zuzen, 90eko hamarkada honetan bizkaieragaz gertatzen zena salatzen hasi zenetako bat. Esanguratsua da Bizkaiko bertsolaritzan gertatutakoa. Herriko euskarari guztiz

lotuta zegoen sasoian batuan ere kantatzea posible zela erakutsi zuen, eta Bizkaian han-hemenka bertso-eskolak sortzerakoan batuan hasi ziren umeak kantatzen. Baina ohiturak ohitura, zaila da gero hori aldatzea: “*Final pare bat egon ziren ia inork ez ebana bizkaieraz*

kantatu”. Berbetan batua nekez zerabilten gazteek ezinezko zuten bizkaieraz kantatzea. Hori bideratzeko ikastaroa antolatu zuen Bizkaiko Elkarteak Amuriza beraren gidaritzapean eta egun arrunt asko entzun daiteke Igor Elortza txapeladuna adibidez bizkaieraz kantatzen.

■ Mendebalaren mendebala: Far West

Bertoko euskarari eutsi ez dioten Bizkaiko eremuak Ibaizabalaren ezkeraldea eta Enkarterri direla aipatzen dute euskalkien mapek. Gainontzekoa bizkaierari legokioke, baina ustez kolore horrek herrialdearen zati handiena bete arren, bestelakoa da hizkuntza egoera. Izan ere, Gipuzkoan egon litekeen biztanleria banaketa orekatuaren aldean, Bizkaiko biztanleen bostetik lau Bilbo Handi esaten zaion horretan bizi da, Ibaizabalaren alde bietara alegia.

Herrialde osoan horren eragina nabarmena da, alde handiak baitaude euskarari eusteko euren artean. Lea-Artibai aipatu izan da Euskal Herri osoko eskualde euskaldunentzat. Hortik kanpo, Busturialdea, Durangaldea eta Arratia ditugu eta mendebalderen, Uribeko merindade luzea, Kantauri itsasertzetik Arabako mugaraino doana.

Orain berrogei urte arte erabat euskalduna zen eremuak ordea galtzear dauzka bere berbakera asko. Ez da Erronkari, Zaraitzu edo Aezkoako egoera bera, baina ondorioak antzekoak izango ditu euskalkiak, eta alferrik Euskal Herriko mapako mendebaleko txokoa koloreztatu, egiaz berbarik egiten ez bada.

Hiriak baserriak irentsi ahala, bertan bizi zirenak, eta horiek zerabiltzaten berbetak, desagertarazi egin ditu. Bilbon Begoñan, Larraskitun eta Buian gelditzen diren baserrietan grabazioak egin izan dira, material hori guztia aztertu eta gordetzeko, baina ez dirudi hainbeste mila lagun bizi den inguruan berbeta hori erabiliko denik. Eskolatzeko bere lana betez gero, euskara batua erabiliko da, Bizkaiko gainontzeko eskualdeetan gurasoak dituztenek zipriztin horiekin jantziko dute batu hori. Baina sasoi bateko hiriburuko berbetak azken orduak bizi ditu.

Hortik kanpora, Arrigorriaga, Basauri, Etxebarri, Laudio bera... oraintsu arte euskaldun izan diren eta industrializazioak goitik behera eraldatu dituen gunek dira, lekuko

azpieuskalkiak desagertzeko zorian utzi arte. Leku askotan egiaz desagertuta dago hizkuntza bera, han-hemenka hitzun zenbaitek eutsita ere, berbeta garatzeko gizarterik ez baitago. Erdaldundu egin da herria eta euskalduntze bidean batuan egingo du. Bonapartek aipatu zuen bizkaieraren Arrigorriagako azpieuskalkia beraz -Bilbokoa barne- ez dirudi gehiago mintzatzen denik, herrigune bakanen baten salbu.

Uribe iparrean baliteke hobeto gorde izana horko berbetak, baina Getxoko udalerrian bertan laurogei mila biztanle daudela kontuan izan behar da, eta Bilbora bidean Leioa eta

Erandio ere bizkaieraren eremuetan kokatuta ikusten ohituta gaude. Azken hamarkadetan horra bizialdatu direnek erdara, euskara batua edo beste euskalkiaren bat eroan badute ere.

Industrializazioa eten zen, baina ez hiri-hazkundea. Kaltea Ibar Ezkerrak jasan badu -Barakaldo ehun mila biztanletik jaitsi zen azken erroldan-, Eskuma-koak guztiz kontrako prozesua daroa, eta Bilbotik kanpora geroz eta jende gehiagok erosi du etxea Uribe-Kosta, Txorierri eta Uribe-Butroeko pisu eta urbanizazioetan. Horrela, Getxotik Berango, Sopela, Urdulizera... doa prozesua, Erandio eta Leioatik barru-

ko aldera Sondika, Loiu, Deriorantza... Laukizen ere urbanizazio bakar batek bikoiztu egin zuen herriko errolda eta antzeko esperimenduak Mungia inguruko herri zenbaitetan egin ez eze, aurrerantzean ere egiteko asmoak badaude, Meñaka, Gamiz-Fika eta bitarteko inguruan.

Oraindik beharbada ahulxe, baina herriko bizimoduaren aldaketa bortitz horrek zein eratan eragiten duen nabarmendu eta kritikatu izan du zenbaitek ordea. Desberdina baita Lea-Artibaira pertsona bakanak bizialdatu eta bertako euskara hartzea edo bostehun lagun edo gutxiagoko herrietara berrehundik gora etxebizitzako urbanizazioek hizkuntzan ez eze eguneroko bizimodu osoan daukan eragina ●

■ L.L. Bonapartek 1869an eginiko euskalkien mapa.

ALBERTO ELOSEGI

■ Xabier Amuriza izan zen 90eko hamarkada hasieran bizkaieragaz gertatzen zena salatzen hasi zenetako bat. Araba eta Bizkaiko Bertsolari Txapelketan, esaterako, bizkaieraz baino batuan aritzen zirela aipatzen zuen.

MENDEBALDEREN MUGARRIA.

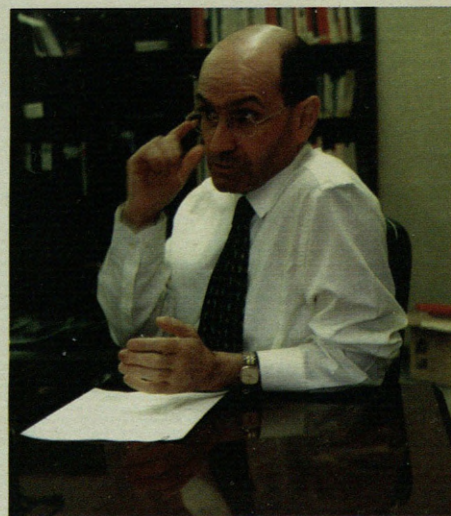
Baliteke bizkaieraren alde jardundakoak gainontzeko sektore euskaltzaleetatik oso bereizita egon izana, elizaren inguruan antolatuta eta atzerakoi etiketa ere izan dute. Baina horren erreakzio-edo, bizkaierazko zantzuak desagertarazi dira euskara batutik, ez Euskaltzaindia edo beste inoren aholku edo aginduz, ezpadaze “amaitu”ren ordez “bukatu” aukeratuta batuan diharduen bizkaitarrak, “itzali” “amata”ren lekuan, eta gaizki eginez gauzak txarto egin beharrean.

Haserreak haserre, Labayru, Euskaltzaindia eta arduraz zegoen gainontzeko euskaltzale bizkaitar talde batek Mendebalde Alkartea sortu zuten orain bost urte. Aurreko urteetako uste eta iritziak

malgutu edo bere horretan iraun, eztabaidarako gunea izan behar zuen, hasierahasieratik euskara batuaren garrantzia azpimarratuz, eta bien uztartzearen bila. Oraindik orain argi utzi beharreko kontua baitzen itxuraz.

“Batetik, euskal hizkuntza bere osotasunean, eta bereziki euskara batuari Euskal Herriko Mendebaleko euskarak, bizkaiera izenez ezagutzen denak, eskain diezaiokeen ondarea ikertzea eta bultzatzea. Bestetik, Mendebaleko euskararen corpusa eta statusa jagon, landu eta bultzatzea”. Hara hor Mendebalderen arautegian jasotako helburuak, batuaren iturri joriena euskalkietan dagoela jabetuta.

Ordutik urtero antolatu ditu jardunaldiak Mendebalde, euskararen inguruan

MONIKA DEL VALLE

■ Bizkaiko Foru Aldundiko Euskara Sustatzeko Zuzendari Gotzon Lobera: “Lana batuari egin diezaiokeen ekarpenaren ikuspuntutik egin behar da eta ez bizkaiera versus batua planteamendutik”.

beharrean diharduten guztien artean sona lortu dute eta aurkakotasunezko paisaia horri elkarlanak hartu dio bidea. XX. mende goienean mendebaleko euskara aztertu zuten orain hiru urte egindako lehen jardunaldietan; 98an “Mendebaldeko euskeraren ekarria” izenburua ezarri zioten, eta iaz berriz, literatura izan zuten aztergai.

FORMALIZAZIOAREN APUS-TUA.

Ohi denez maiatzean izan dira aurreten ere Mendebalde Alkartearen jardunaldiak. Kanpotik begiratuta literaturak izan dezakeen interesa ez baleuka ere, luzaz plazaratutako -edo derrigor eutsi beharko zaion- eztabaidari abiapuntua ezarri zioten. Mendebaleko berbetearan

Mila izarreko
Hotela ireki da
Valdegobian

VALDEREJO PARKE NATURALAREN INGURUAN KOKATUA EUSKAL HERRIKO TOKI EZEZAGUNETARIKO BATEAN

☀ ZERBITZUAK ☀

Taberna - Jatetxea - Jokastokia - Supermerkatua
- Erizaindegia - Bungalowak - Ur beroa dohainik
- 240 toki - 71 partzela - Erreka

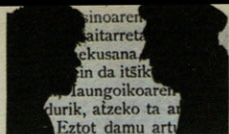
☀ IHARDUERAK ☀

Tirolina - Puenting-a - Rapela - Mendi Bizikleta
- Piragua - Valderejon txangoak - Mendi irteerak
- Zaldian ibilaldiak - Igerilekua

4 BUNGALOW ALOKAIRUAN

Ipar-txabola tankera, era guztietako
aukerak: sukaldea, bainugela dutxaz,
berogailu aparta, ur beroa, teilatondoa,
6 pertsonentzako toki eta
aparkalekua bertan.

formalizazioa hizkuntzalariek zehaztu beharko dute beharbada, baina ondorioa esparru guztietan izango du: zein izango da bizkaieraz erabili beharreko hizkuntza moldeak.

Zalantza barik handia da honen guztia gainean egin beharreko lana. Euskara lan tresna duten bizkaitar zenbaitek lan zaila iritzi dio, oraindik euskara batuaren inguruko azken erabakiak eguneratzeko arazoak izaten direlarik, beste-lako erregistro batean, eta halaber hizkuntza bereko molde biren jabe izanda, zaila delakoan.

Ez da hutsetik sortu beharreko zerbait ordea. Azken mende bietan behinik behin uzta oparoa izan du mendebaleko euskarak paperetan. Inon arautu barik baina hautapen erdi-natural baten bidez, Mogekek eta Añibarrok idatzitako erduetan badirudi bigarrenarenetik hurbilago dagoena nagusitu dela.

"Elizak egiten duen moduan egingo

dugu, baina elizak esaten dituen gauza berdinak esan gabe", esan zuen irriz Martxelo Otamendi "Euskaldunon Egunkaria"ko zuzendariak "Bizkaia"ren aurkezpenean. Izan ere, Bizkaia osoan tradizio luzea izan da -ez horrenbeste beharbada mendebaleko euskararen Araba eta Gipuzkoako lurraldeetan- herrikoa ez zen euskara jaso bat entzute-

■ Etxean eta kalean herriko euskaraz dabilen umeari horren urrun dagoen batuan egin behar ote zaio eskolaurretik?

ko, elizaren bidez batez ere.

Begi-bistakoa da gizartearen sekularizazioak mugatu eta urritu egin duela elizak beregan duen eragina, noraino eta euskaraz alfabetatu diren askok, etxeko euskaraz berbetarako gai izanda ere, idatzirako edo hizkera formalerako unean (bertsotan aipatu kasuan adibidez) batuan

bakarrrik topatu dutela erreferentzia. Baina urte luzez idatzitako eredu hori, ingurune zehatz batzutan bakarrrik eutsi zaiona, bizkaiera batuaren ernamuina izango da ziur aski.

Hortik aurrera dena dago arautzeko. Mendebalderen jardunaldietan deklinabiderako proposamena plazaratu zuen Jazinto Iturbek. Bizkaiera lan tresna

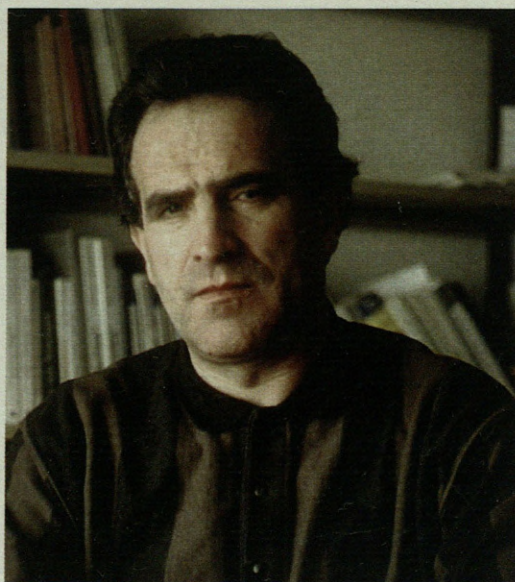
dutenek ezin dute erabakien zain egon ordea, eta egindako lana ere iturri izan beharko da. Gainontzean, euskara batuari sarritan leporatu zaion kortse estua ez litzatekeela bizkaierarekin errepiku

katu behar ere esan izan da, hau da, gutxi-gutxienerako eredu batetik abian, nork beretik jarraitu ahal izatea. Fonetismoak adibidez bazter geldituko lirateke, baina *hartzen dut* egiturarako *hartuten-hartzen-hartzean dot* edo egon litezkeen gainontzeko bariantek askatasunez erabiliko lirateke, hartaraino zehaztu barik.

■ Bizkaieradunen lotsak eta lorrak

ARGIAtik eskatu zait, bizkaitar hiztunon geure euskerarekiko lotsak, lorrak eta nekeak direlata berba pare bat idatziz jar ditzadan. Zorioneko bizkaiera egunokaz albiste bihurtu da, batez ere "Egunkaria" ateraten hasi den "Bizkaia" gehigarria dela-ta. Inor gutxi usteko zuen unean eta lekutik bizkai euskara kazeta-hizkera idatziz bihurtu da, behinola Kirikiñok "Euzkadi"n eta Zubikarai eta beste lehenengo gerra aurreko "Eguna"n eta oraintsuago beste hainbat aldizkaritan egin zutenaren lorrazetik. Nik neutara nekez hartzen dut jardungaitzat bizkaieraren egoera- auzi hau, ezen eskola-emanen dela, ikerkuntza-lanean dela, euskara izan ezker, poz eta ardura bera ematen dit hango zein hemengo hizkera-fenomenoak, bizkaiera, gipuzkera zein lapurtera dela. Baina gaiak nakarren ezker honetara, oratu diezaiodan.

Bizkaitarrok geure berbeta leku agirian erabilteko lotsa garelako kontu hori aspaldikoa da, eta zela-hala topiko ere bihurtu da esanaren eta entzunaren puruz. Kardaberazek XVIII. mendearen erdi inguruan aitortu digu jada, bizkaitarrek nahiago zituztela sermoigileak

Adolfo Arejita
Euskararen ikerlea

askok. Eta ezinaren kontrako guduka horrek belaunik belau iraungo du, eta jendea, gaitz hori sendaezina dela-ta sinestuta. XX. mendea hasteaz batera ezagutuko du bizkai euskarak bere historiako loraldi bakarra, hogeita hamazazpian, Bilboko inguruko gerrikoa eta hiriburua bera jaustearekin luzaroko etenda geratuko dena.

AITOR BAYO / JAKIN

HEZKUNTZA URRUN ORAIN-DIK. Bizkaierak aurrera egin ahala, zalantzak eta galderak ere sortu ohi dira. Zein da euskalkiari dagokion lekua? Zelan uztartzen da batuarekin, elkarren aurkari baino osagarri izateko? Maila guztietan baliagarri bada mendebaleko hizkera, zein da une, leku, egitura bakoitzean erabili behar den hizkuntza moldea?

Hezkuntza, hedabideak eta administrazioa lekuan lekuan landu beharreko esparru horien lekuko dira. Euskal herrietan umea euskara batuan bakarrik hezi behar ote den, euskara batuaren esparrua ere mugatua den gai batzuetarako, besteztuetan berbetarako ez eze alfabetatzeko beharra ere ez ote litzatekeen komeni...

Oraindik tinko eutsi ez zaion gaia da hezkuntzarena. Mendebalderen baitan jorratu bada ere, hausnarketa eta irizpideak bideratzeko orduan beharra dago egiteko. Euskara eredu bakarra, sarritan estuegia, arlo askotan malgutu da, eta lehen hezkuntzan jarraitu beharreko

MONIKA DEL VALLE

■ Mendebalde Alkartearen azken jardunaldietan mendebaleko berbetearen formalizazioa aztertu zuten. Bertan Bittor Kapanaga (erdian) omendu zuten.

bidea ere hortik joan beharko litzatekeela uste du batek baino gehiagok.

Hau da, etxean eta kalean herriko euskaraz dabilen ume lekeitiarrari, bermeotarrari edo gatikarrari eskolaurretik bere

ordura arteko euskaratik horren urrun dagoen batuan egin behar ote zaio? Xabier Amurizak eztabaida etxera eroaten dela dio: *"Hori ezin da etxera eroan, ze prestigioa eskolak dauka, eta umea*

Gerraoste ilunean Azkueri oraindino itzal apur bat jagongo bazaio ere, ez inola ere bizkaitarrismoaren bihotz izan zen Aranari eta haren jarraigokoei. Txadona, jaupari eta enparau aranatar sundako hitzekin batera, bizkaiera bera ere madarikaturik suertatuko da denbora luze baterako euskararen berpiztearen izenean.

Bizkaitar hiztun zeheak ez du harrezkero motibo berezirik topatuko, bere berbeta 'txatxarr' hori aintzakotzat hartzeko. Jarrerak denetarikoa ikusiko dira: gutxi izango dira kanpotik birao egingo diotenak, baina barrutik familia barruan izan ohi diren lako 'gorroto hartzeak' ez dira faltako; askok eurena ezereztzat edo gauzaeztatzat joko dute, eta abertzale amorratuek 'ikur' bihurtuko dute, baina erabili nekez. Geroago, batasunaren aldia datorrenean, euskalzale askok batuaren bando egingo dute etorkizun berriaren xuxuan. Lehenzaleek, oster, h bako euskalki-ereduan bilatuko dute abaroa. Batzuek ez besteek ez dute lortuko, ez bizkaiera jaso baten, ez batu bizkai usaineko baten emaitza literariorik.

Eta dialektika ertzerakoi horretan, gune gutxi batzuek eutsiko diote, apaltasun handiz eta irainen bildur, tradizioaren kateari katebegi berriak eransteari. Berariak dakigunetik ez dakigunera, hizketa bizitik hizkuntza idatzira, bizkaieratik batura lemapean helduen eskolatze-lan isila igaroko hogeita hamar urtean egin dutenek. Ezin dira honetan ahaztu Mikel Zarate, Karmelo Etxenagusia eta Ander Manterola bezalako gizonak, ez eta bizkai euskararen garra isioturik eduki duten eleiza, irati, eskola, ikastola, administrazio-gune, argitaletxe, hizkuntza-eskola, bertsolari eta osterantzeko erakunde edo elkarte apurrak. Isileko lan apal horrek bere beharra egin du, tradizioaz etengo ez zuen eredu baten alde, eta hala, polemika gordinen aldia igaro ahala, gazte

belaunaldi berriak isuri ditu euskararen merkatura, eta giroa berez berez aldatu egin da.

Azken urteotan euskalzaleen mundutxoak, bizkaieradun zein beste euskal hiztunenak, heldutasun eta umotasun gradu handiagoa jarritsi du. Administrazioak ere gero eta indartsuago aldarrikatu du egiten den euskarari eutsi beharraren aldeko mezua. Eskolak ere ikusi du, hainbat ikasle-belaunaldi eredurik arautu eta zorrotzenez eskolatu ondoren, haien euskarak ez duela aurrez uste zen ginoko indarrik hartu. Eta egunoro Bilboaldean euskaldun gazte eta ez hain gazteekin tratua euki dugunok, ohartu gara, Eusko Jaurilaritza eta guzti ere, bizkaitarren euskara ez zihoala aurrera, indarrean eta bizitasunean behintzat, inkestek besterik frogatzen bazuten ere. Eta halaxe heldu gara pitinkapitinka bizkai hiztunok geure sustraiak zeintzuk diren eta non dauden berriro ezagutzera.

Ameriketan bizi, eta ez dugu jakin zein lurraren gainean geunden. Batean behelainoa, bestean zarragoza, bestean galarrrena edo bisutsa zela, zapaltzen genduen lurronen izaera ere ezagutzen ez genduela egon gara. Aspaldion horraitino, ikurrei jaramon gutxiago eta inguruari ardura gehiago hartzen hasiak gara. Eta goiko urtegieta galgaturik zeuden urak ibarrerantz etorten hasi dira. Eta amaitzeko Gipuzkoari lore bat. Izan ere, Añibarro Zarautzen zegoen garaian bezala, orain ere Probintziatik etorri zaio albiste ona bizkai euskarari. Eta hala, bizkai euskarak aspaldian sor eta lor zegoen kazetaritza idatziaren arloa atzera bereganatu du. Honegaz eta bidean dauden beste ekimen batzuekin, itxaropenaren leihoa zabalik dakusagu. Eta gu, pozik egoteko moduan gaude ●

asteazkena zuzena dela esatean etxera-tzen bada, aitita-amamak zelan eutsi eurenari? Eguaztena zulora doa, debatea ezin da etxera ekarri”.

Erdibidea bizkaiera batuan egon liteke, Bermeoko ikastolan eta beste batzutan egindako moldez. Alegia, egoera informalari herrikoan lasai egin, eta irakaskuntzan, lehen urteetan behintzat, bizkaieraz. Hortik aurrera askoz errazagoa ei da euskara baturako zubi-lana, idatziz eta ahoz. Baina oraindik luze joko duen eta jorrazteko asko daukan gaia da. Besteak beste, orain arteko irakasle berrieta-
tik asko ere ez baitaude bizkaieraz alfa-
betatuta.

HERRIKO HIZKERA ALA BIZKAIERA BATUA.

Estatu eta antzeko egiturak ahultze bidean doazen sasoiotan, bide bi nabarmendu izan dituzte adituek kazetaritzaren baitan: globalizazioa, mundu osoarekiko hurbilpena mugak ia desagertuz, eta horrekin bat, paraleloki, norbere txokoaren garrantzia. Estatuaren gaintetik, hiria, auzoa, eskualdea, herria, berta-bertakora hurbiltzea.

Herri kazetaritzaren indartzea ere ikusi dugu aspaldion, herri aldizkari-
en bidez batez ere, baina irratiak eta telebis-
tak ere baztertu barik. Eta Topagunearen baitara bil-
dutako elkarten artean ez da eredu finkorik izan,
nork bere egoerari egokitu dio hizkuntza moldea,
baina euskarak izan duen aberastasun handienetako bat herri kaze-
taritzan dagoela ezin ukatu. Sarri askotan itzelezko onarpenaz gainera.

Deba Haraneko eskualde bietan feno-
meno indartsua da kazetaritza mota hori,
eta oraindik herri ikuspegitik gora doan
bidean dihardute Arrasate, Aretxabaleta,
Bergara eta gainontzeko herrietan. Biz-
kaian ere han-hemenka izan dira antzeko
egitasmoak: “UK” Uribe Kostan, “Eraz”
Durangaldean, “Berton” Bilboko Maha-
tserrian...

■ Maiatza erdialdean aurkeztu zen “Bizkaia” gehigarria Kafe Antzokian.

ARGIAk, Euskal Telebistak, irratiek, geroxeago “Euskaldunon Egunkaria”k, kazetal hizkuntza eredu sortu zuten, baina begibistakoa da bestelako irakur edo entzuleria dutela herri hedabideek. Eta horrek hizkuntza moldearen birdefinizioa ere badakar, hasieran kazetal hizkuntza hura hartuta ere, herriko egoerara hobe-
kien moldatzen den euskara hartzeko.

□ Oso garrantzitsua izan da Bizkaia Irratiak jorratutako lana, mendebaleko euskara izan baitu kazetal hizkera

Desberdina baita euskalategi edo ikas-
tolatik alfabetatuengana heltzea edo herri
euskaldun batean euskaraz irakurtzeko
ohitura gutxi duten nagusiagoengana. Herri hizkerarako hurbilpen handiena Eibarko “...eta kitto!” herri aldizkaria dugu seguru aski, eta Gipuzkoa aldean mendebaldeko euskalkiz mintzo direnek ere sarri ekarri ohi dituzte herriko hizke-
raz idatzitako artikulua, areago herriko jende-
ari egindako elkarrizketetan.

Bizkaian bertan, bertako euskararen

gaineko artikulua ohikoak dira herriko euskara makalen dagoen inguruetan, “UK”n eta “Berton”en adibidez. Gai-
nontzean naturaltasun handiagor tarteka-
tu ohi da, baina kazetal hizkuntza euskara batua da oraindik batez ere.

BIZKAIERA ONARTUA. Politikoki zuzena izatearen sasoiotan, bizkaiera

berbaren erabilera mugatu dute. Mendebalde Alkarte-
ak ere zuzentasun horri erantzunez hartu zuen izena, eta azken al-
dian badirudi orain arte bizkaie-
ra deitu zaionari mendeba-

leko euskalki izena dagokiola. Koldo Zuazo hizkuntzalariak ere erdialde eta mendebaleko euskalkiak deitu ditu orain arte gipuzkera eta bizkaiera bezala eza-
gutzen zirenak.

Aramaion eta Deba haranean heda-
tzen baita euskalkia, eta badirudi mende-
baldeko hizkera hori izan zela garai bate-
ko Arabako zati handiengan mintzatzen
zen euskara. Baina ez dirudi oso begiko
dutenik eurenari bizkaiera esatea, eta
euskara batua herriko euskaratik urrun
egonagatik, zailagoa dirudi bizkaiera
batua zubilanerako onartzea. Izan ere,
bizkaiera mota hori ere urrun deritzo
inguru horretako askok, -ardurea-egia
deklinatzea euren arduria-egia dena
adibidez-.

Ez dirudi berehala ebazteko auzia
euskalkia eta herrialdeen arteko mugak
gainditzearena. Bizkaiko mugen barruan

Euskara sailaren babeslea:

BERGARAKO UDALA
EUSKARA BATZORDEA

**MENDE BERRIAN ERE
EUSKARAZ**

berriz, oso garrantzitsua izan da Bizkaia Irratiak orain arte jorrotutako lana, etengabe kazetel hizkera izan baitu euskalki landu hori. Zalantza barik, formalizazioan egon daitezkeen proposamen eta eztabaiden gainetik, irrati horrek eta "Bizkaia" k eguneroko jardunean ezarritakoek berebiziko garrantzia izango dute bizkaiera mintzatu eta idatzirako orduan. Eta balio lezake prestigioa eta alfabetatzea bultzatzeko, lanari eragozpenak bakarrik ikusi dizkioten artean batez ere.

ADMINISTRAZIOA ETA GAINONTZEKO ESPARRUAK.

Izan ere, euskara batuaren eta mendebalekoaren erabilera zehaztu eta definitzen hasita, badirudi bigarrenaren alderantz lerratzen dela kontua eguneroko bizitzan, instituzio eta hedabide nazionalen gainetik eguneroko bizitzan maila lokalagoko erakundeek ekimenak -udalak, herri taldeak eta abar- eragin handiagoa baitauka.

Horiek guztiek zelan bideratu behar-ko lukete komunikazioa? Mendebaleko berbetaren inguruan dabilzanek, herriko -edo herrialde osoko- lanari bizkaieraz oratu beharko litzaiokeela uste dute, batuak eta bizkaierak elkarbizitzarako esparrua baitaukate, baina azpitik ere begiratuta, herri hizkeren kodetzea izan da aspaldian, aipatutako Eibarko herri aldizkariaren kasuan bezala.

Hori ote da herrira jaitzita hartu beharreko eredia? Mungian Mungiko euskara, Durangon Durangokoa, Arrasaten Arrasatekoa eta Lekeition Lekeitiokoa, laburdura, fonetismo eta guzti? Esan bezala, hartu ere hartu izan den bidea da, baina askok uste du berbetarako eta idatzirako mailak bereizi behar direla, eta azken horretarako eredia bizkaiera batuak ematen duela.

Bestetziek orde, herri hizkeratik euskara batua urrun dagoela eta bizkaiera batua ere eguneroko euskaratik urrun eta estuegia ez ote den diote. Bizkaiera, mendebaldeko euskalkia, bide berriak urratzen dabil zalantza barik, esparru gehiagotara hedatzen, eta hor ere eztabaida eta zalantzak plazaratzen dira. Adostasun erabatekorik ez da egongo, baina bien bitartean berbakera mota guztiak zehaztu eta zein bere lekuan erabiliz gero ez da gutxi izango. Euskararen beraren aberastasunaren seinale, euskara bera osasuntsu dagoenaren ondorio ●

Arturo Campion

Arturoren kaiera

IÑIGOK KARGUA HARTU ZUEN

Euskaltzain oso izateko izendapena orain urte bete inguru jaso bazuen ere (Federico Krutwig-ek utzi hutsunea betetzeko), larunbatean hartu zuen kargua Andres Iñigok. Ekitaldia bere jaioterrian egin zen, Iturenen, eta Iñigok euskararen normalizazioan onomastikak duen garrantziari buruzko hitzaldia eskaini zuen. Andres Iñigo 1982an hasi zen Euskaltzaindian lanean eta hainbat sail eta batzordetan jardun du gaur arte.

231 MILIOI IRAKASLEAK EUSKALDUNTZEKO

EAEko Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Sailak 231 milioi pezeta (9,3 milioi libera) bideratuko ditu unibertsitatez kanpoko irakasleak euskalduntzeko. Inbertsio hau HABErekin duen hitzarmenaren barruan egingo da.

NUP-EN EUSKARA ARAUTZEKO LEGEA HIZPIDE

Nafarroako Gobernuak NUPen euskararen egoera arautuko lukeen legea egitea proposatu zuen iragan astean Parlamentuan. Nahiz eta hau unibertsitatearen autonomiaren aurka joatea litzatekeen, hezkuntza eta Kultura kontseilari Jesus Lagunak esan zuen bertan ezin dela Euskararen Legea ezarri eta lege berriak irakaskuntza arautuko lukeela. UPNren aspaldiko nahia da hau eta PSN ere aldeko ageri dela dirudi. EHko Pernando Barrenak esan zuen "arazo honetan PSN UPN baino fatxagoa" azaltzen dela.

POSTUEN %12,5-EAN EUSKARA MERITUTZAT

Azken hiru urteetan Nafarroako Administrazioak eskaini dituen 1.053 lanpostutatik soilik 132tan hartu dute euskara meritutzat (%12,5ean). Deialdi hauetatik gehienak ez dira zonalde bati atxikiak egon, eta horrek Euskararen Legearen aplikazioa galarazi du.

Urrea

ASTIALDIKO

■ Azken bi asteotan bi hiztegi eta eskuliburu baten plazaratzearen berri izan dugu: Eusko Jaurilaritzaren Bidezaingo Sailak Gidariaren eskuliburu, Euskadiko Gazteriaren Kontseiluak Astialdiko hiztegia (argazkian) eta CC Salud komunikazio zientifikoko enpresak osasun arloko lehen euskarazko hiztegia.

■ Donibane-Lohizunen etxe dotore askoa atondu dute Écomusée de la Tradition Basque jartzeko. Triptiko ikusgarria ere zabaldu dute, hori bai, erdara hutsez. Bertan ikusgai dagoena txukun azaltzen dute, argazki ederrez lagunduta, baina, antza, ahantzi egin zaie Euskal Herrian euskaraz ere mintzo garela.

I k a t z a

Oraindik beldurtzeko moduko salneurriak dituzte. Kaxkarrenak 50.000 pezeta balio ditu eta bost milioikoak eros daitezke. Poliki-poliki prezioek beherantz egingo dute eta erabiltzaile motek analogikoen edo digitalen artean aukeratu beharko dute.

IRUDIAK BEGIRA ITZAZU, BAINA EZ UKITU

artista grafiko edota etxeko erabiltzaileak argazkia atera ostean egin behar duen bakarra zera da, ordenagailuan grabatu eta bertan nahi bezala erabili edota itxuraldatu, ohiko errebelatze-

prozesuaren diru eta denbora saihestuz.

NOLA FUNTZIONATZEN DUTE.

Hauen funtzionamenduak, ohiko kamerarekin baino, zerikusi handiagoa dute eskaner, fotokopiagailu ala faxen teknologiarekin.

Kameren muina CCD (Charged-Coupled Device edota Zama-Elkartze Eragingailua) izeneko zelula fotosentikorra da, hau da, datorkion argiari erreakzionatzen dion eta erreakzio hori formatu digitalera (0-1, hutsak-batak) itzultzeko gai den transistore-multzoa. Noski, gero eta transistore gehiago bildu zelulan kalitate hobea eskainiko du. Beste alde batetik, kontuan hartu behar da hiru mota daudela, argi gorri, urdin eta berdeari sentikorrak zaizkionak, hots, oinarritzko koloreei. Hiru koloreok CCD berean edo hiru CCD independentetan nahasten dira, kameraren arabera, azken kasuan kalitatea askoz hobea dela.

Azkenik, irudia sortu ostean, kamera-

■ Epe motzean bederen kamera digitalek ez dituzte analogikoak ordeztuko.

Argazkilaritzan azken urteotan iraultza batean barneratzen ari garela esan daiteke. Internet eta azken teknologien bultzadak lagundurik kamera digitalek gero eta presentzia nabarmenagoa dute merkatuan eta badira ohiko kamera analogikoen ordezkapena iragarri dutenak. Irudigintzan etorkizuna karreterik -eta, horrenbestez, errebelatzerik- eza deitzen omen da, ordenagailuaren pantaila eta ez papera, posta elektronikoa eta ez posta arrunta, azken finean, "begiratu baina ez ukitu" moduko irudiak.

Beste batzuk eszeptikoagoak dira, batez ere -agian horrexegatik- orain arte

argazkigintzan profesional izan direnak. Hauen iritziz "iraultza" ez da hainbestetarako, eta kalitate zein erabileraren aldetik orain arte erabilitako makinek beti erakutsiko dute hauek berriok baino kalitate eta fidagarritasun handiagoa. Guk alde bateko zein besteko informazioa bildu eta hona hemen atera ahal izan ditugun ondorio batzuk.

ZER DIRA KAMERA DIGITALAK. Argazkilaritza digitala konbinaketa batetik sortu da, filmean oinarritutako ohiko argazkilaritza eta ordenagailu bidezko irudi-erabilera tekniken konbinaketatik, alegia. Horrela, argazkilari,

ren beste txip batek imajinaren datuak gordetzen ditu, gero programa informatikoak zabal dezakeen JPEG motako formatu ezagunean, esaterako.

ABANTAILAK. Hasteko, ez dute karreterik erabiltzen, beraz, errebelatzea iraganeko kontua bihurtzen da. Bestalde, irudiak zuzenean ordenagailuan sar daitezke eta horretarako ez da beharrezkoa orain arte beti erabili behar zen eskanerrra, hemen ere denbora eta kalitate-galera saihestuz. Baita ere, telefono, ordenagailu eta modem batez lagunduta, oraintxe bertan ateratzen duzun argazkia minutu batzuetan Japonian edota beste edonon eduki dezakete. Gainera, modelo ia guztietan argazkia ateratzen duzun une berean pantailan ikus dezakezu eta horrela, gustatzen ez bazaizu ezabatu egin dezakezu, benetan interesatzen zaizkizun irudiak bakarrik utziz.

BADU DESABANTAILARIK?

Oraindik ere prezio-kalitate harremana asko hobetu beharra dute ekoizleek. Kalitateari dagokionez, orain arte behintzat gama bereko ohiko kamera baten eta digital baten arteko diferentzia itzelezkoa izan da, ohikoen mesedetan. Beste modu batera esatearren, gama erdiko kamera reflex batekin (100.000-200.000 pezeta edo 8.000 libera balio ditzakeen Nikon batekin, adibidez) atera ditzakegun argazkiak ateratzeko, milioi batetik hiru milioira iritsi daitekeen gama profesionaleko kamera digitala beharko

genuke. Hau guztia irudia paperean ikusi nahi badugu, noski, gure asmoa ordenagailuaren pantailan soilik lan egitea bada digitalen kalitate-maila nahikoa delako.

NORENTZAKO ETA ZERTARAKO DIRA.

Nahiz eta printzipioz jende-mota guztientzako kamera digitalak izan, hauen erabilera praktikoa idealak sektore profesionalen aurki ditzakegu: argazkia egin eta berehala erredakziora bidal dezaketen prentsa-argazkilariak, gauza edota leku asko eta azkar iruditan behar dituzten aseguru-konpainien perituek, epaitegi edota segurtasun-indarrak, web orrialdeak

□ Batzuen ustez irudigintza pantaila da eta ez papera. Besteen ustez "iraultza" ez da hainbesterako

dituzten edo egiten dituzten partikular eta enpresak... Eta noski, munduko beste puntara oporretara joan eta familiari edo lagunei e-postaz egun berean eginiko argazkia bidali nahi dien edozein pertsona.

■ Kamera digitalek eginiko argazkiak ordenadore pantailan ikusteko dira, batez ere. Lagunei oporrak igaro dituguneko leku zoragarria pantailan erakutsiko diegu?

OHIKO KAMERAK ORDEZKATUKO DITUZTE? Epe motzean behintzat ez. Lehenbizi beren prezioak asko jaitsi eta beren kalitatea zeharo hobetu behar dute kamera reflex arruntekin konparatu ahal izateko, nahiz eta horretan ari diren eta kamera normalekin konpara daitezkeen lehen produktua dagoeneko agertu diren.

Beste alde batetik, kontuan hartu behar da "betiko" kameraren azken produktua paperean ala diapositiban ikusteko pentsatua dagoela, eta bestea, berriz, ordenagailu baten pantailan, beraz argazkiak egiteko moduaz gain, hauek erakusteko ohitura ere aldatu

■ Kamera eroatera dendara hurbildu garenean

Artikuluaren aipatu ditugun salneurri eta kalitate-mailaren inguruan mugitzen diren lau kamera aipatu ditugu, duela gutxi merkaturatu direnak. Kalitateari dagokionez eta ohiko kamerekin konparatzeko lagundu asmoz, kontuan izan hauxe: 10 x 15 zentimetroko paperezko kopia batek, kamera trinko (ez reflex) eta 35 mm.-ko film arrunt batez egina, 2-3 milioi puntu edo pixeleko bereizketa edo erresoluzioa erakusten du (gero eta puntu gehiago gero eta kalitate hobegoa).

✓ Kodak DC-290-ak 2,3 milioi pixeleko CCDa dakar eta erabilera-aukera handiak, eskuzkoa, programatua eta automatikoa. Gainera filtroak jar dakizkioke eta berezko flash-az gain beste bat jartzeko aukera du. Bere salneurria 165.000

pezetakoa da.

✓ Nikon Coolpix 950-a ere aurrekoaren eta ondorengoaren modukoa da, eta nahiz eta bere CCDa pixka bat xumeagoa izan, 2,1 milioi pixel, berehala agertuko den Coolpix 990-ak gainditu egingo du. Salneurria 198.000 pezeta.

✓ Sony Cyber Shot DSC-S70-ari dagokionez, bere kalitate-prezio harremana hobea da, CCDak 3,3 milioi pixeletara iristeaz gain, salneurria ere ez delako larregikoa, 192.000 pezeta, alegia.

✓ Azkenik, lau modeloen artean indartsuena Fujifilm FinePix 4700-Zoom da, bere CCDa 4,3 milioi pixeleko argazkiak egiteko gai baita eta gainera, bere prezioa ere gama honetan ezin hobeto kokatzen delako: 175.000 pezeta ●

beharko litzateke eta ez dago oso argi gure oporretako irudiak lagunei, kalean baino, gure etxeko ordenagailuan erakutsi nahiago izango ote dizkiegun. Dena den, orain dela bospasei urte inork ere ez zuen iragarriko Internetek ere gure bizitzan izango zuen eta duen eragina, eta etorkizuna Internetaren bidetik badator, argazkilaritzaren etorkizuna ere Interneti zuzendurikoa izan daiteke, hots, digitala.

BOST MILIOIKO GUTIZIA.

Kamera digitalak 50.000 pezeta balio ditzakeen oinarritzko "jostailu" batetik 5 milioitara iritsi daitekeen makina profesional bateraino hedatzen den gama zabalaren artean dabilta. Noski, lehenarekin ezer gutxi -gauza handiegirik ez behintzat- egin daiteke eta bigarren modukoak patrika gutxiren esku daude. Bitartean, maila dezentea erakusten duten azken-azkeneko modeloak 150.000-200.000 pezeta artean aurki ditzakegu. Maila dezentea zerari deitzen diogu, antzeko erabilera

eta emaitzak eskaintzen dituzten karretedun kamera konpaktu edo trinkoen (reflex ez direnak) emaitza. Digital hauekin jadanik 10 x 15 zentimetroko

■ Salgai dira digitalak, baina oraindik oso garestiak.

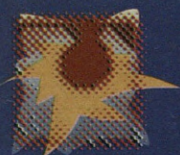
paperezko kopiak eskura daitezke, aipatutako analogikoek atera-tzen dituztenak bezain onak.

GASTU GEHIAGO. Noski, salneurriak kamera beraienak dira soilik,

baina makinak berak behar ditzakeen osagarriez gain ekipo informatikoaren kostua ere kontuan hartu behar da. Hau izan ezean hartutako irudiak ezer gutxi-rako balioko digu. Horrenbestez eta kontuan izanik, disko gogorrean irudiek leku handia behar dutela eta grabatzeko zein moldatzeko memoria asko ere beharrezko dutela, ordenagailu azkarra eta bilketa-botere handikoa behar dugu. Irudiok pantailan erresoluzio dezentean ikustea ahalbidetuko diguten monitore eta txartel grafiko egokiak ere behar dira. Oinarritzko osagarri hauez gain, imajinak e-postaz bidaltzeko edota jasotzeko asmoa badugu, modem bat, telefono-lineari konektatua, eta Internetarako lotura ere

ordaindu beharko ditugu. Paperezko kopia nahi izanez gero, inprimagailua beharrezkoa da. Ahalik eta hoberena izan dadila aparatua, bestela azken emaitza nahiko pobrea izan daiteke ●

♦ IOSU ETXANIZ

HARTU ARGIA ASTERO

- Urtebetean 46 ale
- Euskal Kulturaren Urtekaria doan
- Orain harpidetuz gero, gure azokako opari bat zuretzat

- Zure helbidean jasoko duzu merkeago
- Gure azokako produktuetan deskontu bereziak
- Zozketa eta eskaintza berezietan parte hartzeko aukera

URTEBETEKO HARPIDETZA (BEZa barne) • Hego Euskal Herria: 15.600 pzta / 93,76 euro • Ipar Euskal Herria: 746 libera / 113,73 euro
• Espainia: 15.600 pzta / 93,76 euro • Beste Atzerriak: 20.100 pzta / 120,8 euro • Airez: 31.450 pzta / 189,02 euro

Izena:1. deitura2. deitura:

N.A./I.F.K.:Helbidea:

Posta kodea:Herria:Herrialdea:Tel./Faxa:

Ordainketa mota (markatu x batez):

Bankuz ☐

Transferentziaz ARGIAren kontura ☐

(Bankuz ordaintzekoak betetzeko soilik)

Banku edo aurrezki kutxa:Titularra:

Titularren telefonoa:Titularren helbidea:

Entitatea Bulegoa K.D. Kontu zenbakia

DATA:

SINADURA:

ARGIA: 142 P. K. • LASARTE-ORIA 20160 • Tel.: 943 37 15 45 • FAXA: 943 36 10 48 • posta-e: harpide@argia.com • www.argia.com

M I K E L M O R R I S

“Vasco”a ez den euskaldun petoa dugu Mikel Morris. Coloradoko Boulder hirian jaioa duela 43 urte, hizkuntzalari gisa egin du bere ibilbidea. Umetan Angolan bizitakoa, Francoren azken urtean Iruñeara gaztelera ikastera etorri eta orduan entzun zuen euskara lehen aldikotz. Liluratua, bere kasa ikasteari ekin zion. Zarautzen finkatu eta Morris ingelestegia zabaldu zuen. Egun, han bizi da Maite emaztea eta Joanes Edward, Garikoitz Lee eta Amaia Lynn seme-alabekin. Duela gutxi, eta gogor borrokatuta, bere “Euskara-Ingelesa / English-Basque” hiztegiak argia ikusi du. Egun, doktoregoa egiten ari da unibertsitatean itzulpengintza klaseak emateko, hamaika hizkuntza daki-eta. Ingelesa, euskara, portugaldarra, gaztelera, frantsesa, afrikaans, eta alemaniera gutxi balira, orain, txinarrarekin dabil lardaskan.

**“BAIKORTASUN TXERTOIA BAINO
EZ ZAIE FALTA EUSKALDUNEI”**

■ "D ereduan ari direnek konponduko dute euskal auzia".

Londresera autobusean egindako bidaia batean ezagutu nuen Morris. Ferryaren zain geundela, eskuzabal eskaini zidan bere emazteak prestatu janaria. Kalaka ederrekoa bezain solaskide fina, entzuten ere dakien horietakoa da lehen Michael zen Mikel.

■ Zer egiten du zu bezalako cherokee odoleko anglosaxoi estatubatuar batek Euskal Herrian?

Hala suertatu zait, gaztelera portugal-dar azenturik gabe ondo hitz egiteko heldu nintzen Iruñeara. Aurretik, nire aitaren lana zela eta, 12 urterekin Angolara joan ginen bizitzera, baita han ia hiru

urte pasa ere. Gerra zibila hasi baino lehen, jendea orain baino askoz hobé bizi zenean. Bertan ikasi nuen yankee inozo bat baizik ez nintzela, Afrikan mundu guztiak zenbait hizkuntza baitaki: angolarra, tribuetako dialektoak, portugaldarra, frantsesa, afrikaans, ingelesa, eta abar. Horretaz oharturik piztu zitzaidan hizkuntzak ikas-teko grina.

Iruñean nengoela, egun batean, Lekunberrira joan eta han entzun nuen

euskara lehen aldiz. Zein bitxia! Madari-kazioak gaztelera botatzen bazituzten ere, gainontzekoa hizkuntza arrotz hartan. Halaxe, jakinminez beterik, "Como aprender el vasco facilmente" liburu idorra eskuratu -paperari ingia deitzen zioten horietakoa- eta zer edo zer ikasi nuen. Nire lizentziatura lau urte beharrean hiru urtetan amaitu ondoren, nire bizitza aldatu duen erabakia hartu nuen.

Hutsarte bat eginda, zertan zaitugu lizentziatua?

Coloradoko Boulder University-n Nazioarteko Harremanetan egin nuen lizentziatura. Bi Nobel saridun dira irakasle bertan eta eguraldia aztertzen duen erakunde arras ezaguna ere bertan dago kokatua. Ondotik, bi master eginak ditut, "Hizkuntza Jakintza"-n bata eta "Hispanic linguistics" bestea.

Oraindik ere jarraitzen dut urtean behin Estatu Batuetara joaten, gurasoak eta lagunak ikustera.

■ **Lehengora bueltatuz, orduan erabaki zenuen Euskal Herrira etortzea eskaldun bilakatzeko.**

Bai, hona itzuli eta lagun baten bidez Lazkaoko Aita Benediktarrangana jo nuen. Beranduegi zen ordea, klaseak amaituak ziren-eta. Garai hartan gainera, ez zegoen Euskaltzaindiarik, ez HABERIK, ez AEKRIK, gau eskola baino ez. Azkenean, Beasaingo Alkartasuna ikas-

■ "Miresten dut sorlekuan bizitzen jarraitzea".

tolan ekin nion ikasteari. Gero, udan, Ataungo baserri batean bizi izan nintzen, jo ta ke belarra moztzen. Eta horrela nireganatu nuen euskara.

■ **Esanak esan, zertarako balio du hizkuntzak jakiteak? Mundua ulertzeko modu ezberdina damaigutelako,**

akaso?

Adimenaren espetxetik ateratzeko balio dizu hizkuntza batek. Mintzaira bat baino gehiago jakitean izugarri zabaltzen zaizu munduaz duzun ikuspegia, hala da, mundua leku garaia batetik ikusteko parada ematen baitizu. Komunikazioa ez ezik, ikusmolde bat, logika bat ere baduelako. Egin kontu, "gora gu eta gutarrak" esaldiaren esanahia ulertzeko euskara ikasi egin behar da, ez da aski norbaitek azaltzea.

■ Euskalduna zarenetik beraz, zerk harritu zaitu gugandik onerako?

Hemengo giroa, jendearen kementa; gure "kausa" ere liluragarria izan da beti. Hemengo bizi kalitatea aipatzekoa da, afarrietan denak elkarren ondoan mahai luze horietan eseri eta kantatzen hastea. Estatu Batuetan askoz gehiago irabazten bada ere, ez dute inondik ere hemengo bizi kalitatea. Lana dela medio, jendea etengabe aldatzen da estatu batetik bestera, eta azkenean, edo-nongoak eta inongoak ez dira. Horregatik miresten dut erroak nonbait edukitzea, sorlekuan bizitzen jarraitzea.

■ Eta txarrerako?

Nire ustez, berez, euskaldunak (hemen jaiotakoak) ikuspegi ezkorra duzue bizitzaren aurrean, hau da: herri txiki bat gara, ezin da, gureak egin du. Agian, Katolizismoak zer ikusia izan dezake ezkortasun horretan, Hego Europako joera dirudi. Gu, berriz, umeagoak gara, baina beti baikor: "You can do what you want to do. The sky is the limit" (Nahi duzuna egin dezakezu. Zerua da muga) esan ohi dugu ingelesez. Ez dago mugarik euskarak gaintu ez dezakeenik. Oztopoak hor egonda ere, euskara ez dago gaizki, bere txikitasuna ez da mugarrira kulturagintza behar bezala eraikitzen. Islandian esaterako, 300.000 baino ez dira eta, ba al dakizu zenbat egunkari dituzten?... Sei! Windows eta Apple ere islandieraz daude. Bere buruan sinestuz eta gogor lan eginez lortu dute, burujabetasuna lortu arte itxoin gabe. Hemen ere lan egiteko ahalmen izugarria dugu, baina ez dago txertoa baino ez zaizue falta.

■ Horren harira, bistan da jakintza bermatzea ez dela aski euskarak aurrera egingo badu, funtsezkoa da erabilera bultzatzea. Zer egingo zenuke zuk?

Erabateko normalizazioa egon dadin, euskara txoko guztietan hedatu behar da. Eta erdaraz mintzo den euskaldun bakoitzaren sena pizteko adina indarrik ez badago, bitartean borrokatu egin behar da, euskaraz datorren hurrengo belaunaldia agintera heldu arte. Baina noski, nerabeen artean eredu guztiak erdal mundutik datoz, ez dute euskal erreferentziarik. Zergatik ez dago "Super pop" aldizkaria euskaraz? Edo "Kaixo" txutxumtxu aldizkaria? Edota "Marca" tankerako bat kirolak jorratzeko?

Bestalde, euskaraz bikoizten diren filmak erabat sinesgaitzak egiten zaizkit, denek hain antzeko eta lehor hitz eginda. Ez dakit bikoizlariak konturatu diren, baina ingelesez dauden filmetan, erromatarren filmetan, esaterako, protagonistek mintzamolde ezberdina izaten dute, gaiztoak beti du ingeles azentua, "cockney" delakoa; onak berriz, estatubatuar doinua izaten du. Hartaz, zergatik ez dituzte euskalki ezberdinak erabiltzen? Bestela, euskaraz azpidatzita eman ditzatela eta kito. Euskarri horiek

eduki arte hankamotz ibiliko da euskara, erdararen morroi beti.

■ Euskarriez ari garela, "Morris hiztegia" azkenean argitaratu izanak balio handia du, are gehiago aurretik zegoenaren maila kaskarra kontuan hartuta; Aulestiarena hain zuzen, oker ez banago dirulaguntza oparoa jaso zuena.

Ez naiz horren inguruko balorazioetan sartuko, baina bai, niretzat hutsune larria zegoen nirea atera aurretik. Dena den, Joe Eguren euskal "amerikarrarena" izan zen lehena. "Morris hiztegia" 19 urteren buruan kaleratzea lortu dut, nahiz eta mundu guztiak ezetz esaten zidan, gehienez 200 ale saltzeko ez zuela merezi. Taldelana ezinbestekoa dela zioten; nik ordea, bakarlanean egin dut. Nire obsesioa da oraindik eta edizio hobetua

Hamarrekoa

NANCY, (AMA)

«Ezer ez dela ezinezkoa mundu honetan erakutsi zidan»

ROY, (AITA)

«Roy, abokatua, lana gogotik egitea zer den erakutsi zidan»

MARTIN UGALDE

«Nire hiztegiaren sinestu zuen bakarretakoa. Gurean bera bezalako gizon gehiago behar dira»

"TXILLARDEGI"

«Miresten dut bere lana eta izaera; ospe handiagoa merezi du. Hain ezkorra ez balitz ordea....»

XABIER KINTANA

«Ikaragarri lagundu zidan hiztegiarekin jarrai nezan»

GORKA AULESTIA

«Ingelesa-euskara bigarren hiztegia plazaratu zuen. Utz dezagun horretan»

XABIER MENDIGUREN ELIZEGI

«Idazle ona, bizkarrean kolpetxo eman beharrean, benetan laguntzeko prest dagoen horietakoa»

JOSEBA ZULAIKA

«Maila handiko irakaslea; ideiak hain garbi ditu, non bere argudioek aurkaria ere makurrarazten duten»

PAUL ETXEBERRI

«Gogor lan egin zuen euskal 'amerikarrak' batzeko berri papera egia bihur zedin»

JOSEBA ARREGI

«Nahiz eta batzuek 'bête noir' tzat hartu, hitzeko gizona»

ari naiz prestatzen. Egunkariaren gehigarriarekin batera saltzea ona izan da Morris izena ezagutarazteko eta, pixkanaka, ari da saltzen. Baina niretzat garrantzitsua dena, hiztegi honen bidez euskarak erdararekiko duen morroitzak kentzen ahal dela erakustea da. Erdaldunek eskuragarri dutena euskarak parekoa edukitzea, eta ahal izanez gero, hobea izatea. Hori batetik, eta bestetik, irakasle frankok -bi zentzutan- dio ingelesa errazagoa dela gazteleraren bidez ikastea euskararen bidez baino. Ba, ez nago ados horrekin. Zenbait gauzatan bai, aditzetan kasu, "I will have done": "Yo habré hecho" edo "J'aurais fait". Baina beste batzuetan ez, "somehow": nolabait, "something": zerbait,... Ez dira horretaz konturatzeten. Nire ingelestegian bederen, euskaratik ingelesera zuzenean ikasteko aukera dute ikasleek.

■ **Oker ez banago zure Web orria ari zara taxutzen, Nola baliatu Internetez euskara bul-tzatzeke?**

Tresna erabakitzailea izango da zentzu guztietan. Dagoeneko hardwarea delakoa daukagu, gure gramatika finkatua dago; bada, orain softwarea falta zaigu, informazioa eskura jartzea, alegia. "Aurki" bilatzailea eta halako ekimenak aipagarriak dira. Oso baikorra naiz, euskaldunen artean komunikazioa izugarri erraztuko du sareak; jendeak ez du oraindik antzematen, baina hamar urte barru ikusiko duzu.

Era berean, berez ingelesez dagoena erdararen galbahetik datorkigu; bada, galbahe hori kentzeko balio dezake. Euskarak ez du bitartekaririk behar, txokokeria ez delako, unibertsala baizik.

■ **Euskarari "hizkuntza gutxi-tu"en baitan sartzea ez zaio batere mesedegarri, bere buruan gehiago sinesteko, batik bat.**

Nola esaten da "minority language" euskaraz? Hizkuntza gutxitua edo eremu urriko hizkuntza? Gogorra da esatea baina hala da, euskara "lesser used language" edo hizkuntza ez hain erabilia izatearen errua euskaldunek dute. Aitzakia hutsa da oraindik Francoren zapal-kuntzaren ondorioak nozitzen ari garela

esatea, hil zenetik mende laurdena pasa da-eta! Nori bota behar zaio errua orain? PPkoei, PSOEkoiei, eta Sanz jaunari, oso ongi. Zorionez, batzuk konturatzen hasiak dira haien erantzukizuna ere bade-la euskara behar bezala ez garatu ez izana.

■ **Sasoi ilunetan murgilduta gaudela dirudi, baikor izan behar dugu baina.**

Bai, hori da jarrera. Orain agintean daudenek ez dute tutik ere egingo, oraindik Franco buruan dutelako. Gaur egun D ereduan ari direnek konponduko dute euskal auzia, alegia, hemengo burujabe-

■ **"Euskaldunok softwarea garatu behar dugu".**

tasuna, Europar sartzearen beharra, eta abar. Gure ardura lekukoa ahal den txukunen ematea izango da.

■ **Euskara egoera diglosikotik ateradadin zure hainbat proposamen ez da ondoegi hartua izan.**

Ez dut inor mindu nahi, baina batzuetan, nahiz eta hemen hogeitaz urte eraman, oraindik kanpotartzat hartzen naute nire iritzia ematean. Egia latza da, baina "euskaniola" nagusitu zaigula esanez gero,

batzuk minduta bezala sentitzen dira. Adibidez, nazioarteko izenak zergatik esan behar dira erdaraz bezala, jatorrizko izena hobesten baldin bada? Zergatik esan behar dugu Anberes Hegoaldean eta Anvers Iparraldean, berez, Antwerpen denean? Nabardura dirudi, baina dirudiena baino larriagoa da. Nik nire gurutzadarekin jarraituko dut euskarak erdara gainetik kendu eta alboan jar dezan.

■ **Euskaldun porrokatua bazara ere, ustez "ikasia" den hainbatek kanpotartzat hartzen zaituela diozu, baina ez al da bada, euskara euskaldun egiten gaituena?**

Bai, horixe. Badirudi euskalduna izatea ez dela nahikoa. Hemen adibidez, zein da euskaldunagoa, jatorriz Caceresekoa den arren, euskaraz bikain ikasi duen Antonio Garcia, edota zortzi abizen euskaldunak izan arren, euskaraz kaixo eta agur baino ez dakien Xabier Etxeberria? Eta espainiarrek beste hainbeste egiten dute, nor da espainiarragoa Xabier Etxeberria, Jordi Bofill i Puig edo Antonio Garcia? Eta Frantzia berdin.

■ **Baina hori ere Estatu Batuetan gertatu izan da, duela gutxi arte, behintzat; alegia, europar jatorriko jendea, Myflower belauntzian iritsitako britainiar protestanteen ondorengiak bakarrik egiazko "estatubatuarr"tzat jotzea.**

Hori diotenak Ku Klux Klan-ekoak dira, "pure white trash", hau da, ikasketarik gabeko zuriak, lan bat eskuratzeko beltzekin lehian ari direnak. Gaur egun errazagoa da yankee bihurtzea euskalduna edo europarra izatea baino. Jakina, Estatu Batuetan bizitzeko baimena lortzea zaila da, baina behin eskuratuz gero, estatubatuarra zara ondorio guztiekin. Herrialde boteretsua baldin bada, emigratioari esker izan da. Europan berriz, ezinezkoa da europar bihurtzea kanpotarra izanik; Madril-luzar-an bizi den Mohamed beti izango da "mairua" eta Italian Malik beti izango da zambiarra, "afrikarra" italieraz primeran eginda ere. Brasil-en ere askoz errazagoa da "brasileiro" bilakatzea finlandiarra edo euskalduna baino.

■ **Estatu Batuetan, hispanoak bigarren gutxiengoa izatetik lehena izatera pasa dira, nola hartzen dute zuriak hori?**

Txuriek ala beltzek? Hori Miamin ari da gertatzen, beltzak kexu dira, "lehen ingelesa ikas-
tea nahi zenuten lana lortzeko, eta orain espainola ikastea nahi? Ez horixe!" diote. Kubatarrek ez dituzte beltzak begi onez ikusten, Miamin dauden kubatar gehienak zuriak dira-eta. Hispano City bihurtzeko beldurra dago, baina hori ez da gertatuko, sistema eginda dagoelako. Europan ostera, magrebiarrak bigarren gutxiengoa bilakatuko dira laster. Eta euskaldunok

zintzo jokatzen badugu haiekin, etzazula dudarik eduki euskaraz ikasiko dutela.

■ **Jakinaren gainean zaude gutxiengoen arazoez, zuk ere cherokee odola edukita.**

□ "Morris hiztegiaren asmoa, euskarak erdararekiko duen morrontza kentzen ahal dela erakustea izan da"

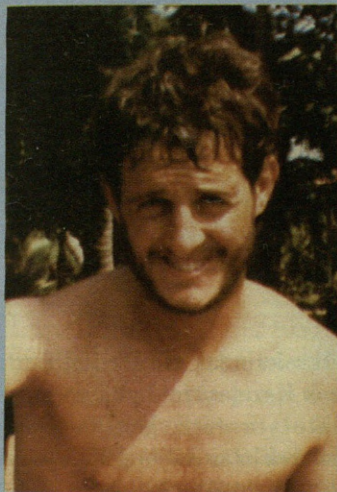
Bai, nire amaren aldetik hala dut. Jatorriz Georgia eta Alabamakoak ziren cherokee indiarak. Pixkanaka, Oklahomako erreserba batera joatera behartu zituzten. Ondoren, "Indian territory" (indiar lurraldea) zurienean ere izatea era-

baki zuen gobernadoreak. Hala, goiz batean mugaren ertzean jarri, baimena eman eta zart! kolono zuriak ziztu bizian sartu ziren cherokeeenak ziren eremuetan barrena, lurraren jabe bihurtuz. Orain, cherokee hizkuntzari laguntzen saiatzen naiz. Irokes hizkuntzen baitan dela, 10.000 hitzun dituen arren, desagertzeko zorian da. Gazteek, nahiz eta gurasoengandik jaso, ez baitute erabiltzen. Euskaldunak aldiz, ez gaituzte inoiz erreserba batera eramango, ezin izan gaituzte menperatu eta inoiz baino biziago eta gogotsuago gaude. Whiskya eman izan baligute sikiera, ja ja... ●

◆ **BENAT DOXANDABARATZ**

T a n t o a

Ene adiskide amerikarra

*Txomin Arratibel
Itzultzailea*

Orain ia 19 urte, banago Renoko Unibertsitateko Euskal Liburutegian, eta hor datorritik amerikar mutil gazte, luze, ilegorrixka, intelektual itxurako bat. Euskaraz hasi zitzaidan. Esan zidan Michael Morris zuela izena; ezagutzen zuela Euskal Herria, eta aspaldidanik ari zela euskara ikasten. Jakitun zen euskararen egoera diglosiko negargarriaz, eta bota zidan euskaldunok espainiera edo frantsesa ez, baizik ingelesa hartu behar genuela bigarren hizkuntzat. Haren ametsa: euskara-ingelesa ingelesa-euskara hiztegi on bat egitea. Hasia zuen, ordurako. Hala ezagutu genuen elkar.

Jakintsu ez ezik, jatorra ere bazen. Elkarrekin jarri ginen bizitzen. Orduan ezagutu nuen sakonago: unibertsitateko ikasle zen; bi karrera ari zen ikasten, lan eginez, ikasketak pagatzeko. Hiztegia egiteari sekula utzi gabe, haatik. Handik laster,

Michael Euskal Herrira itzuli zen, Maiterekin ezkontzeko. Ordutik, anaia baten pareko daukat Mikel. Hizkuntzen munduan sartu nintzen ni ere. Aldi batez, gainera, haren Hiztegiari aritu nintzen. Azkenean, osatu zuen hura, ia 20 urte kostarik. Baina berak dio oraindik hobe egin nahi duela; areago, beste bost bat hiztegi egin nahi dituela, euskara munduko hizkuntza nagusiekin uztartzeko.

Orain arte, Mikel bere kasa aritu da, laguntzarik gabe; bere izerdiz eta soseaz atera ditu "Euskara-Ingelesa" eta "Ingelesa-Euskara" hiztegi biak. Ez da makala! Egia esan, euskarari oso noizean behin agertzen zaizkio hain laguntzaile balioitsuak. Ez dezagun alferrik gal. Eman diezazkion behar dituen bitartekoak, eta ari dadila lasai lanean, guk hari eman halako ehun bihurtuko digu berak eta ●

HADE

Helduen Alfabetatze
eta Berreuskalduntzerako Erakundea

Erakunde autonomiaduna

EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO

EGONALDIAK FAMILIA EUSKALDUNETAN PLANGINTZA (2000ko maiatzaren 4ko EHAA, 83. zenb.)

1.- Ikasleek bete beharreko baldintzak:

- 18tik 45 urte bitarteko adina izatea.
- HABEk finkaturiko euskalduntze programazioko 8. urratsa edo baliokidea gaitututa izatea.

2.- Informazioguneak eta eskabide-orriak hartzeko tokiak:

- Euskaltegiak.
- HABEren egoitzak:

Donostia: 943-02.26.21
Bilbo: 944-03.16.20
Gasteiz: 945-01.70.90

3.- Eskabide-orriak aurkezteko tokia:

HABE (Egonaldiak Familia Euskaldunetan)
Vitoria-Gasteiz, 3
20018 DONOSTIA Tel.: 943-02.26.21

4.- Eskabideak jasotzeko epea: ekainaren 5a

PRINTZA**ZENBAIT IDEIA
ARGITZEN**

Rufino Iraolak euskarako irakasleei eta euskaltegiei buruz honakoa idatzi zuen "El Diario Vasco"-n:

"Euskara-irakaslea naiz, eta argibideak ematen zenbat denbora galdu behar izaten dudana Jainkoak bestek ez daki. Izan ere, hemendik kanpora inor gutxiren belarrietara iritsi da euskaltegien berri. Baina argibideak emandakoan ere nik nahiago jende gutxiagori argitzen zaio burua eta ezin dute imajinatu euskaltegi bat zer eta zertarako izan daitekeen.

Bestalde, zerbait ulertzea lortzen dutenek ere berehala esango dizute, niri Benidormen, bere ustez, kultura dextenteko andaluziar batek esan zidan moduan: "*Pero no e meor que lo niño aprendan inglés o alemán?*" (...). Alabaina, argibideak Benidorm baino honago ere eman behar izaten ditut maiz asko. Euskal Herrian euskarra irakatsi beharra harrigarri eta lotsagarri samarra iruditzen zaion pertsona batekin baino gehiagorekin topo egin izan dut. Ez dakit zer pentsatzen duten. Baina niri askotan pentsarazi didate gure profesioa ez dela gizarteak gehien baloratzen duena (...). Oraindik ere jendeak uste HABE eta AEK beste euskaltegirik ez dagoela. Bada, jakizue, behingoz, HABE euskaltegirik ez dagoela, desagertu zirela, eta gaurko euskaltegi publikoak Udal Euskaltegiak direla. Bestetik, jakizue AEK ez dela Euskal Herriko euskaltegi pribatu bakarra, gehiago ere badirela".

SAREAREN LEHENA ETA ORAINA

SAREAKO antolatzaileek iazko antzerki emanaldien balantzea egin berri dute. Honen arabera, EAEn eskaini ziren antzezlanen %65 Sareak antolatuak ziren. Guztira, 420.000 ikusle izan zituzten eskaini ziren 1.345 emanaldiek. Kontratutako antzerki taldeen %50 Euskal Herrikoak ziren, %34 Espainiakoak ziren bitartean. Sarea Eusko Jaurlaritzak, aldundiek eta antzoki munizipalek osatzen dute eta areto publikoetan lanak banatzeko jaio zen. Balantzeaz gain, bertako kideek funtzionamenduari buruzko hausnarketa egiteari ekin diote.

LIBURUTEGIA AUTOBUSEAN

GUZTIRA zazpiehun liburutik gora izango ditu "Xagux@rrak. Donatoren tertulia" izeneko ekimenerako Jaurlaritzak prestatu duen autobusak. Berrogei metro karratutan liburutegi mugi-

kor bat atondu dute, bertan euskarazko, gaztelaniazko, ingelesezko eta frantsesezko aleak aurki daitezkeelarik. Asmoa 12 eta 16 urte bitarteko gazteen irakurzaletasuna sustatzea da, bereziki euskarazko lanena. Nagusiki ikasleengan eragin nahi du proiektu berri honek. Horretarako, aste honetan bertan hainbat ikastetxeetara egingo du bisitaldia eta ondoren udalekueetan ere izango da. Hala ere, datorren irailetik aurrera ekingo zaio indarrez proiektuari: hiruhileko bakoitzean hamar ikastetxe bisitatuko baititu autobusak.

KAZETARITZA DIGITALA HURBIL

EUSKO Ikaskuntzak eta Euskal Herriko Unibertsitateak Kazetaritza digitalari buruzko ikastaroa antolatu dute. Urrian hasi eta 2001eko maiatzera bitartean hogeita hamar gai jorratuko dituzte, hamaika modulutan banatuta. Publizitatea, informazio digitaleko iturriak, oinarritzko kontzeptuak eta deontologia eta kazetaritza Interneten izango dira, besteak beste, aztertuko diren gaiak. Ikasleek posta elektronikoz jasoko dute materiala, eta ikastaroko web orriaren bitartez argituko dituzte zalantzak. Ikastaroa ikasketak burutzen ari diren ikasleak kazetaritza digitalera hurbiltzeko eta profesionalei birziklatzeko aukera emateko sortu da. Aurrematrikulazio epea irailaren 30a arte dago zabalik.

ALBERTO ELOSEGI

■ Proiektuak irakurzaletasuna sustatuko du.

H I T Z B I T A N

- Jose Luis Herrero honela mintzo zen "Euskaldunon Egunkaria"-n: "Euskal Herriak bere irakasleria eta irakaskuntza-sistema propioak izateko eskubidea du, euskal gizartetik sortuak eta lege propioez gauzatuak".
- Hasier Etxeberriaren hitzak dira hauek "El Mundo"-n jasoak: "Nafarroan bezala, Vasconcearen lege berri bat ezarri nahi izango da eta, zergatik ez, ETB eta beste hainbeste halakoren desagerketa bultzatuko. Azken finean demokraziaren zango erraldoiak, dena

ZULO BATETIK BEGIRA

ESTENOPEKA teknika erabiliz Euskal Herrian egin den lehen proiektua burutu dute Jorge Llorella argazkilariak eta Xabier Erkizia musikariak. Llorellak zulo ilun batean oinarritzen den estenopeka teknika baliatu du Beran (Nafarroan) argazkiak ateratzeko; Erkizia argazkiak egiterakoan entzundako soinua moldatu du sanpler eta ordenagailuekin. Biak batuz "Zulo Beltza" katalogoa eta bideoa sortu dituzte. Bideoa ekainaren 9 eta 10ean Beran egingo den Ertz musika jaialdian aurkeztuko da.

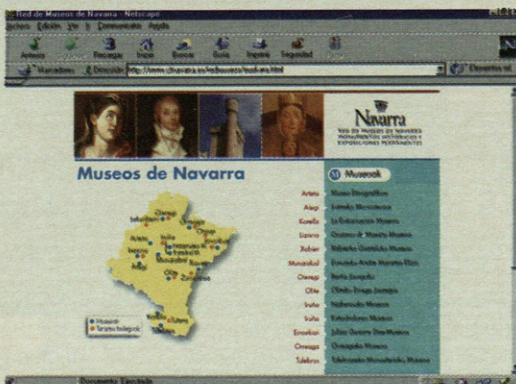
MUSEOEN HITZARMEN BERRITUA

NAFARROAKO Gobernuak eta Nafarroako museoen sareko bederatzi egoitzek lankidetzaz hitzarmena berritu dute. Museo bakoitzak

BATERA SORTUAK

Egun berean, maiatzaren 22an, jaio ziren Euskal Herrian bi telebista kanal berri. Bata, Debagoieneko euskara elkarteek eta komunikabideek sortua. Goiena Telebista jarri diote izena eta euskaraz eskainiko du informazio guztia. Jaio bezain laster desagertu dira bere guraso Arrasate eta Aretxabaleta Telebista. Oraingoan ordea, Arrasate Telebistaren egoitzatik emititzen du Arrasate, Aretxabaleta, Eskoriatza, Leintz-Gatzaga eta Aramaiorako. Udazkenetik aurrera Bergara, Oñati, Elgeta eta Antzuolara iritsiko da seinalea. Bestea, "El Correo" sortu du Bilbo eta bere inguruetarako. BilboVisión da bere izena eta informazioaz gain, magazine ezberdinak eskainiko ditu aste guztian zehar.

milioi eta erdi pezeta jasoko du (60.000 libera inguru) promoziorako, bisitarien harrerarako, sarea hobetzeko eta mantenimendurako.

■ Nafarroako museoaren sareko webgunea.

■ Miren Agur Meabe.

IZENAK

Miren Agur Meaberen poema liburu berriaren aurkezpena maiatzaren 31n egin zen Bilbon. Susa literatura argitaletxearen eskutik plazaratu du "Azalaren Kodea" lan berria. Aurretik, bi liburu argitaratuak ditu Labayru argitaletxearekin: "Uneka... Gaba" ipuin liburua eta "Oi, Hondarrezko emakaitz" poema bilduma.

Daniel Martirena kazetari nafarrak irabazi du Basauriko Euskarabila Elkarteak antolatutako Ipuin Erotikoen 5. lehiaketa "Guadalupe" izeneko ipuinarekin. Bigarren saria Andoni Uzkedak jaso du eta Iker Bizkargue-nagak Basauriko sari onena. Sariak maiatzaren 25ean banatu ziren.

Joxe Ripiauk "Bizitza triste eta ederra" izenburuko lau-garren lana kaleratu berri du Esan Ozenki disko etxearen eskutik.

■ Joxe Ripiau.

berdintzea baino ez du helburu. Denok espainoltzea eta partikularismoa akabatzea".

- PSNk honela azaldu zuen bere jokaera "Euskaldunon Egunkaria": "PSNren helburua ez da Nafarroa osoan elebitasuna bermatzea, egungo hiru eremuak mantentzea baizik, horietako bakoitzean irakaskuntzari eta erabilerari dagokion legedia defendaturik".
- Itzultzaileen beharraren inguruan hitz egin zuen Jose Moralesek "Gara": "Itzulpen lizentziatura izatea ezinbestekoa da gurea bezalako herri batentzat. Gainera, itzultzaileen profesionaltasuna eta kalitatea bermatzeko beharrezkoa da berau".

Kritikaren makil-dantza

Kulturgintzan aritzen diren sortzaile guztiek kritikaren lana aldarrikatu ohi dute. Kultur emaitza iritzi garatu baten galbahetik pasatzea aberasgarria omen da. Hala ere, Euskal Herriko kritikarien makil-dantza ez da nolanahikoa. Hamaika ikusteko sortu ginen eta kritikagintzan hamaikak eta bi.

Euskal Herriko komunikabideetan lan egiten duten zenbait antzerki kritikarik ohitura deigarria sortu dute: etxekoei egurra, loreak kanpokoentzat. Hala nola, ahalegin handiz eginiko hainbat euskal ekoizpen duini kritika lazgarriak egotzi ohi dizkie. Gure mugetatik at datorren antzerkiari, berriz, malgutasun handiagoz egiten diote harrera. Azken bi hamarkadetan, gurean otso eta kanpokoari uso lege bilakatu da, nonbait.

Gogoan dut orain dela hogeitabat urte nola Bilboko kritikari sonatu batek, Aitorren hizkuntz zahararen hitz bat ere jakin barik, euskaraz aritzen zen antzerki talde profesional bakarraren euskarakalitatea gutxietsi zuen. Ausardiak ez omen du neurririk kritikariaren etxean. Urteak joan eta urteak etorri, antzerkigintzan euskara zuzentzailearen lanpostua sortu zen. Aitzitik, gure kritikariak ez du oraindik bere izena euskaltegian eman.

GEROAGO, ohore handiz egokitu zitzaidan "Euskaldunon Egunkaria"ren aurreneko antzerki kritika plazaratzea eta garai batean, ekin nion lanbide labainkor horri. Horregatik nekez ahaztuko dut nire kritika zorrotz baten eragina kritikari eta antzerkigile lanetan aritzen zen lagun batengan. Sortzaile eza-gun horrek egunez egunkari baten antzerki iritzia plazaratzen zuen, gauez, berriz, antzezlanak estreinatzen zituen. Egunez egurra barra-barra banatu. Gauez antzerki sormenari jo eta su ekin. Baina goiz baten gustuko ez zuen bere sormenari buruzko iritzi batekin iratzarri zen. Haserraldia ez zen txikia izan. Eta nik, iritzi garratz horren egilea nintzen aldetik, bere umore mingotsa jasan behar izan nuen sasoi baten. Ehiztaria ehizan harrapatu-rik. Kritikaria kritikan.

Kritikaren labirintoak ez dira samurrak. Badira batzuk kronikara hurbiltzen direnak eta informazioa nahiago. Beste batzuk, aldiz, esaldi aldrebestuen bidez inork ondo ulertzen ez duen testua kaleratzen dute. Baina, inork egiten ote dio kasu kritikariari? Inork ez! erantzun ohi du antzerkizaleak. Hala eta guztiz ere, kontu handiz aztertu beharreko gaia da.

Egia esan, ikusleriaren norabideak ez dituzte kritikariek

lerrotzen. Horra hor arrakasta handiz ibilitako hainbat muntaia kritika petral guztien gainetik. Baina beste aldetik, ekoizpen ahuletan eragina mingarria eta konponezina izan daiteke. Euskal antzerkigintza horren da ahul! Kontuan hartu kritikek programatzaileen iritzia moldatzen dutela eta argitaratutako iritzi kaxkar batek hainbat plaza itxi dezakeela. Hau dela eta, eremu honetan erantzunkizun handiagok jokatzeko beharra ikusten dut. Aurritizien soka nasaian ari gara ekilibrioak egiten eta gehienetan edozein antzezlan aurre egiteko juzkuak soberan lirakeke.

Azken bolada honetan euskal tauletan aurkeztu den ikuskinunik arriskugarriena Maskarada taldearen eskutik etorri zaigu. "Ikaro" jarri diote izena eta istorioak berak eskaintzen duen

bezala taldeak jauzi zirrargarria eman du. Musika, teatro-dantza, ikus entzutekoa eta poesia nahasten baitira lan ikusgarri honetan.

Imanol Agirre
Ikuskari kritikaria

"Kontuan hartu kritikek programatzaileen iritzia moldatzen dutela eta argitaratutako iritzi kaxkar batek hainbat plaza itxi dezakeela. Hau dela eta, erantzunkizun handiagok jokatzeko beharra ikusten dut"

"IKARO"RI buruzko lau kritika irakurtzeko aukera izan dut ("Euskaldunon Egunkaria", "Gara", "El Correo" eta LaNetro.com). Berben zorabioan murgilduta galdu nintzen labirintoan. Euskaraz idatzitako kritika bakarrak errespetu handiz jasotzen zituen ikuskariaren osagaiak. Kronikatik hurbil kritika baikorra idatzi zuen. "Gara" eta "El Correo", berriz, makil-dantzan aritu ziren. Biak ezkor eta suntsitzaile. Egurren beste norabidean LaNetro.com-en, Interneten ikuskizunei buruzko ziberaldizkarian, laudorio potoloak aurkitu genituen. "Ikaro", LaNetro.com-en kritikariarentzat, sekula ikusi zuen munduko lanik hobere-na baitzen. Zuria ala beltza?

Eskerrak Maskaradaren estre-naldia kritika ororen aurretik ikus-teko parada izan nuela. Eta aitortu beharra dut oso lan duin eta interes-garria iruditu zitzaidala eta aurri-ri-

tzi guztien gainetik "Ikaro" ikustera gonbidatzen zaituztet eus-kal tauletan estreinatuta den ikuskaririk deigarrienetakoa baita.

Bada garaia urteetan zehar ikusleok jorratu ditugun aurritziak arrakalatzeko. Antzerki esperimentala zigor astun baten pean bizi da. Zirkoak ez omen du prestigioarik. Kale-antzerkia hirugarren antzerkia deitua da. Apur ditzagun kateak! Maskaradaren "Ikaro"k esperimentazioa sentikari bilakatu du. Le Circ du Soleiren "Quidam"ek zirkoaren itzal desolatuari ikuskari disdiratsu batekin egin dio aurre. Lekeitiok eta Zarautzek kale-antzerkiari duintasuna eskaini diote. Ikusleen gosea berpiztu beharko. Beldurrak uxatu eta zabaldu ganbara proposamen berriei. Damutuko ez zarelakoan nago ●

DATORREN ASTEAN
Kultura

M U S I K A

B E R R E Z I A

♫ Diskoetxeen errepassoa:
Nobedadeak, joerak...

♫ Musika Elektronikoaren
fenomenoa

♫ Musika Interneten

♫ Orkestra Sinfonikoarekin
grabatzearen booma

♫ Zinemako soinu bandak

Ekainaren 11ko ARGIArekin batera

Ekainaren lehenetik 4ra bitarte, Bizkaiko Udaberriko Euskal Jaiak burutuko dira Bilbon. Euskal Jai hau Bizkaiko Manexak elkarte berriak antolatutako lehen ekitaldia besterik ez da. Bizkaian euskal kulturak behar duen tokia har dezan sortutako elkarteak da hau.

BIZKAIKO KULTUR ITSASUNTZIAK EUSKAL KARGAMENTUA BEHAR DU

Sohiutako Eperra ikastola eraikitze lanetan zela, Irkus Robles Arangizek ikastolari laguntzeko beharra ikusi zuen. Bere inguruan, Bilbon, hasi zen lanean. Haurra zelarik, 1937an, familiarekin Beskoitzera bizitzera joan zenetik harreman estua izan du Roblesek Iparraldearekin eta bertako kultur munduarekin. Bada, ikastola horren inguruko kezka Bilbora ekarri, lagun taldea bildu, Bizkaiko Manexak izena asmatu, kamisetaren bat saldu eta Kafe Antzokian jaialdia antolatu zuten duela hiru bat urte Zuberoako ikastolaren alde dirua bildu asmoz.

Elkarteak eta bere proiektua, hala ere, iazko Bilboko jailetatik aurrera hasi zen gorpuzten. Irkus Robles izan zen iazko pregoilari eta Bilboko kultur giroa gertutik ezagutzeko parada izan zuen orduan, euskal kulturari zein toki txikia uzten zizkion ikusteko parada. Jai Batzordeko eta bestelako kultur elkartetako hainbat kide bildu zen orduan gaiaren inguruan. Bilboren irudia mundu guztira zabaltzen ari zela ikusi zuten; irudi kosmopolita eta modernoa, baina herri kulturari eta hizkuntzari lotua ez zegoena. Irudi horretan elementuok txertatzeko lehen pausoa izango da aste honetako Bizkaiko Udaberriko Euskal Jaia.

XX. mende hasierako tradizioak berresku-

ratzea erabaki zuten horretarako: lore jokoak, euskal jaiak... Eta lau egunetan zehar dantza, musika, bertsoa eta kirola uztartzen dituen programa eramango dute aurrera. Datozen urteetan jaialdi hau maiatzaren bigarren hamabostaldian burutzea da asmoa. Aurten, ordea, zer-

□ Lau egunetan zehar dantza, musika, bertsoa eta kirola uztartzen dituen programa eramango dute aurrera

txobait atzeratzea erabaki dute data horietan dagoeneko ekitaldi mordoa izan delako (Dantzari Eguna, Ibilaldia...). Lehen jaialdi hau Bilbon egingo da, baina aurrerantzean euren ekintzak Bizkaia osoan zabaltzea dute xede. Bilbo aukeratu izanaren arrazoiak azaldu dizkigu Patxi Gaztelumendi elkarteko komu-

nikazio arduradunak: *"Kanpora esportatzen dugun itsasuntzia da Bilbo, horregatik Bilbo euskal kulturaz hornitu behar dugu"*. Kontuan izan dute gainera Bilboren 700. urteurrena ari dela ospatzen aurretik eta ospakizun horietan euskal kulturak apenas duela presentziarik.

EZ DAUDE BAKARRIK. Udaberriko Jaiei proposamenarekin hainbat ate jo du elkarte berriak. Eta harrera ona izan dutela esan digute, euren kezka

beste tokietan ere bazela. Bizkaiko Foru Aldundiko Kultura Sailetik dirulaguntza jaso du jaialdiaren antolaketak eta finantza entitateetan ere erantzun ona jaso dute: BBKk eta Euskadiko Kutzak euren laguntza eskaini dute. Jailetako ekitaldietan sarrera kobratuko da, gainera, eta horrek ere lagunduko du finantzaketan.

Kafe Antzokiak, Arriaga Antzokiak eta Guggenheim Museoa erakutsitako jarrera positibotzat jotzen du, halaber, elkarteak eta egitarauak hiru espazio hauek uztartzea lortu duela azpimarratu. Gaztelumendiren esanetan, *"Guggenheim egina dago. Orain lortu behar duguna euskaldunok bertan ahalik eta ekintza gehien egitea da"*. Bide horretatik, datorren igandeko lore jokoez gain, Gabriel Arestiri bere heriotzaren 25. urteurrenean egingo zaion omenaldia ere

ALBERTO ELOSEGI

■ Guggenheim inguruan burutuko dira igande honetako lore jokoak.

■ Bizkaiko Udaberriko Euskal Jaiak

Ondoko egitaraua beteko da ekainaren lehenetik 4ra bitarte, lehenenbizikoz Bilbon burutuko diren Bizkaiko Udaberriko Euskal Jai hauetan:

Ekainak 1, osteguna: Juan Carlos Perezek kontzertua eskainiko du Kafe Antzokian gaueko 20:00etan. "Ikaro" izenburuko azken laneko kantuez gain,

"Atlantic River" eta "Hau

berua" diskoetako erreperorioa ere izango da entzungai. Sarrera: 800 pezeta.

Ekainak 2, ostirala: Mikel Laboaren kontzertua izango da Arriaga Antzokian gaueko 22:00etan. Sarrera: 2.000, 1.500 eta 1.000 pezeta.

Ekainak 3, larunbata: Arratsaldeko 17:00etan profe-

ALBERTO ELOSEGI

■ Mikel Laboa Arriagan arituko da.

dira Guggenheim Museoko esplanadan. 12:30 etan "Atzokak gaurkoen bidez" bertso antologia izango da entzungai Jon Enbeita, Xabier Euzkitze, Iñaki Murua eta Erramun Martikorenaren eskutik. 14:30etan herri bazkaria izango da eta 17:00etan dantza jaialdia. Bazkari txartela: 1.500 pezeta ●

sional mailako pala eta zesta punta partiduak jokatu dira Club Deportivo pilotalekuan.

Gaueko 21:00etan J. A. Urbeltzen Euskal Balletak "Alakiketan" euskal dantza ikuskizuna eskainiko du Arriaga Antzokian. Sarrera: 2.000, 1.500 eta 1.000 pezeta.

Ekainak 4, igandea: Jaien egun nagusia.

Lore Jokak izango

ALBERTO ELOSEGI

■ Juan Carlos Perez.

■ "Alakiketan".

□ **"Guggenheim egina dago. Orain lortu behar duguna euskaldunok bertan ahalik eta ekintza gehien egitea da"**
P. GAZTELUMENDI

Guggenheimen burutuko da.

Aurrera begira, elkarlana bultzatu nahi dute Bizkaiko Manexak elkarteek. Bizkaiko gainontzeko kultur elkarteek euren laguntza eskaini nahi diete (finantziario kontuetan, adibidez) lurralde osoan ekitaldiak bultzatzeko.

Egun dozena erdi lagun inguru dabil euren borondatez (musutruk, beraz) proiektu honetan lanean. Baina taldeko komunikazio arduradun Patxi Gaztelumendik esan duenez: "Ilusioa pizten ari da eta bide lagun berriak topatzen ari gara". Datorren urterako elkarte handitu egingo dela espero dute. Oraingoz, datozen egunotako ekitaldietan parte hartze-ko deia luzatu dute ●

◆ **NAGORE IRAZUSTABARRENA**

asteburu honetan...
...GARAGARDO Lantegian
BAZKALDUKO DUGU!

BERTOKO
euskal GARAGARDOA

**DEITU
ARINAGO!**

Barazar Mendatea - ZEANURI

94 673 94 74

AEK-ko irakasle trintxerpearren lehen liburua da "Begiak itxi eta kitto", lehenago hainbat ipuin lehiketatan saritua izan bada ere. Liburuak biltzen dituen zazpi ipuinez jardun dugu berarekin eta hauek darien umore beltzaz, giro urbanoaz eta tabakoaz.

"BELDURRA DIODALAKO IDAZTEN DUT HERIOTZAZ"

RUBEN PLAZA

■ "Amaierako ezustekoa bilatu izan dut beti. Agian, orain ez hainbeste".

Hainbat ardatz topatuko du irakurleak ipuin bilduma honetan. Horietako bat umore beltza da. Zer dela eta eman diezu ipuinei kutsu hori?

Ipuin bat idaztean tonu jakin bat ematea bilatzen dut eta liburuari kohesio bat ematearren umore beltz tonu hori zutenak aukeratu genituen. Argitaletxeari beste ipuin bat ere proposatu nion libururako. Baina oso tonu lirikoa zuen, ederra izatea bilatu nuen eta ez zuen ondo ematen beste ipuinen ondoan.

■ **Beste kohesio elementu bat etengabe azaltzen diren zigarroena da. Erretzaille amorratua omen zara, gainera.**

Ipuina girotzeko balio du tabakoak, bilatzen dudana tonu hortan laguntzen du. Nahi dudana kontatzeko bide ematen dit. Gainera, ordenagailu aurrean idazten

dudanean beti ari naiz erretzen. Pentsatzen laguntzen dit.

■ **Giroa aipatu dugula, giro urbanoa da liburuaren ardatzetako beste bat.**

Eta ez liburuko ipuinetan bakarrik. Uste dut nik idatzitako ipuin guztien artean bakarra dela giro urbanoan kokatu ez

□ **"Idazteko gasolina da irakurtzea. Liburu on bat irakurtzen dudana bakoitzean ideia bat ateratzen dut"**

dudana. Ni trintxerpearra naiz eta hau gune hiritar eta itsusia da. Hemen bizi naiz eta hori da islatu nahi izan dudana.

■ **Estilo erraz eta zuzena dute ipuinek. Hori da zeuk bilatzen duzuna?**

Esana didate nire ipuinak "entzuteko" errazak direla nolabait, ahozkotasetik gertu daudela. Ez da aukera bat.

Niri horrela ateratzen zait. Egia da beste batzuetan saiatu naizela nahita estilo landuagoa erabiltzen, lirikotasuna bilatzen. Baina normalean ez dut propio bilatzen.

■ **Estilo zuzena, baina istorio korapilatuak, nahasiak ageri dira liburuan. Konkretuki bi ipuinetan: "Tabakoa txarra da osasunerako" eta "Ke arteko amodioak".**

Jolasak dira. Istorioak bata bestearen atzetik lotzeak bere zailtasuna du, hala ere, ipuinak nonbait bukatu behar duela. "Tabakoa txarra da osasunerako" ipuinaren kasuan, adibidez, istorioak kontatzen eman nitzakeen urteak eta urteak. Interrelazioak landu nahi nituen, zer eragin izan dezakeen gertakizun batek ondoan dagoen pertsona batengan. Azkenean, hasierara bueltatzea izan zen aukeratutako bukaera. Orain buruan badut ipuin bat eta horren inguruan izango da, gauzak elkarri lotzearen, zirkulua osatzaren inguruan.

■ **Ezustekoak ere ageri dira; "Jonathan" en eta "Eta begiak itxi zituen" azken ipuin erotikoan, hain zuzen.**

Azkeneko ezustekoa bilatu izan dut idazten hasi nintzenetik. Agian, orain ez hainbeste; konturatu naiz ez dela beharrezkoa ezusteko amaiera ematea. Oso ikusgarria da hori egitea, baina orain ez dut hain garbi ikusten.

■ **Beste bi ipuin, "Ezkontza" eta "Zer egin zezakeen?", irakurrita ez**

dirudi ezkontzak gustuko dituzunik...

Ipuinaren jatorria flash bat izan zen. Ezkontza batera joan (ez dut esango noren ezkontzara, lagunak haserretu ez daitezen) eta zera bururatu zitzaidan: "A zer dirutza dagoen hemen soilik jantzieta. Hemen lapurreta eginez gero..."

Beste ipuinean ezkontza despedida

azaltzen da. Ezkondu nintzenean, behin baino gehiagotan esan nien nire lagunei ez nuela despedidarik nahi. Baina, hala ere, horretan asko pentsatzen duzu: “zer egingo ote didate kabroi hauek?”. Kontatu nahi izan dudana da leku guztietan despediden inguruan hitz egiten dena eta inoiz gertatzen ez dena.

■ **Ipuin horretarako -eta “Eta kitto” lehen ipuinerako ere- pertsonaia ridikuloak aukeratu dituzu.**

Despedidaren ipuinerako horrelako zeozer behar nuen. Egoera absurdoa da eta pertsonaia absurdo bat behar nuen. Lehen ipuin horretan ere emaztea akatu nahi duen pertsonaia leloa izan behar zuen. Pertsonaia ez du lortuko bere emaztea hiltzerik, baina tartean beste batzuk hilko ditu. Eta hiltzeko moduak ere ridikuloa behar zuen: bati lanpara bat eroriko zaio gainera... Niretzat hori da umore beltza. Heriotza bezalako gauza triste baten aurrean irribarre bat lortzea. Beharbada izango da nik heriotzari sekulako beldurra diodalako. Horregatik idazten dut hainbeste heriotzaz.

■ **“Eta kitto” ipuinaren hasieran bosgarren manamendua ipini duzu. Hamar aginduekin ipuin bilduma egiteko asmoa omen zenuen. Zertan da proiektu hori?**

Dagoeneko bi ditut idatziak. Igartza bekarako aurkeztutako proiektua zen. Eta ez zidaten eman. Julen Gabiriari eman zioten “Connemara gure bihotzetan” nobelaren proiektuagatik. Eta, neurri batean, poztu egiten naiz, berak idatzitako nobela oso polita delako. Nire proiektua hamar aginduekin hamar ipuin egitea zen. Edo hamaika, epilogo bat egiteko asmoa bainuen. Proiektuan pertsonaia guztiek gaizki buka zezaten zen asmoa,

amaiera beltza izatea. Lotura bat eman nahi nion lanari eta amaiera beltz hori zen lotura. Orain ez dut zertan proiektua gauzaturik. Epe jakin batean eta baldintza batzuen pean behintzat ez. Aldatzeko aukera dut eta bestelako istorioak sortuko ditut. Hamar aginduen inguruan, beti ere.

■ **Duela laupabost urte jaso omen zituen zure ipuinak Xabier Mendiguren Elizegik. Zein izan da prozesua ordutik liburua argitaratu arte?**

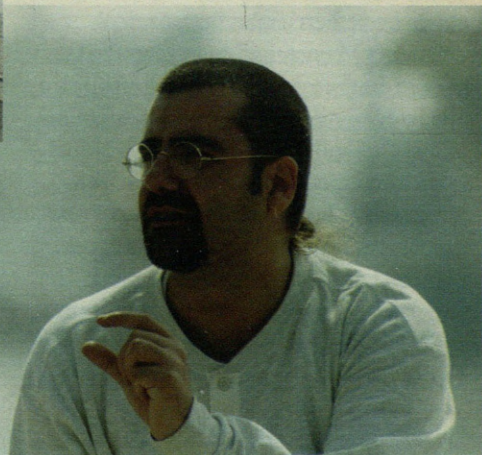
RUBEN PLAZA

■ **“Idazten dudanean beti ari naiz erretzen. Lagundu egiten dit”.**

Ni 95ean hasi nintzen idazten. Nire lehen ipuinak kasualitatez iritsi ziren bere eskutara, nik ezer jakin gabe. Egun batean

emazteak euskaltegira deitu zidan Xabier Mendigurenek nirekin hitz egin nahi zuela esanez. Ipuin bat oso ona zela esan zidan. Beste bi erdipurdikoak ere baziren eta gainontzekoek ez omen zuten balio. “Eta begiak itxi zituen” ipuina izan zen gustatu zitzaiona, nik idatzitako lehena eta orduko horietatik liburu honetara iritsi den bakarra. “Zuk jarraitu horretan” esan zidan Mendigurenek, “ez duzu gaizki egiten, baina askoz gehiago landu behar dituzu pertsonaia, istorioak...”. Ipuinak berriro irakurri eta gero konturatzen zara arrazoi duela eta ez direla onak. Orain gehiago kontrolatzen dut idazten dudana. Baina, hori nire hasiera izan zen, nahi nuena idazten nuen eta ez naiz lotsatu edo damutzen. Gehiago idatzi eta gehiago irakurri behar nuela esan zidan. Eta irakurtzearena oso garrantzitsua da. Zenbat eta gehiago irakurri orduan eta gehiago idazten duzu. Idatzeko gasolina da irakurtzea. Liburu on bat irakurtzen dudan bakoitzean ideia bat ateratzen dut ●

◆ **NAGORE IRAZUSTABARRENA**

RUBEN PLAZA

■ **“Trintxerpearra naiz eta hori islatu nahi izan dut”.**

BILBO

Ekainaren 1etik 11ra, Arenalean

- Euskal eta erdal nobedadeak, euskal musika,
- %10eko beherapena

Bizi irakurritz

EUSKADIKO LIBURU GANBARA

Hogei urte bete ditu Gipuzkoako Eskolarteko Bertsolari Txapelketak. Perretxikoak bezala ateratzen diren bertsolari gazteen lehen plaza izan ohi da. Ekainera begira, aurtengo finala eta festa berezi bat dauzkagu zain...

PERRETXIKOEI TXAPELA JAZTEN

Eskolarteko txapelketa da urte osoan alferkerian ibili den ikasleak aurreko bi astetan bertsoetan jardun eta hobetzeko duen motibazioa. Eta da bezperako ilusioa zein tximeletak sabelean. Eta koadrila bildu eta taldeko agurra prestatzea, doinu berri eta orijinaletan, baina beti "irabaziko dugu" mezuarekin. Eta eskolartekoa da ikastolak antolatzen duen autobusa, eta gelakideek ziprztindutako pankartak "aupa gu, oe, oe, oeee!", eta buila, eta buila, eta buila. Eta kantatu behar duenarentzat eskolartekoa da publikoaren olatu artean pasatako tragoa...

Eta saiotik kanpo, eskolarteko txapelketa da beste herrietako bertsozaleak eza gutzea, eta "benetako" bertsolariak ikustea, eta betiko herritik atera eta leku berriak eza gutzea, eta gainera matematikako klasea galtzea, eta hurrengo txapelketara arte egindako lagunak agurtzea.

Eta bertsolari baten bizitzan, eskolarteko txapelketa da bertso munduarekin umetan izaten den lehen harremana. Eta oholtzara igotzeko aukera, Arantzazu Loidiren hitzetan: "Bakarka plazaratuko ez ginatekeen asko txapelketa honi esker

plazaratu gara", taldearen babesean abesten baita lehenengo urteetan.

Eta bertsolaritzarentzat, eskolarteko txapelketa da harrobia: egungo eliteko bertsolari denak bertatik pasatakoak dira, J.M. Irazu eta Andoni Egaña izan ezik. Horregatik, etorkizuneko saioei begira ere lehenengo erreferentzia da, zer jende datorren eza gutzera ematen duen erakusleio bat. Baina eskolartekoa ez da eskarateko harri bitxiaren harrobia bakarrik: honez gero bertatik 15.000 ikasletik gora pasako zirela kontuan izanda, bertsozale, gaijartzaile, epaile, antolatzaile eta bertsolaritzarekiko izan daitezkeen bestelako harrikaden harrobi ere bada.

Eta historiari dagokionez, eskolarteko txapelketa izan da bertsolaritza tabernetako maisuengandik eskola-umeengana eramane duena. Bertsolari jaio gabe ikasi egin zuten umeei bertsoetan karrera ateratzeko lehen aukera txapelketak eman baitziren, bertso eskolen hasierako garai haietan.

HASIERA. Lehenengo bertso eskolak martxan jarriak zeuden, bata Patxi Goikolearen eskutik Leintz bailaran eta

bestea Juanito Dorronsoronetik Zumaian. Bertsolari gazte hauei irtenbide bat eskaini eta bertso eskolen lana zabaltzeko laguntza eske jo zuten Gipuzkoako Foru Aldundira, eta besteak beste Imanol Murua medio, lehenengo eskolarteko bertsolari txapelketa antolatu zen 1981ean. Orduan hasi zen aldarrikatzen bertsolaritza ikastolan landu beharra, eta hurrengo urterako Gipuzkoako Foru Aldundiak eta Gipuzkoako Ikastolen Elkarteak hitzarmena sinatu zuten, besteak beste, txapelketa urtero antolatzeko.

2.000 KATU. Hasieratik ohiartzun handia izan du txapelketa honek. Lehenengo urtean 40 bertsolari inguruk hartu zuten parte idatzizko lanean. Urtez urte kopuruak gora egin zuen, eta 1989an, punturik gorenera iritsi zenean, 2.000 bertsopapera bildu ziren. Hainbesteko ume koadrila bideratu ezinda, geroztik ikastolei geletan bahea pasatzeko eskatzen zaie, eta egun 1.600 karpeta banatzen dira urtero, bertsoak izkiria ditzaten; eta bat-batean 60-70 gaztek hartzen dute parte.

■ 1992, Hernaniko koadrila. Abesten ez dutenak ere giroan sartzen dira...

■ Oroitzapen eta bitxikeriak

✓ **Maialen Lujanbio:** "Ikastolatik autobuskada bat lagun joaten ginen finalera, pankartekin, builaka... Saioa bukatzean eskolartetik ezagutu genuen jendearekin egoten ginen, eta bazkaltzera Lasarteko hipodromora joaten ginen egunpasa. Egun,

la gogoratzen dut. Orain eskolarteko txapelketa ikustean, pentsatzen dut 'joño, gu oihan honen erditik bizirik atera al ginen?', hori da buila han egoten dena! Uste dut orain eskolarteko txapelketan dabiltzanek ere ilusio handiarekin bizi dutela, eta guk pasatako nerbioak pasako dituztela. Finalera egunpasa doazenentzat ere, guretzako zen moduan, festa egun bat da".

✓ **Aitor Sarasua:** "Urduritasun unearen inpresioa gehiago dut, une atseginena baino. Garrantzitsua izan zen guretzat, txapelketa horien bidez hasi baino bertsolari munduarekin harremanetan jartzen, baina nik ez nuen txapelketa haietan anbizio pertsonalik. Eta azken urteotan entzulearen jarrerak ez dit inpresio onik egin, badirudi zaletasunak garrantzia galdu duela, eta gehiago doazela bere taldea bakarrik animatzera... lehia kutsu gehiegi hartu diot".

✓ **Nahikari Gabilondo:** "Gure garaian neska asko joaten ginen, eta orain beherakada handia sumatzen da, berriro ere askoz mutil gehiago dago. Izan daiteke eskolartekoa oso adin kritikoa delako. Eta lagunek eragin handia dute, batek uzten badu, denek uzten dute atzetik... Benetan asko gustatu behar zaizu bertsolaritza, adin horretatik aurrera jarraitzeko".

✓ **Felix Iñurrategi:** "Oso oroitzapen ona dut, eta geroa ere oso aberasgarri iruditu zaizkit txapelketaren aitzakian egiten genituen irteerak, beste herrietan bertsotan ikasten ari zen jendea ezagutzen genuelako. Gainera, gu herri txiki batekoak gara, eta ez ginen bertatik ia ateratzen; beraz, hori gauza handia zen guretzat. Txango

batean Uztapiderekin argazkia atera ziguten, beste batean Mattinekin ere egon ginen eta handik gutxira hil ziren biak".

✓ **Joxe Munduate:** "Finalera beti praka zuriak jantzita joaten nintzen. Nere obsesioa hori zen, uste nuen praka zuriak ez banituen, ez nuela ongi kantatuko eta beti amarekin errietan aritzen nintzen: 'Ama, praka txuriak jarri, praka txuriak jarri!'".

✓ **Ekaitz Goikoetxea:** "Urte osoan bertso eskolan egiten genuen lanaren erakusleio bat zen, eta nire garaian izugarriko tropa ateratzen ginen. Orain beste modu batera ikusten da txapelketa baina berdin sufritzen da. Bertsotako nire ikasleak eta arreba ikusten ditut, eta uste dut berdin dirauela, antolaketan dabilen jendea eta egin beharreko lana berdinak dira".

✓ **Arantazu Loidi:** "Alde batetik, oso giro ona zegoen, lagunarte polit bat egiten genuen. Bestalde, gaizki pasatu izanaren oroitzapena ere badaukat, baina orokorrean oso esperientzia polita izan da... Orain txapelketako epaile naiz, eta txapelketa bera oso desberdin ikusten da, baina uste dut bertatik pasatakoa izateak ematen duela horrelako pazientzia berezi bat, ulertu egiten da une horretan zer gaizki pasatzen den".

✓ **Unai Agirre:** "Guretzat eskolarteko txapelketa sekulako motibazioa zen. Bezeretan urte osoan baino gehiago entrenatzen genuen: nik Hernanitik Errezilera bidea bertsotan egiten nuen. Kotxeko atzeko eserlekuan, gurasoei gaiak jartzeko eskatu, eta ni bakar-bakarrik aritzen nintzen bide osoan, isildu gabe" ●

giroa ezberdina dela uste dut, hotzagoa... Bertsolaritza ere asko aldatu da ordutik hona. Gu genbiltzanean bertsoa ez zegoen batere prestigiatuta, telebistan ere ez zen batere agertzen... Oraingo bertsolari umeek beste erreferentzia batzuk dituzte, bertsolari gazteak plazetan badabiltzala ikusten dute, telebistan agertzeko aukera ere bai... beste txip batekin doaz txapelketara".

✓ **Jon Maia:** "Nerbio handiko une beza-

NESKA ETA KEZKA. Txapelketa-ko lehen urtean bertan hartu zuten parte emakumezkoek. Pixkanaka kopurua haziz joan da, ia parekatu den arte, baina azken urteotan berriro behera egin duela dirudi. Hemezortzi urtera arteko gazteekin jokatzeko da txapelketa, eta adin honetan ezberdintasun handiak daude neska eta mutilen artean. Mikel Mendizabal, txapelketa antolatzeke arduradunaren ustetan, "letretan ere diferentzia handia dago; neskak txukunagoak dira, ideia sakonagoak dituzte... Idatziz trebeagoak dira. Bat-batean 14 urtera arte neska dezentek parte hartzen du, baina hortik

gora bakandu egiten dira". Arantazu Loidiren arabera, "baliteke hau neskei nerabezaroa lehenago iristen zaielako izateak: konplexu eta lotsa gehiago ematen die jendaurrean abesteak adin horretako mutilei baino. Eta ereduak ere garrantzia handia dute: neska

ERROTA - EL MOLINO KANPINA

- Hesiz mugatutako partzelak saneamenduz hornituta.
- Argi-indarra eta ur edargarria.
- Ur beroko zerbitzu zabalak.
- Bungalowak alkilerrean.
- Literak dituzten gelak taldeentzat.
- Supermerkatua. Taberna, jatetxea, self-service.
- Igerilekuak. Squasha. Minigolf.
- Haur parkea. Gazteentzako gela.
- Familia nahiz taldeentzat literadun gelak.

AZKEN BERRIKUNTZAK

- Telebista daukaten bungalowak
- Piraguak eta pedaloak erreteko kaian.
- Bizikletak alokairuan.
- Tenisa, saskibaloia, futbol zelaia eta petanka

Tel.: 948 34 06 04 - Faxa: 948 34 00 82 • 31150 MENDIGORRIA (Nafarroa)

■ 1983ko finalistak Uztapideri ateratako azken argazkian: Eizmendi, Iñurrategi, "Anatx", A.Sarasua, Izarzelaia, Euskitze, Loidi eta Goikolea.

bat oholtza gainean ikusteak neska gehiago animatzea dakar".

UMEKERIAK. Txapelketaren egungo helburu eta funtzioak antzerakoak badira ere (bertsolari gazteei bidea ireki eta harrobia sortzea, alegia), badirudi garaiko modek eta joerek aginduta, giroa aldatzen ari dela: txapelketako hasierako urteetan, umeei lagunak egin, ongi pasa eta bertsotan aritzea zuten helburu bakar (beste aukerarik ez baitzegoen orduan bertsolaritzan). Gainera ekintza bereziak prestatzen ziren egun horretarako: hasieran, finalean kantatu zutenek txangoak egiten zituzten hurrengo asteburuan Martín, Balentin Enbeita edo Uztapide bisitatzerara. Geroago, final ostean ikusle eta bertsolariak bokadiloekin egunpasak egiten hasi ziren Donostiako San Migel Patronatuan, Zubietan entrenatzen ari ziren Realeko jokalariei bisitan edo Lasarteko Hipodromoan.

Baina egungo txapelketetan bestelako haizea ere badabil. Bertsotan ari diren neska-mutikoek ispilu aurrean beharrean telebistari begira kantatzen dute. Mikel Mendizabalek adierazten duenez, "*nabaritzen da orain bertso eskoletan umeei ahal den azkarrena telebistako izar bihurtu nahi dutela, eta haiei begira daudela*".

Gainera, antolaketa eta diru arazoak medio, egun ez da iteerarik antolatzen, eta horrek lehenagoko txango eta festa giroa murriztu ditu, finala bertso saiora mugatzen delarik. Baina sarri helduak dira okerrenak, eta horrekin kezkatuta ageri dira Imanol Lazkano eta Arantzazu

Loidi, eskolarteko txapelketako epaileak. Arantzazu Loidik uste du "*espektatiba hori haurrengan baino gehiago gurasoengan sortu da, denek nahi dute bere semea edo alaba Andoni Egaña izatea. Gure garaian ez zegoen hori*".

Imanol Lazkanoren ustez, "*norbere haurrarekin itsutu egiten da, eta norbere haurrak izan behar du punta-puntakoa, gustura ibiltzeak eta ondo pasatzeak ez du balio... Puntu bat arte animatu eta girotzea ongi dago, baina hortik aurrera haurrak ikusi behar du ea bertsolaritzak zerbait esaten dion, gustatzen zaion... Gurasoen bultzadak ez du eramango inora, hori alferrik da. Gustura badabil, eta gaitasun minimo bat badu, berari*

egingo zaio ilusioa eta bera joango da aurrera. Bertsolaritzarekin gozatzen irakastea, hori da garrantzitsuen". Arantzazu Loidik ere bide horretatik ikusten du txapelketa honen etorkizuna: "*Desmitifikatu egin behar da, txapelketa kutsua ahalik eta gehien kendu, eta ez dadila izan inorentzat frustrazio motibo*". Baina hau ez da bertso munduko sindromea bakarrik, eremu denetan super-umeen bila goaz, kiroletan, ikasketetan, musikan...

AZTERKETA ETA FESTA

Ekainaren 2an, Azpeitiko Izarraitz pilotalekuan izango da aurtengo eskolarteko finala. Eta txapelketak 20 urte bete dituela ospatzeko, festa berezi bat antolatu du Gipuzkoako Ikastolen Elkarteak. Ekainaren 22an izango da, Donostiako Kutxako aretoan (Andia kalean), arratsaldeko 7:30etan eta txapelketako une berezienak ekarriko ditu gogora. Antton Kazabonek aurkeztuta, txapelketaren historiari buruzko mahainguru bat, bideo emanaldi xelebre bat eta txapelketako bertso idatziekin osatutako bertso musikatuak daude iragarrita. Bukatzeko, txapeldun denekin bertso saio informal bat egingo da. Eskolarteko txapelketatik pasatakoek garai haiek berriro bizitzeko aukera izango dute festa horretan, eta sekula izan ez direnek, berriz, eskolartekoaren esentzia deskubritzekoa ●

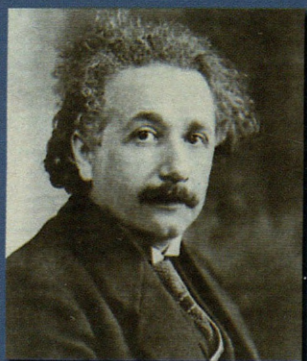
◆ ESTITXU EIZAGIRRE

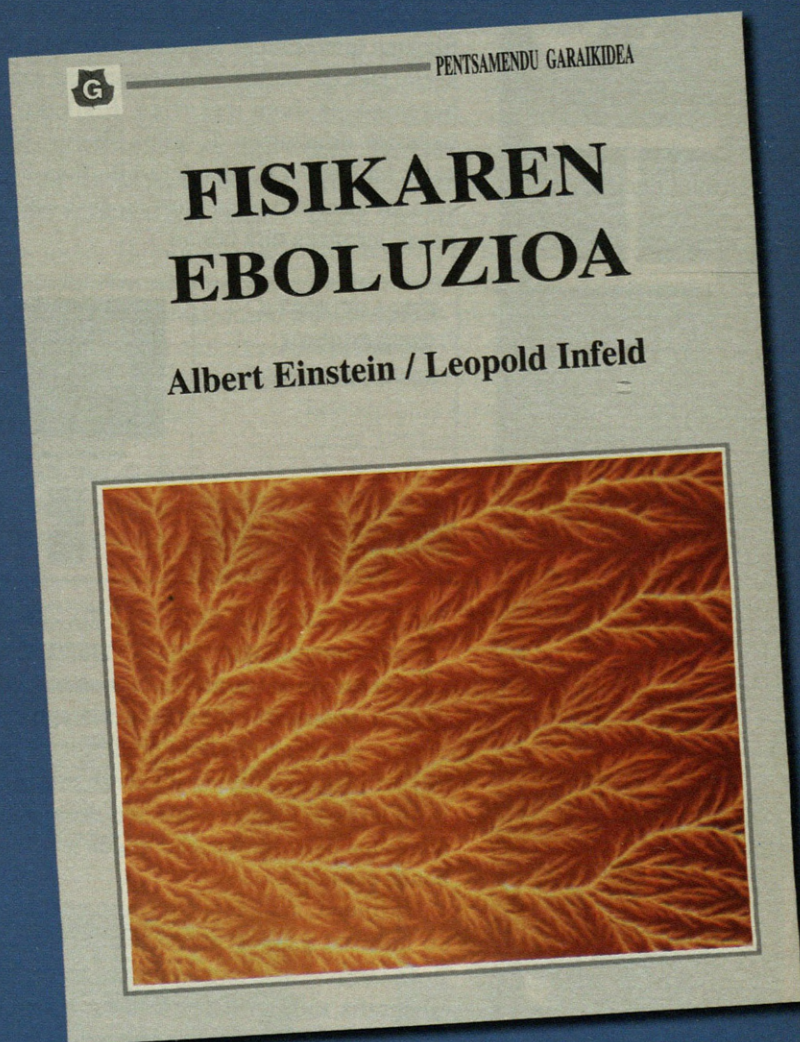
■ 1991ko Goierriko taldea. Txiki-txikitatik gora begiratzen dutenak...

FISIKAREN EBOLUZIOA

Fisikaren Eboluzioa liburua da Einsteinek Fisikaz idatzi zuen dibulgazioko obrarik ospetsuen eta pedagogikoena. Bere laguna Leopold Infeld fisikariarekin batera, Fisika klasikoa (Galileo eta Newton) eta Fisika horretan gertatu ziren iraultzak (Erlatibitatea eta Kuantika) garatzen ditu, teoria hauek sortutako arazo filosofikoak ere aztertuz. Obra hau hamaika hizkuntzetara itzulia izan da eta dibulgazioko zientziaren klasiko bihurtu da jadanik mundu osoan. Orain euskara bikainean goza dezakezu.

Jadanik
salgai zure
liburudendan!!!

GAIK

ARGITALDARIA

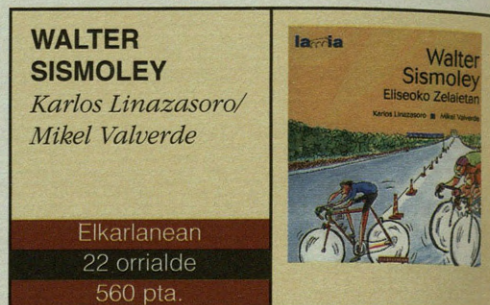
Astia Hartuta

L I B U R U A K

**FISIKAREN
EBOLUZIOA**
*Albert Einstein/
Leopold Infeld*

Gaiak
257 orrialde
2.400 pta.

**WALTER
SISMOLEY**
*Karlos Linazasoro/
Mikel Valverde*

Elkarlanean
22 orrialde
560 pta.

Juan Ignazio Abrisketak euskarara itzulitako liburu hau 1940. urtea baino lehen idatzi zuten Albert Einsteinek eta Leopold Infeldek. Ordutik hainbat pentsamendu eta ideia aldatu da Fisikaren arloan: uranioa ez da dagoeneko elementu astunena, elektroien difrakzioa 1949. urtean egin zen eta abar. Hala eta guztiz ere, egileek eurek aipatzen zuten liburuaren hitzaurrean honakoa ez zela fisikako testu liburu bat. Irakurlea ideia fisiko eta filosofikoetan interesaturik zegoen edozein izan zitekeela. Hau da, fisikaz eta matematikaz ezagutza berezirik ez duen irakurlea. Fisikako ideia nagusiez mintzatzen da ordea liburuak. Newtonetik hasi eta XX. mendera bitartean Fisikan eginiko asmakizun eta aurrerapauso nabarmenenak jorratzen dira bertan ●

Parisko Eliseo zelaietan burututako azken txirrindulari etaparen kontakizuna dakar "Walter Sismokey Eliseoko Zelaietan" ipuinak. Lasterketa bukatzeko sei itzuli falta direnean hasiko da kontakizuna eta ipuin guztian zehar Walter Sismokey txirrindulariarekin batera doa irakurlea txirrindu gainean.

Tropeleko txirrindulari txikiena eta itsusiena zen Walter Sismokey. Argala izateaz gain, sudur luzea zeukan. Beti besteei laguntzen zien eta berak ez zuen inoiz lasterketarik irabazten. Hala ere, jendeak ikaragarri maite zuen eta ikusleen txaloek indarrez beteko dute txirrindularia Eliseoko zelaietan. Karlos Linazasorok idatzi eta Mikel Valverde ilustratutako Lamiak saileko ipuinak kirol konpetizioen gaia jorratzen du gaurkotasan handiz ●

**ERLIJIOA ETA
SINBOLOAK**
Hainbaten artean

Eusko Ikaskuntza
461 orrialde
2.185 pta.

**GAIZKILEEN
FAKTORIA**
*Alberto
Barandiaran*

Euskaldunon Egunkaria
93 orrialde
950 pta.

Josetxu Martínez Montoyak dio antropologia-etnografiako "Zainak" aldizkari 18. ale honen sarreran "nazionalismoak erlijioaren ordezkari" bihurtu direla egun. Gaur egungo gizarteak ermiten, prozesioen eta erromerien inguruan dituen jokaerekin erlijio tradizionalaren galeraren ondorioz desagertu den nortasuna berrreskuratzeko gogoia islatzen dute honen esanetan.

Erlijioari, sinboloei eta sinismenei buruzko hainbat gai jorratzen dira ale honetan. Horretarako Eusko Ikaskuntzako antropologia-etnografia sailak 1998an Iruñean antolatutako "Erlijioa eta Sinboloak" jardunaldietan hausnartutakoa hartu da oinarritzat. Besteak beste, William Christian Jr. antropologo iparramerikarrak adierazitakoak jasotzen ditu ●

Ikerketa lan sakonaren ondorioa da Alberto Barandiaranek idatzitako hirugarren liburua. "Gaizkileen Faktoria (Ernest Hemingway euskaldunen artean)" lanak Hemingwayren bizitzaren ikuspegi berri bat ematen du. Kuban bizi izan zen garaiarekin hasi du idazleak kontakizuna; bertan euskaldun talde bat baliatuz nazien aurkako kontraespionatza taldea osatu zuen Hemingwayek. Habanaren bizi izandako istorio bitxi horrek hartzen du liburuaren zati garrantzitsua, baina horrez gain, idazle amerikarrak euskaldunok eta Euskal Herriarekin izandako harremana jorratzen du. Nobel saria irabazi aurretik makina bat aldiz izan zen Euskal Herrian eta hemengo koadrila ere osatu zuen. Hain ezagunak ez diren pasarteek eta argazkiek agertzen dute aurpegi berri hori ●

D I S K O A K

LÍNEA DE FUGA

Hechos Contra el Decoro

Esan Ozenki

HECHOS CONTRA el DECORO

Gora Herriak zigilupean argitaratu du Hechos contra el Decorok hirugarren lan hau. Oraingoan berrikuntzekin datoz gainera, taldeak bi kide berri baititu: Torrelavegako Chuchi bateria jolea eta Madrilgo mc Minsä kantaria, bere ahotsaren indarrarekin. Hyp-hop, funkya, guanguancóa, reggaea eta

beste hainbat estilo jorratzen ditu taldeak lan honetan. Gaiei dagokienez, egunerokotasuna da mamia: eguneroko amodio eta desamodioak, eguneroko miseria, eguneroko pozak, eguneroko haserreak... Diskoan gainera Madagascarreko Kilemak, Peruko Miguel Ballumbrosiok eta Fermin Muguruzak parte hartu dute ●

E g i l e a r i G a l d e z k a

“Beste Hemingway bat ezagutarazi nahi dut”

Alberto Barandiaran
“Euskaldunon Egunkaria”ko
kazetaria eta idazlea

Nondik nora otu zitzaizun hone-lako istorioari buruzko liburua idaztea?

Iaz Ernest Hemingwayren jaiotzaren ehugarren urteurrena ospatzen zela-eta “Euskaldunon Egunkaria”n idatzi behar izan nuen. Horren haritik Hemingwayren harremana izandako hainbat pertsona ezagutu nuen. Kuban izan zen garaian bera ezagutu zuten euskaldunak topatu nituen: “Jai Alai”ko pilotariak, 36ko gerran erbesteratuak... Inoiz kontatu gabe-ko istorioa aurkitu nuen: Hemingwayk euskaldunokin eta Euskal Herriarekin izan zuen harremana. Gainera, irlako euskaldunak batuz Hemingwayk nazien aurkako kontraespioitza sarea sortu zuela jakin nuen eta hori baliatu dut istoriorako.

■ Zein iturrietara jo duzu?

Ikerketa luzea egin dut, Hemingwayren bizitzako azken urtea ezagutzen baitugu gehienbat. Batetik bera ezagutu eta

oraindik bizirik dauden pertsona bakan batzuekin hitz egin dut, eta Kubako erbesteratuen senideekin. Baliatu ditut baita ere eskutitzak eta berari buruzko liburua.

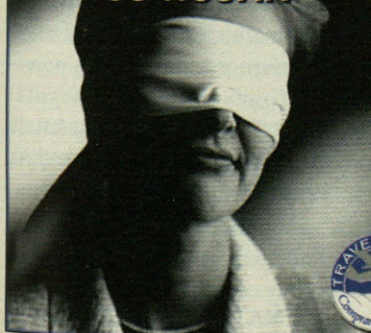
■ Gertaerak horrela jazo ziren edo zure irudimenak izan du lekua?

Kontatzen dudana gertatu zen, nola ez dakit, han egon zirenak ez baitaude bizirik. Beraz, istorioa girotzen saiatu naiz. Helburua ez da biografia akademikoa egitea, baizik eta irakurlea erakartzea beste Hemingway bat ezagutu dezan. Hemingway ez baitzen izan bakarrik San Ferminak eta zizenak.

■ Zergatik ez duzu ezagutzen beste alderdi hori?

Beti esaten da euskaldunok ez dugula kontatu gure historia. Hemingway ezaguna da 1953an Nobel Saria irabazi zuenetik. Baina horren aurretik hamar aldiz izan zen gutxienez Euskal Herrian. Eta hori kontatu gabe zegoen ●

EZ EROSI ZURE PROGRESIBOAK ITSU ITSUAN

Urrutira eta hurbilera betaurreko berekin bikain ikusteko ez dira aski kristal progresibo onak. Hoberenak behar dira: VARILUX, oso ongi graduatuak eta aditu batek egokituak: MULTIOPTICAS.

Horregatik, VARILUX MULTIOPTICASEkin fidatzen da eta MULTIOPTICASEK VARILUX gomendatzen du.

Ez erosi itsu itsuan.

MULTIOPTICAS kreditu txartelarekin ordain ezazu nahi duzun moduan eta unean

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS

ZERBITZU OPTIKOETAN 1a

Hernani, 4 - DONOSTIA

VARILUX BEZALA, FIDA ZAITEZ MULTIOPTICASEKIN

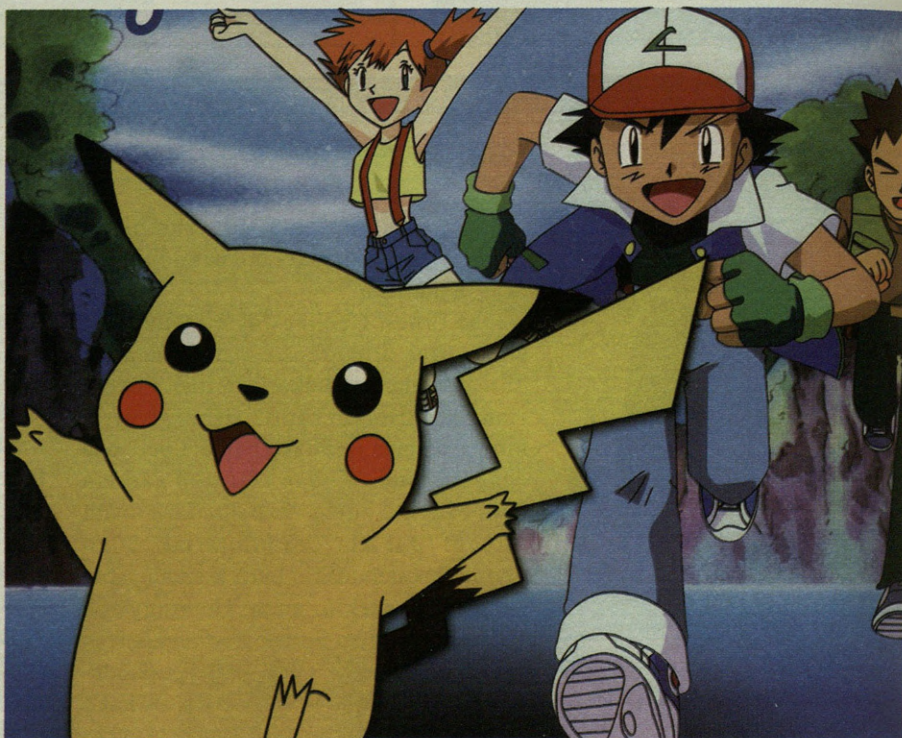
Haur programazioaren eskaintza txarra da. Hori da Eroskiren Consumer aldizkarian plazaratu azterketak agerian uzten duena. Behatutako hamaika telebista kateetatik, lau bakarrik dira proga gainditzen dutenak. ETB-1eko eskaintza, eskasa izanik ere, ez da okerreina.

KALORIA ASKO, ZERO BITAMINA

Mundura zabaldutako leiho handia, eroso eta merkea dugu telebista. Entretenezko eta informatzeko tresna baliagarria da, beti ere ikusgai dagoenak errealtatea desitxuratzen ez badu, noski. Are gehiago, 4 eta 12 urte bitarteko umeentzat, bizi duten garaia funtsezkoa baita adimena eta gizarte bizitza lantzeko. Hortaz, ezin zaio garrantzirik kendu telebistak pertsonen bizitzako lehen urtetan duen eraginari, nahiz eta hainbatetan eragina zenbaterainokoa den zalantzan jarri.

Horren kariaz, Consumer-ek 103 orduko haur-programazioa (4 eta 12 urte artekoentzako) behatu du, hamaika telebista kate aukeratuz: TVE1, La2, Tele 5, Antena 3, Canal Plus, ETB-1, Canal 9, Canal 33, Telemadrid, Canal Sur eta TVG. Goizeko 7etatik gaueko 10ak arte, 18 saio ezberdin aztertu dira, irudi errealeko 20 telesail eta marrazki biziduneko 101, haur programazioan aditu eta psikologoekin adostutako irizpide eta metodologia jarraiki.

Emaitzak, tristeak izan dira benetan, salbuespen batzuk izan ezik, saioak txarrrak dira teknikoki eta artistikoki eta, zenbaitetan, haurrentzako egokiak ez diren baloreak bultzatzen dituzte, hala nola, indarkeriari garrantzirik ez ematea edo gehiegi sartzea, sexismoa, kontsumismo konpultsiboa, eta abar. Hagitz gutxi dira gustu ona, sormena, adimena eta sentsibiltatea lantzen duten saioak, baloreak erakusten dituztenak, esaterako, elkartasuna, askatasuna, berdintasuna, ingurumenarekiko ardura eta tolerantzia. Halaxe, 11 kateen batez bestekoa ez da gainditura heltzen; 4 dira bakarrik azterketa gainditu dutenak: TVE1, La2, eta bi kate autonomiko, Kataluniako Canal 33 eta Valentziako Canal 9. Suspentso biribila dutenen artean, Tele 5, Antena 3 eta Telemadrid ditugu. Hurrengo Canal Sur eta TVG datoz. Horiek baino hobexego-

■ "Pokémon"eko marrazki bizidunek umeen arteko lehia bultzatzen dute.

ak eta ozta-ozta proba gainditzen dutenak: ETB1 eta Canal +. Halaber, eman ohi diren saioak (Tele 5eko "Club Disney" edo Antena 3ko "Megatrix") ez dira benetako telebista programak, "edukigailu zakuak" baizik, non pixka bat denetik anabasan sartzen duten: marrazki bizidunak, telesailak, lehiaketak, musika ... Hori gutxi balitz, publizitate ugari sartzen dute bai saioa hasi aurretik, baita tartean ere.

POKÉMONEN ONDORIOAK.

Marrazki bizidunen artean "Tom & Jerry", "Mickey Mouse" eta "Pantera Rosa" dira gomendagarrienak. Kaskarrenak aldiz, orain hain modan dagoen "Pokémon", "Pesadillas" eta "Power Rangers" ditugu. "Pokémon"en adibidez, haurrek bi identifikazio eredu dituzte: Pokémon-ak eta horien jabeak, eta bien

artean bat aukeratu behar. Azkenean, jabeak guraso eta irakasleekin lotzen dituzte. Ondorioz, horrek izua sorraraz dezake haurengan. Pokémonen arteko borrokak eta haurrek helduen gustua egiteko dituzten lehiak parekatzeak kalte egin diezaieke.

Hartara, haurrentzako telebistak, helduentzakoak bezalaxe, jasotzen dituen kritikak ongi merezita dituela ikusi da: sentimenduetara baino emozio instintibotara jotzen duelako, errealtatea desitxuraturaz, errazkeriara joz, eta hizkera pobretuz. Haur programazioa hain gutxi zaintzeak bestalde, aditzera ematen du telebista kateek ez dutela interes handirik umeengan duten entzulerian eta, larriagoa dena, saioak behar bezala taxutzeko ez dutela haur psikologian edo pedagogian aditurik.

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

Zimurrez betea zegoen txantxangorriari "lifting"a egin diote garai berrietara egokitzeke. Hala ere, EITBren 18. urteurrena dela eta, irudi aldaketa atarikoa baino ez da. Sormenari leihoa irekiz, Internet web orria eta Amerikarako katea izango dira lehen nobedadeak.

LUMAIA ALDATUTA, ZERUA MUGA

Txoriak lehengo xarma galdu duela diotenak ez dira falta. Itxura berria hain isilpean gorde ondoren, asko beldur ziren betiko txantxangorria desagertu egingo ote zen, baina ez. Zer gertatuko zatekeen txoria kendu izan balute eta txapel bat jarri?

Orduan piztuko zen zala-parta! Kontuak kontu, ezin uka diseinu ximplea dela, deigarria izan gabe bere presentzia duena; dinamiko da, gainera, urdinez jantzia eta mokoa goraka duela, "heldu nahi dugun tokira dago begira" esan zuen aurkezpenean Andoni Ortuzar zuzendari nagusiak. Logotipo berria Zarauzko Euskal.com-TV enpresak sortua da. Iker Treviño, Niko Vazquez eta Belen Ibarrola sortzaileen egitasmoa izan zen lehia-keta publikoaren irabazlea, Espainiako beste zenbait lan gailenduz. Oraingo logoa lortu arte ordea, berrehun zirriborrotik gora egin zituztela esan behar.

Logo berria EITBko instalakuntzak berrituko dituen Plan Estrategikoa onar-

tzearen ondotik sartu dute. Datozen urteotan, 7.000 milioi pezeta (280 milioi libera) inbertituko dira, horri esker, EITBk, besteak beste, kate berriak abiarazi ahal izango ditu satellite, kable eta Internet bidez.

■ EITBko zuzendaritzak txoria inoiz baino gorago eramango du.

Karatula eta saioen artean txertatua dagoen logo berriaz gain, irritati eta telebista kate ezberdinak batuko dituen oinarritzko tipografia ere landu da, bakoitzaren identitatea atxikiz beti ere. Halaxe,

EITBko "i" hizkia gorritz dator orain, "ez soilik irratia ezberdintzearen, baita epe erdira Internetek ere eskainiko dituen aukerez jabetzearen ere" azaldu zuen Ortuzarrek. ETB1en adibidez, kolore sendoak aukeratu dira, hau da, gorria eta

beltza, irudi ausarta eta kementsua ikusle gazte eta hiritarregana iritsiko delakoan, "hori da gure ikusleria potentziala, 25 urtetik beherako gazte gehienak elebidunak baitira". ETB2k berriz, orain arteko goiburuari eutsiko dio, hots, telebista orokorra adin mota guztiei zuzendua. Honenbestez, logoa ere fina goa da, urdin eta berdea erabiliz.

Bestalde, Plan Estrategikoan ageri den beste zenbait ekimen ere gauzatzear da, hala nola, EITBko web-gunea Interneten, Superbat eta Promo

kanalak kable bidez, eta kate berezi bat Amerikarako bakarrik ETB Sat-en osagarri gisa, han bizi diren euskaldunentzat egokitua, nagusiki albistegiez osatua ●

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

T x o r i B a t e k E s a n D i g u

■ NOIZ ARTE IGANDE ASPERGARRIAK ETB1EN?

ETB1eko eskaintza igande bazkal ostean ikusle konformistarena lo seko uzteko modukoa da. "Sustraia" eta ondoren, "Algara". Nekazal saioa ez da aproposena gazteak erakarri nahi badi-tuzte, are gutxiago beste kateetan zer dagoen kontuan hartuta. Eta zer esango dugu "Algara" saio betegarriaz? Irainduak sentitzen gara benetan ●

■ MUSU SUTSUA "ALLY MCBEAL" TELESAILLEAN

Ally liberala eta bizkorra da eta ez du gizonen beharrik, nahiz eta haietaz baliatzen den. Hori da Tele 5eko telesail honen amua 3 milioi ikusle izateko. Lehengoan, Ally eta Ling bere bulego-kidearen arteko musu lesbikoak ezustean hartu gintuen, baina ez korse sexuala apurtzen zuelako, Estatu Batuetan iskanbilarik sortu ez zuelako baizik ●

■ ALEMANIARRAK ANTE-NA 3N SARTU DIRA

Tele 5eko "Gran hermano"ren arrakastak argi gorria piztu du Telefonica akziodun nagusi duen Antena 3n, "prime time"ko audientzia kendu baitio. Dena den, Telefonikako Terrak Lycos erostearen ondorioz, Bertelsman talde mediatiko alemaniarrak Antena 3ko kapitalaren %11 erosi du, Telefonicak akzioen %47 atxikitzen duela ●

Lekeitioko irrati librea lokal batetik aireratzzen da orain, kultur etxeko obrek iraun bitartean. Gazteek egina eta haiei zuzendua egonda ere, jende helduagoak parte hartzea nahi dute.

EGUNERO ANTZARA FERRATZEN

Kultur etxeko berriztapenak direla eta, ondoko lokal bat atondu eta handik uhineratzzen da orain Arrakala. Obrak bi urte barru amaitzean estudio txukun bat edukiko dute kultur etxean. Duela 16 urte hasi zuen Arrakalak bere eginbidea, Lekeitioko bi belaunaldi uztartuz. Egun, 22 saio ezberdin daude programazioan, gazte kutsukoak denak baina eduki ezberdinekoak, hala nola, sexualitateari buruzko emankizuna, aktualitatea, euskal kantak, presoei eskainitakoa, zorian agurren tartea, fanzineak, eta abar. 24 orduz musika emititzen badu ere, berezko programazioa arratsaldeko 5etatik gaueko 9ak arte egiten da. Asteburuetan ere goizez aritzen dira.

Ikasbide ere gertatzen da gazteek mikro aurrean jarduten ez ezik, informazioa lantzen ere ikas dezaten. Alabaina,

Arrakalaren apustua entzuleria zabaltzea da, Lekeitiar guztientzako irratiak izan dadin. Hain zuzen, irrati librea izanik ere,

■ Saioak arratsaldeko 5etatik 9ak arte ematen dira.

ez dago adin mugarik, horregatik nahi dute nagusiak hurbiltzea euren saioak egin ditzaten.

Diru-iturriei dagokienez, Antzara egunean eta ihauteri gauean jarritako

txozna eta kuoten bidez milioi bat pezeta (40.000 bat libera) lortu zuten, antena berri bat eta emisio tresnak erosteko.

Udalak aldez, ez die laguntzarik luzatu, lokala eskaintzea nahikoa delakoan.

Euskararen erabilera bultzatzearen egin beharreko jauzia duela bi urte egin zuten, euskara hutsean emititzea erabaki zutenean, lekeitiarrez batez ere. 8.000 inguru biztanle dituen Lekeition gutxi dira euskaraz ez dakitenak. Dena den, saioaren bat egiteko prest legokeen norbaitek euskaraz ez jakitea ez litzateke arazo izango, euskaldun baten laguntza edukiko luke-eta.

Udari begira, gazteriak goizak libre izatean, programazioa zabaltzeko asmoa dute, saioak goizez nahiz arratsaldean egiteko. Eztabaida moduko saioa aktualitatea oinarri hartuta izango da lehen berrikuntza ●

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

Aurpegia

Orbaiz Aretxabaleta

Zenbait saiotan parte hartzen du Lekeitioko Arrakala Irratian.

“Pentsatu eta sentitzen duzuna lasai botatzeta da politena”

Hobby gisa hartzen du irrati Orbaizek. Soziologia ikasketek uzten dioten astia Arrakalari eskaintzen dio 22 urteko lekeitiarrak. “Euskal kantariak” saioan mikro aurrean aritzeaz gain, bi saiotan ere parte hartzen du: “Ikaratzeko” eta “Kalera kalera”n. “Irrati librea izanik, ez dugu inor gainean zer egin behar dugun agintzen. Pentsatu eta sentitzen duzuna lasai

botatzeta da politena, giroa ere aparta dugu. Hala ere, nolabaiteko antolakuntza behar da nahaste borrarasterik gabe irratiak fundamentuz egiteko. Zer edo zer gertatzen bada, asteko bileran saiatzen gara hori aztertzen berriro gertatu ez dadin. Agian, horri esker bete ditu 16 urte Arrakalak”. Aurki, musika klasikoari eskainitako saioa egingo du, “gazteak kolore batekoak bakarrik ez garelako” ●

Bagak

■ KOLABORATZAILEEN GRAZIA “SALGAI”EN

Gazte eta ez hain gazte diren entzuleak ongien batzen dituen saioa dugu Eurne Garmendiaren “Salgai” Euskadi Gaztean. Entzuleekin duen zuzeneko harreman zirikalariaz aparte, Mikel Fernandez eta Xabier Alkiza bikoizlarien parte hartzeak freskotasun handiagoa eman dio saioari. Bakoitzak bere rola duela, puri-purian dauden gaiak hartzen dituzte hizpide. Azken aldian gainera, erdarakaden kopurua minutu bakoitzeko nabarmen jaitsi da, ezer gutxi Klaudio Landak sartzen dituenen ondoan. Gipuzkera gehiegi erabiltzea ordea, gaizki irudituko lekieke zenbaiti ●

BERMEO ekainak 3 "Upeletan erronka"

Euskal Herria zeharkatzen ari da dantzari, trikitilari eta bertsolarien ikuskizuna. Bertsotan Iñaki Murua eta Andoni Larrañaga ariko dira. Hurrengo egunean, Oiartzunen, berriz, Andoni Egaña eta Sebastian Lizaso.

Artza frontoia
22:00

DEBA ekainak 3 "Zubi Gtzakiak"

Goaz antzerki taldeak iparraldetik hegoalderako bidaia bitxia eszenaratu du. Zenbaitzutan zubia gurutzatzea ordea zail gertatzen da. Zabaloso pilotalekua (Itziar)
21:30

DONOSTIA ekainak 3 Dantza

Rhin-eko Ballet Nazionalak hiru koreografia lan aurkeztuko ditu: "Jeunehomme", "Steptext" eta "L'ombre des jumeaux". Victoria Eugenia
20:00

MENAKA ekainak 2, 3 eta 4

Azken AEKANPADA
Azkena bada ere, ez da ikuskizunik faltako. Igan dean Joxe Ripiauk emango dio amaiera festari, 18:30etan.

GASTEIZ ekainak 2 Juan Carlos Perez eta Lau Behi

"Ikaro" lan berria aurkeztuko du lehenak eta "Emakume interesgarriak" azken diskoko doinuak orain hirukote bilakatu den taldeak. EHUKo campusa
20:30

ELGOIBAR ekainaren 24ra arte Roberto Botija

"Itzal bat gogorraziz" titulupean, bilbotarrak Bilboko itsasadarrean egindako 40 argazki biltzen ditu erakusketa honek. Kultur Etxea

VILLABONA ekainak 2 "Dama eta Kardinale"

Txalo taldearen eskutik, Ane Gabarain eta Karmelo Uranga berriki sarituak eszenan. Gurea zinema
22:30

MAULE ekainak 3 Omenaldia

Zuberoako Etxahun Iruri eta Erronkariko Julian Gaiararren omenez, "Ama" ikuskizuna taularatuko dute. Jai Alai
21:00

IRUÑEA ekainak 2, 3 eta 4 Antzerkia

Heiner Müller-en "Ribera despojada, medea material y paisaje con argonautas" izeneko testuetan oinarriturik, Matthias Poppek zuzendutako lana izango da hiru eguneko ikusgai. Nafarroako Antzerki Eskola
20:00

Agendarako deialdiak hogeiei egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

 kutxa

*gizarte-ekintza
obra social*

Indian dagoen Bengalako pikondoa beste zuhaitzen kontura bizi ohi da lehenengo urteetan. Ondoren sustraiak lurrera botaz, ostatu emandako landare horiek itotzen ditu.

ZUHAITZ ASESINOAK

Bakeaz hasi eta Bengalako pikondo ikusgarriaz idatziz bukatu nuen aurrekoan, honez gero ohituta izango al zarete eta... aurrera. *Ficus* generoak biltzen duen pikondo jendea ugaria da munduan, 750 espezie baino gehiago ezagutzen dira eta tropikoetan eta toki beroetan bizi dira, batez ere.

Bengalako pikondoa, *Ficus benghalensis*, zuhaitz asesinoa da. Beharko! 21.000 m²-ko itzala ematen duen kukulua osatzeko... Zuhaitz honen haziak hegaztien zirinetan eta animalien kaketan nahasian gelditu eta beste zuhaitz eta palmondoen adar tarte eta zuloetan erretzen dira eta haren gainean, epifito, bizitzen dira

lehen urteetan. Gero lurreraino iritsiko diren sustraiak garatuko ditu eta, handik elikatzen hasten denean, jai du umetan ostatu eman zion zuhaitzak, urte gutxi barru itoko du.

Gero zabaldu eta zabaldu, inguruan dituenak gupidarik gabe zanpatu, itzalpetu edo elikagairik gabe utziz akabatuz haziko da. Indian beldurra ere bizi-ko zuten garai batean zuhaitz hau egiteko gai zena ezagututa; tratante edo merkatarien zuhaitza deitzen diote eta zuhaitz sakratua, gurtua da hango erlijioetan.

Azken finean, landareak eta gizakiok ez gara hain desberdinak ●

◆ JAKOBA ERREKONDO
mandio@redestb.es

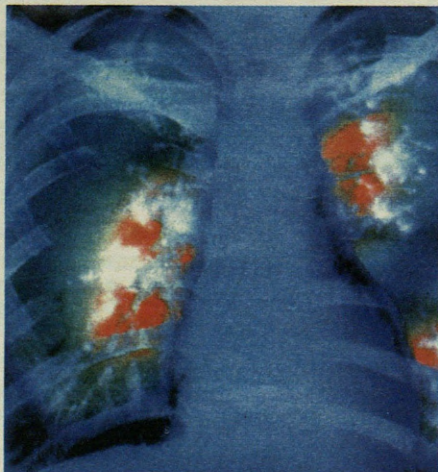
O S A S U N A

Bronkioetako asma eta biriketako minbizia dira "pneumonia" izendapenaren barruan gaitz aipagarrienak. Pneumonia horiek dira oraindik ere lan heriotzen bigarren arrazoia.

"PNEUMONIA" ETA LAN HERIOTZAK

Arraroa badirudi ere, Virgen del Rocío ospitaleko Arnas Gaixotasunen Unitate Mediko-Kirurgikoko zuzendari Jose Castillo Gómez doktoreak esanari kasu egiten badiogu, "pneumoniak" -eta izendapen orokor horren barruan bronkioetako asma eta biriketako minbizia daude batez ere- izango lirateke oraindik ere laneko heriotzen bigarren arrazoia. Arnas gaixotasunetan aditua den Castilloko deitoratu zuen zein baliabide gutxi dauzkaten enpresa eta industrien horrelako patologiak diagnostikatzeko: "Arazo larri baten aurrean gaude. Gaizki aztertua dago oraindik ere, eta osagai sozial eta ekonomiko handia du".

Laneko gaitzak izan ziren Pneumolo-

giako IX. Nazioarteko Simposium-ak jorratu zituen gaietako bat. Sevillan bildu

ziren 1.300 medikuek, espezialitatearen azken urteotako aurrerakuntzak eta erronkak aztertu zituzten. Beste gai batzuk ere jorratu ziren: gaixotasun butxatzaile kronikoaren errehabilitazioa, arnas sisteman gauzatzen den oxidazio-estresa, biriketako minbizia eta baita infekzio pneumologikoak ere, teknika terapeutiko bronkoskopiko berrienak, edo haurtzaroko asmaren berrikuntzak.

Adituek arnas patologia hauen kostua ere nabarmendu zuten: Espainian milioi eta erdi pertsona daude biriketako gaixotasun butxatzaile kronikoa dutenak eta horrek urtean 180.000 milioi pezetako kostuak eragiten ditu, alegia 150.000 pezetatik gora gaixo bakoitzeko ●

◆ JABIER AGIRRE

Haizeak arrotutako Angeluko dunak

Euskal Herriko kostaldeak itsaslabarrek eratzen dituzten harriez osatuta dago batez ere. Itsaslabar hauen oinarrietan hondartza txikiak sortzen dira eta soilik Bizkaiko Golkoan amaitzen diren ibaien itsasadar estuek hausten dute itsaslabarren lerroa. Hala ere, euskal kostaldeak eredu orokor honetatik at gelditzen den zati txiki bat dauka, Miarritzeko San Martin lurmuturretik Atturri ibaiaren bokaleraino luzatzen den kostalde zatia, hain zuzen ere. Landetako kostalde hareatsuaren jarraipena den kostalde zati hau haizeak eratu eta mugitzen dituen itsasbazterreko dunez osatuta egoteagatik bereizten denez, Euskal Herriko kostalde labartsuaren aldean, salbuespen interesgarria da. Angeluko Txiberta eta Blancpignon auzoetatik igarotzen den txango honetan euskal kostaldeko txoko berezi honen balio naturalak eta hauengan gizakiak eragin dituen kalteak eta eraldaketak ezagutzeko aukera izango duzue.

MIKEL ESTONBA

■ Angeluko dunek eraldaketa ugari jasan dute. Argazkian Angeluko golf zelaia.

Normalean duna hitzak Sahara edo Kilimanjaro bezalako basamortuak gogora ekarri arren, haizeak garraiatutako edozein hondar-metaketa izendatzeko balio du dunak. Basamortuetan ez ezik, kostalde baxuetan ere, agertzen dira. Ekaitz eta tirain handiko egunetan, uhinak harri eta harkoskorak jaurtitzen dituzte itsaslabarren aurka, hauen higadura eta harrien txikiketa eraginez. Prozesu honen bidez, tamaina desberdinetako sedimentuak lortzen dira. Arinenak itsasoak eramaten ditu eta nolabaiteko sakoneran jaldi egiten dira. Harea eta legarra, ordea, kostaldean gelditzen dira eta hondartzak eratzen dituzte.

Hondartzetan, lau zati bereiz daitez-

ke: beti urpean dagoen hondartza barrena; itsasgora eta itsabeheraren artean gelditzen den marearteko hondartza; soilik marea bizietan urpean gelditzen den hondartza aurrea eta inoiz urpean gelditzen ez den duna mugikorrez osatutako hondartza

MIKEL ESTONBA

gorena. Dunetan, gainera, bi alde bereiz daitezke: haizearen eraginez etengabe mugitzen ari diren duna hasberriak eta atzerago agertzen diren finkatutako dunak.

Angeluko kostalde hareatsuan barna dabilen txango honen bidez, balio naturalak ez ezik, historian zehar ingurune eze-gonkor hauek finkatzeko gizakiak burutu duen borroka ere, ezagutu ahal izango duzue. Abiapuntura iristeko modurik errazena Baionaraino iritsi eta hemen Atturriren ezkerrealdetik Angeluko hondartzetaraino doan errepidea hartzea da. Autoa Atturriren bokalean bertan dagoen Angeluko Izotz-Jauregiaren aparkalekuan utzi. Hemendik itsasbazterra jarraitzen duen pasealekua hartu. Duela urte ba-

■ Barreko itsasertzeko aintzirak.

tzuk, pasealeku honek, dunetako landareez osatutako duna hasberrien zati handi bat suntsitu zuen. Zorionez, pasealekua ez zuten bukatu eta landaredi harrigarri hau mantentzen duen hondartza zati bat badago. Honen gainera jarraituko da txangoa. Zarauzko dunekin gertatzen den moduan, garai batean duna hasberriek betetzen zuten hedaduraren zati handi bat, egun golf zelai batek betetzen du. Honek duna eta bertako landarediaren galera handia eragin du, baina, era berean, beste tokitan azken muturreraino iritsi den kostaldearen urbanizazioa gelditzea lortu du. Golf zuloetako belar zainduaren ondoan, turisten zapalketaz babes- tuak gelditu diren duna zabalak mantendu dira.

Alderdi honetatik igarotzerakoan landaredi interesgarri eta berezi hau erreparatzera animatu nahi zaituztet. Lehenengo begiradan edozein belar badirudi ere, arretaz egindako behaketak ingurune zail hauetan bizirauteko bertako landare espezieak garatu dituzten moldaera harrigarriak erakutsiko dizkizue.

Duna hasberrien gainera, golf zelaia azpitik zeharkatzen duen pasabide batekin topo egin arte jarraitu behar duzue. Pasabidetik igaro ondoren, duna hasberrien atzealdeko egitura oso ongi mantentzen duten hare-mendiska ederrak ikusi ahal izango dituzue. Puntu honetan, Dunetako etorbidearekin topo egingo duzue. Txalet eta etxetxoez betetako urbanizazioan zehar ibiliko zarete orain. Azken urteetan kostalde honetan turismoak hazkunde ikaragarria ezagutu du.

Horren ondorioz, duela gutxi arte duna mugikorreztan eta pinudiez betetako inguru honek urbanizazio prozesu azkarra pairatu du. Euskal Herriko dunarik zabalena eta aberatsena azkenetan gelditu dira.

Aipaturiko etorbide- detik jarraituz, laster Hondartzetako boulevardera iritsiko zarete. Hau gurutzatu

MIKEL ESTONBA

■ "Pignada" izeneko Angeluko pinudia.

eta Marcel Chassagny-ren etorbidea hartu behar duzue. Gero, Lakuaren etorbidera iristerakoan eskuine- rantz hartu, Txibertako lakuraino iritsi arte. Jatorriz, Landetako itsasertzeko laku handi eta ezagunen modura, hondarrak Atturriren bokalea ixtearen ondorioa den laku hau eta txangoaren bukaera

ezagutuko dituzuen Barreko aintzirak, gaur egun, gizakiaren eraginez erabat eraldatuta agertzen zaizkigu eta zaila da, beraz, hauen jatorrizko ezaugarriak antzematea.

Txiberta lakuko parkearen sarreran ezkerretara hartuko dugu, Txibertako etorbide- detik, "Pignada" izenez ezaguna den Angeluko pinudi handira iristeko. 220 Ha. inguruko baso honen jatorria, duela hiru bat mende, dunen mugimen- dua gelditzeko Landetan martxan jarri zen itsas-pinuen landaketan bilatu behar da. Gaur egun, ordea, pinudi hau BAM (Baiona-Angelu-Miarritze) distrituaren aisialdirako parkea bilakatu da. "Pignada"n sartu eta hasieran seinale gorriez balizatutako bidea jarraitu behar duzue. Bidegurutze batera iristerakoan ezkerretara hartu eta seinale berdeak jarraitu. Bide honetatik Angeluko Blancpignon auzora iritsiko zarete. Lehenengo etxeak igaro bezain laster, Esquioren zumardia hartu behar duzue eta, hau amaitzen denean, zuzen jarraitzen duen Elizaren zumarditik, Atturriko etorbidera aterako zarete (aparkalekura iristeko erabili duzun errepidea). Hau gurutzatu behar duzue eta Printze Inperialaren pasealekutik "Lazaret" izena duen pinudi txiki- ra iritsiko zarete. Atturriren ondoan altxatutako 60 metro inguruko duna baten gainean kokatutako pinudi eder honek Baiona eta Atturriren itsasadarren ikuspegi paregabea eskaintzen du. Udaberrian, bidezidor estuetatik pase- atzerakoan, ez da zaila okilek enborren aurka mokoarekin jotzerakoan egiten duten danbolinaren moduko soinu- entzutea. Habia egiteko garaia iritsi denaren seinale.

MIKEL ESTONBA

■ Txibertako laku ingurua erabat urbanizatuta dago.

MIKEL ESTONBA

Dunetako landaredia

Dunetako landareak hondartzetako bizi baldintza gogorretan irauteko gai dira. Espezieek moldaera harrigarri eta interesgarriak garatu dituzte ingurune zail hauetan bizirauteko.

Hauek dira, besteak beste, dunetan landareek aurkitzen dituzten bizi baldintzak:

✓ Hondarra ezegonkorra da eta erraz mugitzen da haizearen eraginez.

✓ Haize handiko lekuak dira.

✓ Hondarraren artean ura beherantz oso azkar joaten denez, ingurune oso lehorrak dira.

✓ Itsasoaren eraginez, atmosfera oso gazia da.

✓ Intsolazio handiko lekuak dira.

Arazo hauei aurre egiteko dunetako landareak hainbat moldaeraren jabe egin dira. Ondokoak dira aipagarrienak:

✓ Tinko mantendu eta ura lortzeko sustrai luzeak.

✓ Atmosferako gazitasunari aurre egiteko eta ur gazia erabili ahal izateko *Cakile maritima* edo *Honckeyna peploides* espezieek ehunak lodituak azaltzen dituzte.

✓ Eguzki-izpiak islatu, uraren galera murriztu eta euri-tantak atxikitzeko *Medicago marina* bezalako landareek ile ugari dute hostoetan.

✓ Hondarraren mugimenduak eragiten dituen etengabeko lurperaketak eta azaleratzeak saihesteko batzuk zurtoin zinbelak dituzte; beste

batzuk erreserbak gordetzeko organoak garatu dituzte eta azken batzuk enborrak arrastaka dituzte, hedadura handia hartuz, beti zatiren bat lurperatu gabe gelditzea lortzen dutelarik ●

MIKEL ESTONBA

■ *Itsas lilipa Angeluko dunetan.*

tako hegazti urtar migratzaile desberdinak ikustea ez baita batere zaila. Aintziren inguratzea amaitzerakoan autoa utzi duzuen lekuan egongo zarete berriro ●

◆ MIKEL ESTONBA

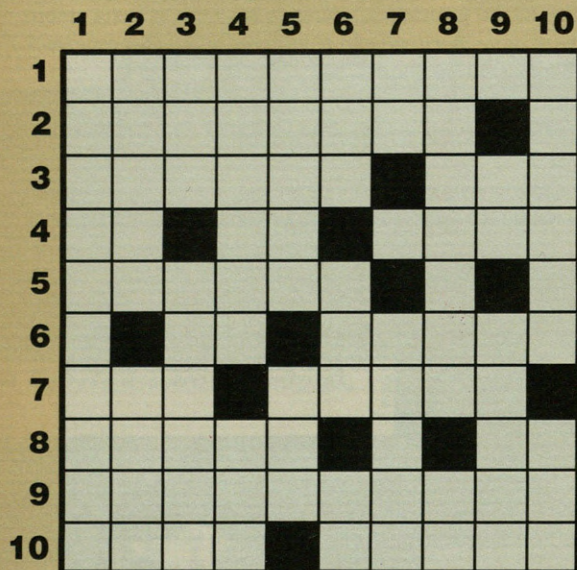
MIKEL ESTONBA

■ *Itsas ezkerrea.*

Lazareteko pinuditik irteteko bide nagusira atera behar duzue eta hemendik iparraldeko irteerantz abiatu. Pinuditik atera bezain pronto, ezkerreant hartu eta Artisanen eta Kirolen zumardietatik berriro Atturriren etorbidera iritsiko zarete. Hau berriro gurutzatu eta ezkerreant hartu Faisaien kalearekin topo egin arte. Honetatik igo behar duzue eta Gabriel Péciren zumardetik berriro "Pignadan"n sartuko zarete. Oraingoan seinale horiak jarraitu behar dituzue. Bidegurutze batera iristerakoan kirol kairantz abiatzen den seinale gorriez balizaturiko bidea ezkerreant hartu eta hurrengo bidegurutzean seinale gorriak utzi eta ezkerretara joan, berriro Barreko etorbiderantz. Kirola egiteko ongi hornituta dagoen pinudi ederraren barrutik igarotzerakoan, inguruan kantari ari diren txorietan erreparatzea merezi du. Kaskabeltzek, amilotzek, gerri-txoriek, garrapoe, erregetxoek, txioek eta era honetako txoriek pinudi hau erabiltzen dute habia egin eta txitaldiak aurrera ateratzeko. Barreko etorbidera iristerakoan, gurutzatu eta eskuinerantz jarraitu, ezkerrean Pagausoan (Ramiers) etorbidearekin topo egin arte. Etorbide honetatik jarraituz, Hondartzetako boulevarderaino iritsiko zarete berriro. Gurutzatu eta aurreko bidezidorretik jarraitu. Berehala Barreko aintzirak topatuko dituzue. Oraindik gogoz bazaudete, aintzira hauek inguratzea gomendatzen dizuet. Aintziren er-tzetako zuhaiska eta sasietan pitxartxarrak, buztangorriak, txinboak... ikustez gain, migrazio garaietan (udazkena eta udaberrian) uretan eta ur bazterretan aha-teak, limikoloak, txenadak eta era hone-

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN

1.- Neskatoak. 2.- Araudi. Lehenengoa. 3.- Aberria.
Zaren hori. 4.- Amerizioa. Aluminioa. Arnas. 5.- Alaben
senarrak. Röntgen. Iodoa. 6.- Fosforoa. Bokal errepikatua.
Prezipitazio-mota. 7.- Beldur. Bakar. 8.- Hizkia.
Bokala. Dauka. 9.- Elezaharrak.
10.- Bibliako pertsonaia. Espainiako ibaia.

GOITIK BEHERA

1.- Nahasmenduak. 2.- Lurralde. Ehun-mota. 3.- Infin., sartu. Puskatu. 4.- Adorea. Edari alkoholdun. 5.- Hunoen erregea. Zenbaki bakoitia. 6.- Infusio-mota. Suari dariona. Ideiaren hasieran. 7.- Alderantziz, Gironako ibilgailuetan. Hidrogenoa. Ezeztatu. 8.- Nafarroako herria. Herri hizkeran, zer. 9.- Bokala. Interjekzioa. Sasoi. 10.- Aurkitua. Ukapen.

K i k e r e n U m o r e a

OSASUN AZTERKETA

Laurogeita hamar urteko zaharra
sendagilearengana:

- Hara! Datorren astean 20 urteko gazte batekin ezkonduko naiz eta adiskide guztiek osasun azterketa egiteko aholkatu didate, mediku jauna.

- Hori esan al dizute?

- Bai.

- Ongi esana! Ea, erakutsiko al dizkidazu datorren astetik aurrera erabiliko dituzun organotxo horiek?

Eta orduan zer egin zuen zahar-
rak? Mihia atera eta hatza luzatu!

EZKONTURRENA

Jonek Fermina topatu du zinema-
rako ilaran. Haserre dago Fermina:

- Zer gertatzen zain ordea?
Almuniak hauteskunde gauean
baino mutur okerragoa daukan.

- Zer nahi dun bada? Senarra ez dun inoiz gure ezkonturrenarekin gogoratzen. Atzo ere, urteroko kopla bera. Nik ez bazionat esaten akabo!

- Bada, egin ezan nik egiten dudana. Urtean lau bat aldiz gogorazten zionat, eta biharamunetan beti azaltzen zaidan oparixoren batekin.

Letra Zopa

S	I	K	N	A	Z	R	I	B	R	A	I	Z	K	I	D
S	T	A	L	A	J	A	A	G	U	D	N	J	B	I	E
E	L	K	A	K	O	A	T	P	I	A	O	B	N	A	K
K	F	E	A	I	S	N	P	E	O	R	L	I	A	T	B
O	B	E	A	K	A	N	B	O	D	I	A	A	Z	K	E
E	K	U	E	R	D	H	K	A	N	S	I	K	N	E	G
I	A	R	I	M	S	P	N	K	A	I	U	R	U	D	I
A	T	I	T	N	N	I	A	U	T	I	A	W	U	K	S
A	Z	S	O	L	A	O	S	T	T	O	M	O	U	B	T
G	I	U	G	T	E	R	N	A	E	B	I	T	G	I	L

Aurki itzazu
letra zopa
honetan
Asiako 8
herrialderen
izenak.
Hitzak
ezker-
eskuin,
goitik-
behera
edo
diagonalean
azalduko
zajzkizu

Aurreko asteko soluzioak

			☆	G	☆	A	☆	O	☆	E	☆
			L	E	I	H	A	T	I	L	A
			☆	O	R	O	K	O	R	K	I
☆	L	☆	I	R	R	A	T	I	☆	A	T
H	A	R	A	G	I	☆	A	T	E	R	A
☆	C	☆	Z	E	B	U	☆	Z	E	R	☆
S	O	A	☆	S	A	R	E	A	☆	E	T
☆	M	D	I	☆	R	A	T	☆	U	K	O
A	B	A	B	O	R	☆	Z	I	K	I	N
☆	E	R	I	T	E	G	I	A	☆	N	A

Gurutzegrama

Ezker-eskuin: 1. Nahasmendu. 2. Okasioa. Ar. 3. Lareki. Guk. 4. Ab. Kusia. I. 5. Neka. Errea. 6. Ar. Itsuak. 7. Hautu. Nian. 8. I. Zz. Z. LII. 9. Katakumeak. 10. Olak. To! Ki.

Goitik-behera: 1. Nolanahiko. 2. Akabera. Al. 3. Har. K. Uzta. 4. Asekaitzak. 5. Siku. Tu. K. 6. Moises. Zut. 7. Ea. Irun. Mo. 8. N. Garaile. 9. Dau. Ekaia. 10. Urkia. Niki.

K	A	R	R	G	N	A	T	S	I	N	A	G	F	A
O	S	I	T	T	O	L	A	A	Z	N	E	R	C	T
B	K	A	N	I	P	I	L	I	F	T	S	O	E	A
N	I	T	Z	A	K	O	A	P	S	E	A	R	L	T
S	S	R	B	A	N	G	L	A	D	E	S	H	X	U
C	O	A	M	U	P	E	S	A	I	D	N	O	I	O
A	I	K	E	A	R	I	S	O	T	A	N	O	A	G
R	B	U	T	A	N	Z	I	E	N	A	G	I	D	S
T	N	R	O	S	Z	I	K	B	N	Z	A	M	A	N
A	T	A	G	T	I	K	A	E	R	O	O	A	T	X

Hitz Gezidunak

	Hauteman	Lehen biak	Zezen zikiratu	Suminduta	Luzera-neuria
	Okerreko bideak	Gehiegi	Erreka handi	Arerioak	
	Baldintzetan	Aparra			
	Izena	Nire eskura jarri			
Abizena	Kaltzio oxidoa		Izaera		
Krudel	Intsektumota		Errep. gorotza		
		Katilu txikia			
		Azal			
Abila			Frantziako hegazkinetan		Portua
Zelatan dabilena			2		
			Euskaraz eta kitto!		
			Bihi		
Iparretarrak	Eskasak			Bokala	
Ut!	Modu atzizkia			... egin, begiratu	
		Sariaren amaieran	50	Musika nota	
		Tona	Boroa	Kontsonantea	
Jardun			Tenperatura altua		

Pertsonaia: Bertsolari bizkaitarra (1878 - 1942), Urretxindorra deitua

Denborapasak: LUMA • Txistek: KIKE AMONARRIZ • Komikia: MARKO HARMSPACH

ERROBIKO PIRANJAK

JOXE MARI ITURRALDE

UKITU FEMENINOA

Gaur egungo emakumeen egoeraz, orokorrean eta munduan zehar, hasi gara bat-batean hizketan lagun batzuk tertulian. "Mundu zibilizatuan" dexe on

dela aipatzen zuen batek -urteak aurreratu ahala hobetzen doana- bereziki "hirugarren munduan" jasaten ari diren egoera kontuan hartzen badugu. Eta honekin batera gaur egun Afganistanen emakumezkoak nozitzen ari diren injustizia latz eta hunkigarriaren berri eman digu, talibanen diktadura jasangaitza dela-eta. Eromena, nonbait, zabalduz doa gero eta gehiago leku guztietara -ez bakarrik Euskal Herrira- eta absurdoa ari da errege itxurak hartzen injustiziarekin bat egin ostean. Afganistanen agintean dagoen lege islamikoak ez du uzten emakumeak atxandituak izan daitezen ospitaletan. Sendagile gizonezkoek ezin dituzte, legez, sendatu eta ez da posible emakumea sendagile izan dadin. Emakumeek ezin dute kalera bakarrik irten, beraz emakume bat alargun geratzen bada preso bilakatu da automatikoki bere etxe barruan. Kaletik alargun horiek inork ikusi ez ditzan leihoak beltzez pintatu beharko dituztenez, argizpirik ez da barruraturiko. Eta etxetik aterako denak bere bizia galduko du, legeak halaxe agintzen duelako. Halaz ere, haurrentzako sikiera janaria behar eta, egunero 700.000 emakumek arriskatzten dute bizitza kalera ateratzen direnean. Baina, lan egitea ere debekatuta daukatenez emakume horiek hiru aukera soilik dituzte: zabortegetara joan, diru-eskatzeari ekin edota prostituzioan hasi. Harrapatua izanez gero emakume hori harrikaturik hilko dute.

ESTATU Espainolean beste modalitate bat hasia da indartzen aspalditik hona: etxe-indarkeria. 6 egunetik behin, gutxienez, gizonezko batek emakume bat erasotzen du (bortxatuz, kolpeka, labanaz...), askotan hiltzea lortzen duen arte. Gainera, ia beti gizonezko hori bere senarra, senargaia, senar-ohia suertatzen da. Aurten dagoeneko 25 emakume hil dituzte modu horretara. Eta 600.000 emakume dira, gutxi gorabehera, urtean erasotuak. Hori auzia kaleratzen bada; izan ere, kasu asko eta asko etxeko lau horma triste horietatik ez baitira ateratzen. Etxeko indarkeriari amaiera emate-

ko bidea ez da motza, are gutxiago erraza. Ez da aski legea aldatzearekin; soilik aldatu behar baita, hauxe bereziki, aurrena gizonezkoen mentalitatea (epaileak, medikuak, fiskalak, eta abar). Emakumeen mentalitatea ere ari da aldatzen, hau ere poliki: erasotuak izan diren emakumeak (%30etik %50era bitartean) berriro ere itzuli egiten baitira jipoitu dituzten gizonen ondora, baita ere kasua salatu ondoren eta baita, zenbaitetan behintzat, tratamendu egokia hartu eta gero ere.

ASKO dago eginkizun oraindik, begibistakoa denez. Antropologo estatubatuar batek (Helen Fisher izenez) "El primer sexo" deituriko liburua plazaratu berri du gazteleraz. Bertan dio emakumeen ahalmen eta gaitasunak mundua ari direla aldatzen. Emakumea emakume jaiotzen dela dio, eta ukatu egiten du emakumea gizonezkoa baino gehiago denik. Biek berezko gaitasunak dituztela baina bide ezberdinetatik eboluzionatu dutenak. Gaur egun %93 gizonezko dira exekutiboen goimailako karguetan eta hauei -Fisherek dioenez- gutxiago axola zaie osasuna, aisialdia eta familia; emakumezkoek, ordea, joera handiagoa dute lana eta familia orekatzeko. Emakumeek gaitasun handia dute hitzerako. Milaka urtetan hitzekin hezi dituzte haurrak eta hori orain garbi islatzen da presentzia handiagoz komunikazio munduan edota justiziarenean. Hitz egiteko gaitasunaz gain emakumeak ere badu negoziatzeko ahalmen eta emozioak irakurtzeko sensibilitate handiagoa. Hori guztia dela-eta, Helen Fisherren ustez emakumezkoek adostasuna bilatzen dute, bat etortzea.

Antropologoak esandakoa egia balitz, zergatik ez gara aplikatzen hasten antzeko zerbait Euskal Herrian eta, esate baterako, politikagintzan? Aldaketak beti izan ohi dira onuragarriak, sikiera osasunerako. Eta onartzen badugu gauden baino okerrago ezin gintezkeela egon horrelako aldaketa batek ez liguke kalte gehiegirik egingo. Eta ez naiz ari delako "kuota" edo "kupo"az, aldaketaz baizik. Hau da, gizonezko bat dagoen lekuan emakumezkoa jarri, eta kito. Okerrenera, gauzak oraintxe bezalatsu izango lirateke eta bitartean distraitu egingo ginateke, bada eta garaia. Dena dela, notizia ezkor batez amaitu beharrean nago, zoritxarrez: Helen Fisher delako horrek dio ez duela uste bakea ekar dezaketenik emakumezkoak agintzen hasten direnean ●

"Eta onartzen badugu gauden baino okerrago ezin gintezkeela egon horrelako aldaketa batek ez liguke kalte gehiegirik egingo. Eta ez naiz ari delako 'kuota' edo 'kupo' horretaz, aldaketaz baizik. Hau da, gizonezko bat dagoen lekuan emakumezkoa jarri, eta kito. Okerrenera, gauzak oraintxe bezalatsu izango lirateke eta bitartean distraitu egingo ginateke, bada eta garaia"

*Egunkariak, irratia, agenda,
aldizkariak, eztabaidaguneak...*

HATZ PUNTTAN

Zerbitzu Berria
INTERNETEKO KOMUNIKABIDEEN KIOSKOA

www.argia.com

Euskal Prentsa On-Line

Ametzagaiñaren Teknologiaz